

Tamási Áron

Jégtörő Mátyás

ELSŐ FEJEZET

1

Sokan láthattak már hegyről visszatekintő vándort, kinek a homlokát az igazság, a szemét pedig a sok kedves emlék harmatozta bé. No, hát azok most újat nem látnak, mert ama vándornak szakasztott mása vagyok magam is. Sőt a visszatekintésben a vándorok vándora lehetnék, mert arra az időre emlékezem vissza, melyet a mostani formám felvétele előtt éltem. Akkor ugyanis, mielőtt még jelen emberi testembe költöztem volna, fent éltem a szabad és dologtalan végtelenségben. Annak a seregnek, amelyikbe én is tartoztam, a Fiastyúk volt a központi helye; a parancsnoka pedig egy kiszolgált görög barát. Én a kisebb és fiatalabb szellemek közé tartoztam, s bár nem válik nagy dicséretre, játszi és helytelen voltam. A vén görög sokszor intett a jóra, de amikor látta, hogy a szép szó nem használ, béosztott a szolgálatos csapatba. Ilyen csapatokat egyre-másra alakított, s azokat széjjelküldte a világba, hogy nehéz és zűrzavaros dolgokban másoknak szolgáljanak. Elég példátlan eset volt, hogy szolgálatba küldjön olyan kicsi és fiatal szellemet is, amilyen én voltam, de ha ő megtette, én sem könyörögtem neki maradásért. Amikor látta élheterlen konokságomat, még jobban elvadult benne a szigor, s azt mondta:

- Ne is lássalak!

Ugyan szemmel, de még igazival kellett volna rendelkeznie, hogy a következő percben már láthasson. Mert rögvést elindultam, s úgy száguldottam a nagy mindenségen keresztül, hogy sziporkázott nyomomban az út. Akik a földről láttak, hullócsillagnak gondolhattak, pedig nem lehettem nagyobb, mint amekkorát egy szentjánosbogár juttat az ember eszébe.

Nemsokára hegyek tűntek elé, majd a hegyek között egy falu hosszan. Éppen javában fesledezett a reggel, de a nap még nem vonult vala bé a faluba. Meglehetősen magosságban végigrezzentem a házak felett, majd egy alkalmas ponton helyzetet vettem.

Olyan volt így az egész, mintha óriási kidőlt virágszál lett volna a falu, én pedig a lebegő illat felette.

- No, mit látsz? - kérdeztem magamtól, mert egy kicsit tájékozódni akartam, mielőtt beállottam volna valakinek a szolgálatába.

Ismét csak hegyeket láttam, de nem rémítő nagy hegyeket, hanem csak amolyan óriásoknak való játékszereket. Az volt közöttük a legnagyobb, amelyik a falu felett emelkedett, a keleti oldalon. Ennek a falura néző oldala sziklás volt, rengeteg sok szája neki, s azzal a sok szájával éppen ezüstport reggelizett. A túlsó oldala szépleptiben lejtősödött, s teli volt tűzdelve szomorú fákkal. Úgy tűnt, mintha azok a fák ott nem érezték volna otthonosan magukat, hanem egy hosszú és mély völgyön átszökdöstek volna oda, hogy tömördek zöld pattanásukkal ott duzzogjanak valamiért. A duzzogásukat nem is csodáltam, mert a fák igazi otthona a falutól északra volt. Valóságos erdőország, ameddig csak szolgált a reggeli fény, s a közepén egy fennsík, mintha ott borotválkozott volna. Alatta a mély és hosszú völgyben szelíd csobogással szőke víz folydogált, átillegett a falun s tova, jó messze délen, két hegyecske közé befolyt, mint a női könnyáradat két kebel közé.

Lent a hosszúkás faluban füstölögtek a házak, és a sok apró füsttel maga az ég vette fel a játékot, mert foszlányos felhőket úsztatott viszonzásul. A földi és égi kedves mórlikálás között a fényfonalakon hintázott a levegő, s néha csiklandósan mosolygott.

Miután emígy kitapasztaltam, amit melegiben szükségesnek láttam, alább lebbentem, és helyet kerestem magamnak, ahol szolgálatba álljak. Amint vigyázkodtam volna, meg is láttam egy kicsi házat, mely a többtől különválva, árván és mégis vidáman üldögélt, majdnem a falu felső végén, egy kertecske szélében. Újnak látszott, de mégis elhagyottnak. Fából építette valaki, cseréppel fedte s az ablakai még festetlenül díszlegtek. Előtte borzos a bójáró ösvény, s a kertecske is gondozatlan.

Nem sokat gondolkoztam, hanem odalibbentem az ablakához, melynek a felső szeme helyén már nagyban várt reám egy lik. Hamar és ügyesen azon bésurrantam, nem tudván még akkor, hogy az ajtón szokás járni.

Hű, be furcsa volt!

Négyfelől fal, alól a padló, felül a mennyezet, s hozzá félhomály és béoltott levegő. Egyszerre kegyetlen szorongás lepette meg, s már azon voltam, hogy búcsút veszek a testvéremtől, vagyis a liktól az ablakon, de akkor felvillámlott előttem, hogy mit fog szólni a vén görög, s hová lesz a becsület?

- Bátorság, most az egyszer! - parancsoltam magamra.

Éppen egy vetett ágý fehérlett alattam, s arra nagy és puha szerencsével ráereszkedtem.

- Hoppá, be jó! - mondtam.

Annyit észrevettem, hogy egy fekete kalap domborul a szomszédomban, de a következő pillanatban már olyan világtalanul merültem magamba, ahogy némely virágnak esténként összehúzódkodni szokása. Így időztem egy ideig, de amikor erőt és bátorságot már eleget szívtam magamba, világtalan puhaságomból ismét felmerültem.

- Nos mit látsz? - biztattam újból magamat.

Nagy ámulattal kezdődött a dolog, mert elsőnek egy legényt pillantottam meg. Ott feküdt mozdulatlanul a karos padon, amely a fal mellett és az ablak alatt állott. A maga szép és természetes eszével úgy helyezkedett el, hogy kinyitott bal tenyerét tette legalól, abba belé ökölbe szorítva a jobbát s arra pedig ráfektette szépen a fejét. Olyan volt így az ökle felett a feje, mintha egy darabocska kalácson egy nagy darab kenyér nyugodott volna. A haja barna volt, és egy-egy tincs félreduzzogott belőle. A két szemöldöke fekete és gazdag, s azok alatt úgy pihent megbújva a szeme, mint valami eszterháj alatt. Feketébb volt a bajusza is a hajánál, de még sarjadzó állapotban. A homloka dombosan feszült, a füléről pedig szíromszájú tölcser jutott eszembe, s bizonyos voltam abban, hogy az édes-meleg álmom ezen a tölcseren keresztül csurog a buksi hordóba.

Különben ruhástól feküdt a pad csóré fedelén. Csizmával a lábán, feketezsínóros feszülő harisnyában, háziszóttos ingben és gombolatlan fekete mellényben. Ujjasa is volt, szürke posztóból és ugyancsak feketezsínóros, de az a vállára és a derekára vetve lebegett, mint valami kibontott szárny.

Azt is feltetszőnek találtam, hogy a kalapját lefekvés előtt nagy beccsel az ágyra tette. De megnyerő is volt ez a kalap, benne az üdítő muskátli virággal, amely piros kontyot játszott. Ha lett volna fejem, még én is felpróbáltam volna, így azonban csak a szemlét folytattam zökkenő nélkül. S ha már ott időztem a kalapnál, jobban megügyeltem az ágyat is. Magasra felvetett ágý volt, hat friss illatú párnával, amelyek kettesével egymáson feküdtek, ahogy ágyban illik is

az. Én a bokrétás kalappal a középső párnak a tetején ültem: s olyanok lehettünk, mint egy szentjánosbogár valami nagy teknősbéka mellett.

A falak gyenge kék színükben csórén meredeztek. Csupán az ablak felőli bal sarokban lengedezett egy pókháló s benne maga a mester. Alatta szék állott, fenyőfából és festetlenül, s lapos ülőkéjén egy barna agyagkorsó, amely úgy ült ott kecses nyakával és domború hasával, mint valami szolgabíró a járási székhelyen.

Mivel ezeken kívül nemigen volt egyéb látnivaló, tétlenül kezdtem időzni, mint a szélcsendben a kipattant bimbó. Nem is történt sokáig semmi, de később észrevettem, hogy a legény felett hullámozni kezd a levegő, a levegőben pedig szedelődzködnék az árnyak és a fények, majd türelmetlenül gomolyognak, rendeződnek és alakulnak...

S akkor egy leány árnya jelent meg az izzó levegőben. A bal kezében égő gyertyát tartott, a jobbikkal pedig egy tojást emelt a gyertya lángjához. Hol a láng előtt, hol pedig annak háta mögött forgatta, és úgy figyelte nagy buzgalommal.

Egyiket a másik után.

Könnyen kitaláltam, hogy a legény álmában látja, amit én ébren látok.

- Mátyás! - kiáltott akkor odakünn valaki.

S a következő percben már nyílt a szoba ajtaja, s egy báránybőrsapkás ember a nyílásban megjelent. Hamar a kalap alá bújtam, nehogy a jövevénynek okot adjak arra a hazugságra, hogy látta a szellemet. Éppen egy lik is volt a kalapon, s azon keresztül jól láttam mindent.

Az ember, aki gyér kalászos bajuszával és bohókás arcával immár jól benne volt az időben, a bal kezével levette Mátyásról az ujjast, a jobbával pedig jól megmozgatta vállban.

- Dél van, hécskám - hirdette, mint egy nappali ör. Mátyás felpattant, és olyan zavarodottan nézett az öregre, mintha halottaiból támadott volna fel. De amikor látta, hogy a kalászos gyér bajusz alatt elmosolyodik a szája, egyszerre helyrebillent, és törülgetni kezdte a szemét.

- Hány óra? - kérdezte.

- Tíz lesz.

- Mikor?

- Egy óra múlva.

Így éppen alkalmas lehetett Mátyásnak az idő, mert lassan felállt, s mint aki ráér, jó ropogósan nyújtózott egyet. Aztán megigazgatta a derekán a harisnya korcát, odament a székhez, és a korsót a kezébe vette.

- Tudná-e utánozni szent Jánost, a keresztelőt? - kérdezte.

- Ha víz van, akkor igen.

Kimentek a ház elé, s ott az öreg töltött Mátyásnak ügyesen. Még törülközőt is halászott elé neki a padból, de amikor zászló módjára szétbontogatta, a legény hunyorogva szólt rá:

- Hát az lepedő, Elek bácsi!

- Ne válogass annyit! - felelte a vénember.

Csakugyan megtette az is a szolgálatot.

- Hát tükre van-é? - zaklatta Mátyás újból.

A tükörrre nézve Elek bácsinak már a száján volt a dísztelen felelet, de megtartóztatta magát mégis, mint börtben a hústól.

- Vedd a kalapodat! - mondta inkább.

Erre bennem is felszikkasztott a gondolat, hogy most elveszik az elrejtő kalapot a fejem fölül, s úgy tekintettem széjjel, mint későbbi életem során a megriadt őzek. S ahogy azok is találtak rendszerint sűrű ciheres erdőt, nekem is olyan nagy volt a szerencsém, mert a kalap széle mellett egy nagy sovány bolhát vettem észre. Nem haboztam egy pillanatig sem, hanem bátran és egyenesen a bámészkodó bolhába bújtam.

- Hopp! - ugrott egyet a bolha, és beállt a sorsfordulat.

Vagyis mire párnát ért ismét a lába, már én voltam úr a teste felett. Úr, de nem zsarnok, mint amilyenek gyakran uralkodnak a népek felett, a maguk jól etetett és illatosan fűrésztött testében. Bújnának bezzeg egy bolha testébe, és éreznék azt a rettenetes félelmet és sóvárgó éhséget, amit én éreztem rögtön! Mert akkor megtudnák ők is, hogy minő állapot a gyengék és az éhesek bőrében lenni. S meg azt is, hogy magának a testnek is külön hatalma van, melyet a példás szellem nem ront össze, hanem fegyverül használ. Mint ahogy én használtam a magam testének hatalmát, amely elsősorban nagyotugrásban nyilvánult meg.

Az első nagyot abban a pillantásban ugrottam, amikor Mátyás elemelte fejem fölül a kalapot.

- Híjj, mekkorát szökék egy hatalmas bak bolha! - vett is észre mindjárt.

Hamar bóbújtam egy likon, ami a párna fejénél seregben állott, de siettemben is erősen ámultam a Mátyás tudományán, amellyel rögtön felismerte, hogy nemcsak bolha vagyok, hanem abban a fajtában bak is. Egyben a tetszését is nagyon megnyerhettem, mert erősen vizslatott utánam a két szemével.

- Még nem láttál soha bolhát? - sürgette Elek bácsi.

- Ilyent nem - felelte Mátyás.

- Hát ez milyen volt?

- Olyan, amilyent hozományba kap az ember.

Elek bácsi csúfondárosan jegyezte meg:

- Némelyek nagyobb állatot kapnak hozományba. Példának okáért ökröt.

Mátyás elkomolyodott, s csak ennyit felelt:

- Ez kedvesebb.

Azzal megindultak az ajtó felé.

De nagyot tévedtek, ha tán azt gondolták, hogy én tőlük elmaradok. Mert késedelem nélkül utánuk iramodtam, s ha volt serény bolha valaha, akkor én az voltam. Így is csak a túlsó ajtóban értem utol őket s a legvégső pillanatban. De akkor annyi eszem volt, hogy a Mátyás fémlő csizmájába lehetetlen lesz megkapaszkodnom, s azért az Elek bácsi harisnyás bokájára ugrottam, alig a bakancs fölé. Itt a harisnya gyapjában sertés lábaimmal jól megkapaszkodtam, s minden a legjobban volt.

Szép egyenletesen hintáztam, ahogy az öreg tellegette egymás után a lábát.

A kapun kívül balra fordultak, és szó nélkül mendegéltek felfelé az úton, amely göröngyös volt s egy kicsit nyirkos. Csupasz és gombolyég fejemet kidugtam egy kicsit a gyapjúsálak közül, hadd lássam a környező világot is. Itt-ott házak meredeztek, amelyek az én szememben

rettentő palotáknak tűntek. Az út két oldalán s ahol a kertekbe béláttam: egy-egy téli fehér folt még reszketett a napon. Nem tudták szegények, hogy a nap szuronyaitól féljenek-e jobban, vagy a patakok éles és folytonos nyisszentéseitől. De a baj engemet sem került el, mert hamarosan úgy kezdtem fájni, hogy a gyapjú mélyébe kellett húzódnom, miáltal a kilátást elvesztettem. Így sem maradtam azonban unalomban, mert a lipinkázáson kívül a két férfi beszéde is megindult, s tanuló szándékkal azt hallgattam. Szűkön használták a szót, s akkor is nagy mesterkedéssel, mint aki fészében akarja megfogni a madarat.

Legtöbbet a kertről és a házról beszéltek, ahonnét jöttünk. Elek bácsi nem fogyott ki a kérdésekből, de Mátyás csak úgy felelgetett, ahogy egy-egy veréb szokott odarebbeni, ahol a csirkék esznek. Annyit mégis megtudtam, hogy a kert és a ház nem a legény tulajdona, hanem csak bérbevette egy öregebb és tehetősebb cimborájától, kit a jobb kereset városba csábított. Így már megértettem a gyér berendezkedést és a rendezetlen világot, de ennél tudósabb már nem lettem, mert a barátaim bétérték egy házba.

Amilyen szegényes ház volt, éppen olyan tiszta.

Három embert találtunk a szobában: egy kicsi parázsló férfiút, egy hasas és bajuszban is gazdagabbat, s harmadiknak egy feketeszemű, sovány és igen bátornak látszó öregasszonyt.

Mátyás kezét fogott mindegyikkel, de egy szót sem szólt, hanem leült a padra. Elek bácsi kipótolta azonban, mert nemcsak ünnepélyesen parolázott, hanem mindegyikhez akasztott valami célzatos mondást.

A kicsi parázsló embernek azt mondta:

- No Mózsi, eddig vagy volt leányod vagy nem, de ezután nem lesz.

Viszont a hasashoz így szólt:

- Oltóviaszt hoztál-e?

- Hozott Mátyás, ne félj! - felelte a másik.

Ezen mind nevettek, csak a szigorú öregasszony nem, akit Elek bácsi így vigasztalt:

- Ne búsulj, Sári, mert te is rabigába görnyedtél volt egyszer.

Ahogy ez lefolyt, a beszédes öreg is leült a legény mellé, és apró pislantásokkal fürkészett széjjel.

Egy ideig csend volt.

- Hát kicsi Márta hol van? - kérdezte Mátyás.

Sári néni szorosabbra húzta az álla alatt a kendőt, és enyhe ítélettel így szólt:

- Bujdosik előled.

Egyszerre megáradott a szó, mert a három férfiú mind a bujdosót védelmezte. A hasas ember, akit Anti bácsinak neveztek, még a szegény jércéket is felemlgette, akik bizony úgyszintén iszkolnak a kakas elől, amíg lehet.

A nagy beszéd közben én is annyira merészkedtem, hogy kiültem egy gyapjúsálra, miként egy-egy bátor legényke a lehajló fűzfaágról kísérti az Istent. Innét hallgattam a szót, és vizsgáltam a jelenlevőket, s próbáltam rendet teremteni kicsi gömbölyű fejemben. Miután elrendeztettem, amit láttam s amit hallottam, magamban így okoskodtam:

- Ha nem tévedek, itt valami szerelmet akarnak nyélbeütni, mégpedig Mátyás és egy bizonyos kicsi Márta között. Ez a kicsi Márta nyilván itt lakik, s az a parázsló Mózsi bácsi lehet az apja, mert ő a leginkább házigazda. Az a sovány és vitézlő vénasszony viszont senki más nem lehet, csak a Mátyás anyja, mert a formájuk erősen összevág. Ez a másik két férfiú pedig, a kalászos bajuszú és a hasas: ezek valami könnyű és kedves hivatalt tölthetnek bé, mert az egyik úgy hordozza magát, mint egy sovány gondviselés, a másik pedig úgy, mint egy kövér gondviselés.

- Eredj, Mátyás - mondta Mózsi bácsi, de olyan hangon, mintha magosabb lett volna mindenkinél.

- Hova menjek? - kérdezte a legény.

- Oda, hogy kicsi Mártát kutasd fel. Az esnék a legjobban neki, ha te kutatnád fel.

Sári néni egy fejjel mindjárt magasabb lett, mert így szólt:

- Mátyás, te nem kutatsz!

A házigazda sem hagyta magát:

- S mért nem, vitéz anyatárs?

A váratlan kinevezésre egy kicsit megingott a vitéz anyatárs, de aztán még tüzeesebben jelentette ki:

- Azért, mert Mátyás nem finánc!

Egyszerre nagy nevetés támadt a fináncra, de mielőtt elhullámozott volna, Elek bácsi felállt, és olyan arccal indult kifelé, mintha lenyelte volna mind a három napkeleti bölcset. Tetszett mindenkinek a fordulat, de nekem ugyanvalóst igen, mert kicsi Mártát már régen szerettem volna felkutatni.

Künn az udvaron megmozgatta a bajuszát az öreg, de volt is szimatja igazi, mert egyenesen a csűrbe ment, s hát kicsi Márta ott üldögél, egy szekér nyújtórúdjának a végén. Színes ünnepi ruhájában olyan volt egyedül, mint egy egész virágcsokor. A kezében egy csepp zsebkendőt szorongatott, a haja aranyba játszott s két ágra befőnva lengedezett, s a két ág végén fehér selyem szalagból szárnyak voltak, s azok örömben ingadoztak.

Két nagy szemét, mint két tavaszi kékszínű és kerek világot, csodálkozva ráemelte Elek bácsira, és úgy tudott nézni, hogy örömben én is átalugrogtam az egyik lábról a másikra.

Mint a bimbó, minek még csak alig látszik a pirossa, olyan fiatal volt.

- Hát te mit csinálsz itt? - kérdezte Elek bácsi.

- Búsulok - felelte kicsi Márta.

- S aztán mért búsulsz?

- Nem tudom.

Elmosolyodott, mintha mégis tudná: s csak nézett olyan tág szemekkel, mint amikor kivirrad. Elek bácsi sem hunyta be az ő huncut látóját, hanem jó étvággal legelészett a sarjún, de a pillantása már nem volt véreerősítő egyenes, hanem csak amolyan kacskaringós, mint az öreg kosnak a szarva.

- Felvegyelek-e az ölembe? - kérdezte kis idő múlva.

- Jaj, nem! - mondta kicsi Márta, és felugrott a rúdról, hogy ő akármit megcsinál inkább. Erre az öreg kézen fogta, és bévezette a szobába. Ahogy beléptek, senki sem szólt semmit, csak gyönyörködéssel nézték a fontos csemetét. Elek bácsi egyenesen odavitte Mátyáshoz, aki ültéből felnézett rá, és azt mondta:

- Szerusz!

- Mehetünk! - indított erre Anti bácsi is, a hasas.

Mintha kürt harsant volna fel, minek a hangjára száguldani kell a háborúba, kicsi Márta úgy az apja nyakába esett. Mátyás azonban fogta a kezét, és nem hagyta hosszúra az apa szorongatását. Elöl a két fiatal ment, utánuk Elek és Antal. S így éppen a szakaszvezető asszony és a parázsló kicsi házigazda maradt otthon, mintha azt játszották volna mindnyájan, hogy lám, melyiket találjuk élve, amikor visszatérünk.

Alig akart vége szakadni a hosszú útnak, amelynek minden lépésre kisebb-nagyobb csecse volt, de kemény! Végre mégis, közel a templomhoz, rámentek egy nagy kőházra, minek az ablaka alatt fenyőfák állottak őrt még fényes nappal is. Végigdöngettek egy hosszú tornácon, majd ahol a tornác meghasasodott, egy üveges ajtó előtt megálltak. Anti bácsi lépett előre, mert a kövér mindig inkább hordozza a szerencsét. Kopogtatott, s azzal bényitott az üveges ajtón, s a többiek sem maradtak el tőle.

Nagy és uras szoba volt, amit láthattunk. Az ablak mellett íróasztal, rajta számtalan penna és ceruza; és egy fészület, de az nagy. Az egyik falon három kövér és egy sovány papnak a képe csüngött, a másik falon pedig öt nagy falióra egysorjában, s tikk-takkozva kergette egymást.

Egyebet is szerettem volna megnézegetni, de attól elütött a pap, mert egy másik szobából egyszerre odatermett, ahol mi voltunk. Az emberek szépen köszöntek neki, de nem is lehetett rossz ember, mert ő is szépen fogadta.

Közepes termetű ember volt, nem a legeslegsoványabb, de sápadtszínű és ragyás.

- Gyónni nem szükséges? - kérdezte a fiataloktól.

- A tegnap gyóntunk! - védekezett Mátyás.

- S azóta nincs legalább egy petty?

- Én nem pettyeztem.

Kicsi Márta lesütött szemmel hallgatta, hogy milyen darabosan beszélnek ezek a férfiak. A pap nem is háborgatta őt, hanem szelíd örömmel nézte, mint a jó pásztor a bárányt, mielőtt kicsapná a legelőre. Aztán a kezébe ragadott egy könyvet, és kieresztette az embereket az üveges ajtón. Amíg egészen az oltárig nem értek, meg sem tudtak szusszanni, olyan igazságosan vitte őket. Itt azt mondotta, hogy álljanak fel, ahogy kell, maga pedig bésietett a sekrestyébe. Mátyás és kicsi Márta egészen az oltárlépcső alá álltak, Elek bácsi Mátyás mögé félszántúlag s Anti bácsi ugyanúgy másik felől.

Ahogy így álltak s különösen, hogy egyet sem szóltak, egy kurtaszárú vaskapocs alakját mutatták, melynek a két szára már kihülőben volt, de a közepe éppen javában izzott.

Nem kellett sokat várni, mert fehér köntösében egyszeriben megjelent a pap és hozzákezdett, hogy a vaskapocs közepét ellássa az Anyaszentegyház védjegyével. Amikor a Mátyás és a kicsi Márta két jobbát összefűzte, és mondatta velük az esküt, akkor magamban én is hűséget fogadtam a fiatal párnak. S a fogadalom után mindjárt cselekedtem is, mert az Elek bácsi bokájáról leugrottam, aztán fel a szőnyegen a második lépcsőfokra, s ott a Mátyás térdeplő lábára szépen és tiszta nagy szándékkal megérkeztem. Úgy helyezkedtem el a harisnyáján,

hogy a csizma szárához is közel legyek, ha netalán valami veszedelem jönne, ami elől elbújni tanácsos.

Az esketés után ismét a papi irodára vezetett az út, mert ott egy nagy könyvbe bé kellett írni, hogy micsoda dolog történt és kikkel. Ahogy ez is megvolt, Elek bácsi tréfásan megkérdezte:

- Fizetni, ugye, nem kell?

A papnak nyújtózott egyet a füle, de az ő esztét is eljegyezték volt már a hegyek és a hazabéli csalafinta utak.

- Holnap talán nem kellett volna - felelte, majd amikor kérdőleg néztek rá a tisztelő hívek, nagy komolyan utána tette: - Mert éppen ma este akartam kitalálni azt a találmányt, hogy a papok levegőből éljenek.

Ebből nevetés származott, és a Mátyás zsebéből pénz a papnak. Így már paradicsomi volt az állapot, mert mindenki azt hitte, hogy ő járt a legjobban. Jöhettek hát a kövér és szívélyes jókíváncsiak, majd ismét az út hazafelé, melyet én a hideg miatt a csizmaszárban töltöttem. Az éhség és a szakadatlan figyelem el is szenderített volt hazáig, de a kapucsattanásra felriadtam, és megint figyelő helyzetet vettem.

Mócsi bácsi ott ült a ház előtt egy kövön, a tíz ujjával abroncsot fonva a feje köré.

- Mi baj, Mócsi? - kérdezte Elek bácsi.

- Vólna, de még nincs - felelte az öreg, és könnyes szemmel nézte a lányát, aki ismét a nyakába repült, mint a szépszínű madár a száradó ágra. S nem tudom, hogy hirtelen mi történhetett azzal a szóval és komoly Mátyással, de egyszerre odaugrott, a kettőt együtt az ölébe kapta, s mire jóformán észrevették volna, már bent a szoba közepén tette le őket. Sári néni éppen a kályha mellett állott, hátrakötött kendővel, mint valami nagy főző menyecske.

- Nono, nehogy belétedd a fazékba őket! - mondta.

Mindnyájan örvendeztek a kedves erőmutatványnak, különösen amikor meglátták, hogy az asztal már terítve várja őket. Nem is kellett egyiket sem ölben vinni a tányér mellé, mert rövid percek múlva már ültek, mint a parancsolat. Fenn az asztalbütünél együtt virított Mátyás és kicsi Márta, olyan szorosan, hogy aki hozzájuk értette volna az ujját, a szerelmi villamosság rögtön agyonsújtotta volna.

Már nyugodni készült a nap, de még ott ültek az asztalnál.

Nagyot változott azonban dél óta a világ, mert a kicsi házigazdából kapitányt csinált az ital, s olyan hatalmat adott neki, hogy a vitéz anyatárs leeresztett konttyal engedelmeskedett minden szavára. Elek bácsinak is úgy kinyílt lassan a pajkossága, mint a tavirózsa, melynek levelein nyílas királyfiak kergetik a meztelen tündéreket. A másik öreg gazdag bajusza alól nótával árasztotta teli a házat, és a világon senkivel sem törődött, csak éppen a bozótjában levő madarat etette és itatta. Ekkora zenebonában a fiatalok is úgy egymásnak hevültek, hogy Mátyásban pattogott a tűz, mint a jóféle kályhában; kicsi Márta pedig bársonyos szemmel és remegve lapult, akár a kis cica szokott a csodálatos és hatalmas bakmacska előtt.

Magam is szívesen táncoltam volna a világ fején, de én se nem ettem, se nem ittam, sem pedig párom nem volt. Nem baj, gondoltam magamban, ilyen a szolga sorsa: amikor a gazdák mulatnak, ő éhesen és árván örködik a világ felett! No de aztán, amikor mások békességben és szerelemben elnyugszanak, s a nap, a hold és a csillagok minden szolga helyett kiállanak örködni: akkor megbújik előtte is a föld, és szőnyegek gyanánt az utakra fekszik neki a csend.

Ilyen és ehhez hasonló gondolatokban töltöttem az időt, amíg eljött az alkonyat. De akkor, éppen lámpagyújtás előtt, Mátyás odasúgta kicsi Mártának:

- Gyere, szökjünk el haza!
- De aztán mit gondolnak?
- Észre sem veszik.
- Ugye nem?
- Nem hát.
- Akkor nem bánom.

Néhány perc múlva már künn voltak az udvaron. Egy cseppet megálltak. Úgy tetszettek nekem a szürkületben, ahogy így szorosan együtt voltak, mintha a Mátyás oldalából egy kövér és óriási virágszál hajtott volna ki.

- Az ölemben szeretnék hazavinni - mondta Mátyás.
- Olyan messze?
- Hát messzebbre!

Mégis megindultak, ki-ki a maga lábán, csak éppen én a másén. De olyan izgalomban voltam, hogy a hideget nem is éreztem, csak a fületem hegyeztem. Kicsi Mártának Mátyáson függött folyton a szeme, de Mátyás is mindjárt-mindjárt rátekintett, hogy megvan-e még?

Így mentek szótalánul.

Amikor a szőke vízen haladtak által, egy régi fedeles hídon, már egészen este volt. A föld duzzadott, mint az érésben lévő sajt; a fákön rügy pattogott, mint a feszülő kebel felett a gomb. A csillagok is egymásután siettek a helyükre, mert érkezőben volt már a szigorú tanítónő, a telehold.

Aztán mi is megérkeztünk az egyedülvaló, kicsi házba. Ahogy átlibbent Márta a küszöbön, s utánadöccent Mátyás is velem, már éreztem az otthon nyugalmát és a jó meleg ágyat. Egyszerre elérékenyedtem a boldogságtól, de aztán a gyötrelmes éhség eszembe juttatta, hogy én ma éjszaka mégis csak a vérét fogom szívni azoknak, akiket oly igazán szeretek!

Sírtam bánatomban.

Kicsi Márta örömében sírt.

Csak Mátyás volt egyedül példakép, mert ő felölelte egyszerre mind a hat párnát, és a padra dobta.

- Mit csinálsz? - kérdezte lelkendezve Márta.
- Ágyat vetek.
- Nem lehetne inkább beszélgetni?
- Hát hogye! Az angyalok nyelvin értesz-e?

Értett, mert nem felelt semmit, hanem csendesén a Kos jegyébe fordult, miként a többi bolygók a világban.

Március huszonegyediké volt.

Először Mátyás szenderedett el. Úgy pihent boldog elereszkedéssel, mint a táltosparipa, aki annyi sok akadályon áttörve, megérkezett az öröm várába, ahol a legkisebbik királyleánytól megkapta a cukrot. Márta büszkén és bizsergő félelemmel simogatta, majd átölelte a nyakát, és odabújva ő is elaludt.

De akkor éjfél volt már...

A fáradtságos nap és az éjjeli dús lakoma után én is idejét láttam, hogy megbújjak kettőjük közé. Nem kellett ringatni, mert a nyugodt lélek hamar álmot talál: én pedig igazán kíméletesen csíptem őket, s kíméletesen is csak akkor, amikor szerelmi bódulatukban észre sem vehették.

Mégis én voltam az első, aki talpon voltam.

Éppen hasadozott a hajnal, de még nehezen pótolta a holdat, amely a ház túlsó oldalához kerülve hazament. Friss volt a fejem, a látásom nagyszerű és a hasam is vidáman emlékezett a tegnapi laposságára. Vigyázkodva kísértálmam rejtező helyemből, bejártam hegyeket és völgyeket, s végre megállapodtam a takaró legmagasabb csúcsán. Innét gyönyörködve néztem szerelmesen aluvó két gazdámra, majd elgondolkoztam a sorsomon. Minden a legjobban lett volna, csak hogy édesded szerelmeseket látva, engemet is nagy sóvárgás fogott el, hogy szintén párosodjam. Ez könnyű is lett volna, ha találhattam volna egy tetszetős és megfelelő nőtényt bolhátnak, de az ágy egész birodalmában egyedül voltam ebből a fajtából. Hirtelen az jutott eszembe, hogy nekiindulok, és addig meg sem állok, amíg vándorlásban és egyre-másra való ugrálásokban párosodó erőmet el nem fogyasztom.

Így következett bé egy újabb nagy fordulat az életemben.

Mert ahogy bohókásan és vigyázatlanul a bal saroknál haladtam volna felfelé a falon, egyszerre azt vettem észre, hogy beléugrottam a pókhálóba. Csak alig mozdult meg a háló, de ez elég volt arra, hogy a mester rögtön felébredjen. Hat rettenetes szeme volt neki és abban a pillanatban mind a hatot rám szegezte. Éreztem, hogy egyet sem tudok mozdulni, s nem is tudtam. Hosszú és borzasztó pillanatok múltak így el, de ez még semmi sem volt ahhoz a pillanathoz képest, mint amikor észrevettem, hogy a rettenetes mester elindul felém. Először csak az állkapcsán lévő két karját nyújtotta előre, de aztán rögtön bé is görbítette és úgy tartotta, mint két vasmacskát. Utána mindjárt előretette a két első lábát s láttam, hogy már a másik hat is mozdul.

De amikor legnagyobb a baj, akkor legéberebb a szellem.

- Hiszen csak a testemet ölheti meg! - villant meg az áldott gondolat.

Most már nyugodt voltam, és a hősi áldozatra kész. Megvártam, hogy tegye csak rám a két ölé karját, de mielőtt a keze bütykéből a mérget is rám eresztette volna, én egy villanással helyet cseréltem.

Vagyis átbújtam a pókba.

Hát azt nem lehet elmondani, milyen különös volt! A potrohámban nyilallást éreztem, hosszú nyeles nyakam megremegett, a lábaim megrándultak, és a hat szemem hatfelé káprázott. De mindez csak addig tartott, amíg egy fuvintó szellő tovaful. Mert aztán egyszerre minden rendbejött, és úgy éreztem magamat, mintha pók lettem volna akkor is, amikor bolha voltam.

Sőt, ha már ott volt a zsákmány, azt sem vesztegettem el, hanem szégyen nélkül megettem saját elhagyott testemet. Utána bójártam a hálót, mint valami király a várát. Tölcseyszerű háló volt és hiba nélküli. Mintha arra is emlékeztem volna, hogy miképpen szőttem. Lementem a háló fenekére, ott megvizsgáltam az állkapcsón lévő tapogatóimat, a lábaimon lévő szövőkarmokat és meg az összes mirigyeimet, amelyek hol mérget, hol nyálat, hol pedig a fonáshoz szükséges matériát tartalmazták.

Amikor láttam, hogy mily sokféle hasznos és szükséges szerszámmal fel vagyok szerelve, egyszerre kérkedő boldogság fogott el, mint a megajándékozott gyermeket. S bár egy példás pók számára semmi sem tanácsosabb, mint csendesen és okosan a hálóban maradni, engemet annyira elragadott az öröm, hogy mindjárt játszani kezdtem. Azt a négy csévé, amibe lent a potrohám alapján a fonómirigyeim torkollottak, gyorsan munkára felajzottam. Aztán ereszkedni kezdtem lefelé, de olyan merészen, hogy mutatóválnak is beillett volna. Közben elkezdtem a hintázást is, először csak kicsiben, de aztán nagyobb s mind nagyobb lengésekkel. Ezt nem egészen játékból csináltam, hanem azért is, hogy a falat elérhessem, mert olyan volt a célom, hogy el akartam érni. Amikor ez sikerült, a fonal számára kikötőt csináltam a falon, majd gyalogosan tovább mentem az ablak felé. Nem mulasztottam el, hogy a fali utam alatt is fonalat hagyjak magam után, mert úgy gondolkoztam, hogy így tévelygés nem lesz, amikor majd a váramba akarok visszatérni. Egy jó szakasz után ismét a levegőbe lendültem, majd újra kikötő következett.

Baj nélkül és okosan érkeztem el az ablakig, s a kitörött üveg helyén, ahol kezdetben is bójöttem volt, szépen kikerültem a nagyvilág csarnokába. Itt leereszkedtem egészen az ablakpárkányra és gyönyörködéssel néztem a párás tavaszi reggelt, amelyben lomhán feszengett a föld s amelyben a felbukkanó nap csintalanul lövögte sugaraival a nyíló rügyeket. Jó lett volna sokáig nézegetni ezt a fiatal reggelt, és a végén valami okosat tanulni tőle, de nem sokára lépéseket hallottam. Csak annyi időm volt, hogy hamar a sarokba szaladjak és ott összegömbölyödjek, mert máris ott állott az ablak előtt egy óriási fekete asszony. Nemcsak hat szemmel, hanem kettővel is felismertem volna, hogy az óriási feketében Sári néni tisztelhetem, vagyis a Mátyás özvegy édesanyját. De tiszteltem is úgy, hogy a lehető legjobban összezsugorodtam, mintha nem is pók volnék, hanem csak egy szem bors, amely töretlenül hirdeti a csípős világot.

Sári néni békémlt az ablakon, de amikor látta, hogy az én két gazdám még javában aluszik, akkor visszább húzódott, és a kapu felé nézett. Hirtelen azt gondoltam, hogy búcsúzhatom tőle, de nem úgy lett. Távozás helyett újra megkémlelte a nászaluvókat, majd hozzálátott, hogy letelepedjék. Volt egy kékszíjú kantáros fazék a kezében, azt letette szépen a fal tövében a földre. Csíkos takaróruhában is hozott valamit jó duzzadtan, azt is a fazék mellé tette. Aztán megjárta magát a kertecskében, itt-ott felpiszkálta a földet, de a fákat sem hagyta nézetlenül. Innét visszajött újból a házhoz, s annak a falát és környékét vizsgálta felül. Éppen a hátsó bütünél vizlatott, amikor ismét lépéseket lehetett hallani. Erre a fal mögé húzódott gyorsan, én pedig újra magamba.

Az új lépegetőről is mindjárt láttam, hogy az Mózsi bácsi, vagyis a kicsi Márta özvegy édesapja. Őt jobban szerettem, mint az óriási fekete asszonyt, s úgy tetszett, hogy a kémlelést is kedvesebben végzi. Nem vette észre tüstént, hogy az ablak alatt egy fazék és egy csomag fekszik, de amikor megpillantotta, akkor egy cseppet sem habozott, hanem egyenesen és két kézzel indult feléje. De nem volt rest Sári néni sem, mert egyszerre előbukkant a fal mögül.

- Nem hagy annak békét! - mondta, mint egy királyné, kinek az országához akarnak nyúl.

Mózsai bácsi megrezdült a hirtelen szóra, de aztán barátságos méltósággal felelt:

- Nem tudtam, hogy az ablak alatt tartja az aranyait.

- Hát maga hol tartja?

- Ha fiatalabb volna, megmondanám.

Sári néni olyan lett egyszerre, mint a puska: csak el kellett volna keccenteni, s már süvített volna a két szeme, mint a golyó. Nem is tudott a mérgéhez méltót szólni hamarjában, hanem felkapta a fazekat és a csomagot, s megindult.

Az öreg éppen akkor ereszkedett le egy nagy tőkére, ami a ház előtt feküdt.

- Hát azt hova indította? - szólt utána baráti hangon.

Az asszony megállt, és azt mondta:

- Annyi eszem nekem is van; hogy a maga leányát ne etessem az én étellemmel.

Mócsi bácsi tette magát.

- Hát hol van az én leányom?

- Ő a patyolat ágyban, s a nap az égen.

Az öregnek valami érdemes dolog juthatott eszébe, mert erősen kezdett nevetni.

- Jöjjön, mondok valamit - szólott.

Addig kérlelte szépen és mókásan, amíg Sári néni csakugyan melléje ült. De a fazekat és a csomagot nem eresztette volna semmiért.

- No, mit akar mondani? - kérdezte megenyhülve.

- Én azt, hogy régen milyen másképpen volt. Például abban az időben, amikor maga ment volt férjhez. Hej, Istenem: be megváltozott a világ!

- S hát ezt mire nézve mondja?

- Én a maga hirdetményére nézve, hogy a nászmenyecske a patyolat ágyban s a nap az égen.

Sári néni gyanakodva keményedett meg:

- Tán nem igaz?!

- Most tiszta igaz és valóság, de az anyatárs nászidejében éppen megfordítva volt. Vagyis másszóval a nap volt a patyolat ágyban s a menyecske az égen.

- S ezzel mit akar ismét mondani az anyatárs?

Mócsi bácsi huncutkodva felelt:

- Én azt, hogy meg lehessen érteni: hej, milyen régen is volt, messze bé az ántivilágban, amikor maga nászkodott!

Az öregasszonyt újból el lehetett volna keccenteni, de azért most nem futamodott meg a kapu felé.

- Az ilyen beszéd nem méltó a feleletre - mondta, majd a fazekat és a csomagot letette a földre, s maga ismét az ablakhoz lopózkodott. Mintha csak erre várt volna az öreg is, tüstént kifődte a kék fazekat, s hát párolgó tejeskávé van benne. Egy pillanatig sem habozott, hanem a szájához emelte s addig itta, amíg tartott belőle. Éppen a száját törölte, amikor visszanézett az anyatárs.

- Maga mit csinált? - kérdezte szigorúan.

- Ez a kávé méltó volt arra, hogy megigyam - mondta az öreg.

Sári néni felemelte a fazekat, és olyan hegyesen nézte, hogy szinte kilikadt két helyen a feneke. Amikor már eleget nézte s a kávé mégsem jött vissza belé, akkor Mózsai bácsit vette tűz alá.

- Melyik fekszik kívül az ágyban? - kérdezte az öreg, mire az asszony nagy megróvással és csodálkozással felelt:

- Né, még társalog is!

Nem lehetett semmiképpen ellenséget fogni az öreg Mózesben, mert feleselés helyett a takaróruhát kezdte bontogatni.

- Hát azzal is mit akar?

- Én társalogni.

Már egy szép csirkecomb a kezében volt, s bátran belé is harapott. Az asszony minden pillanatban azon volt, hogy sóbálvánnyá változzék, de Mózes bácsi az első után a második darabot is kézhez vette.

- Szívesen látom, anyatárs! - mondta kedvesen, majd amikor egészen jóllakott, illedelmesen megköszönte a reggeli ebédet, és elindult a kapu felé.

- Holnap is ilyenkor jövök - fordult vissza, majd eltűnt.

Sári néni egy ideig nézte a nyomát, de azután az egyik csirkecsontot a kezébe vette, leguggolt a bejáró út közepére, ott háromszor megfordult maga körül s utána a csontot átadobta a vállán. Amikor ezzel megvolt, vette a fazekat, s a maradék kávé a bal tenyerébe töltötte, és odament az ajtóhoz, minek a fájára rákente a folyadékot.

Azután összeszedelőzködött és lassan kiment a kapun.

Igaz, hogy nagy figyelemmel és kíváncsisággal láttam és hallgattam mindent, de azért már éppen ideje volt, hogy magamra maradjak. A géंबरítő kuporgásból is elég volt már, s azonkívül fagyasztani kezdte gyenge testrészeimet a reggeli hideg is. Különösen a hosszú lábaim sínylették meg a kemény időt, mert olyan merevséget kaptak, hogy egy kis vigyázatlansággal eltörhetett volna könnyen akármelyik. Én azonban elég ügyes voltam és épségben kerültem vissza a kitörött ablakon. Bent az első kikötőnél pihenőt tartottam, s enyhültem is sokat a puhább levegőn. A pihenő után nagy vigyázattal ismét megindultam, s bár a játszadozás most nem fogott úgy, mint jövet, a fonalam útján mégis elég vidáman érkeztem a hálómbe vissza.

De sohasem hittem volna, hogy milyen nagy eseményre fogok visszatérni.

Az történt ugyanis, hogy amint bébújtam a háló fenekén és körültekintettem, hirtelen egy idegen pókot pillantottam meg a váramban. Fent a háló tetején állott, és nagyban szorgoskodott valamiben. Én sem gondolkoztam sokáig, hanem elindultam egyenesen feléje. Csak akkor fordult szembe velem, amikor már egészen közel voltam hozzá.

- Ki vagy te és mit csinálsz? - kérdeztem tőle.

Barátságosan nézett reám és felelt:

- Hurokkötő vagyok, és hurkot kötök.

- S miért kötöd éppen nálam azt a hurkot?

- Azért, mert a fonalam szagáról megéreztem, hogy itt nekem is helyem lesz.

Csodálkozva néztem rá, de azt mindjárt láttam, hogy nem akar rosszat, ő is nézett engem, de nem csodálkozással, hanem jól mutatkozó örömmel.

- Légy a feleségem! - mondta ki végre.

Mózsai bácsitól már én is tanultam valamit, s így feleltem a kérőnek:

- Csak ennyi az egész?

Nem értette meg a tréfát.

- Ha szépen nem jössz, akkor tudok én más is lenni! - mondta.

A fenyegető hangra én is pozduri lettem, mert a gyenge testemet elöntötte a szellem hősi lángja.

- Takarodj innen, hurkos gazember! - kiáltottam reá.

Rögtön láttam, hogy eltaláltam a szót, mert visszahőkölt. Gyávaságában kotyogni kezdett a hat szeme is tüstént.

Egy ideig hagytam, hogy reszkesse ki a tanulságot, de aztán megkönyörültem rajta, és azt mondtam:

- Ne csodálkozzál, hogy az én házamban én parancsolok, hanem viseld úgy magad, hogy én se csodálkozzam rajtad.

- Bocsáss meg, de nagyon fel voltam gerjedve - felelte Hurokkötő.

- S mért voltál olyan nagyon felgerjedve?

- Azért, mert a tél óta özvegyi sorsban élek.

Gondoltam, most megtudhatok valamit a pókok általános és eme házbéli életéről, s kérdezősködni kezdtem:

- Hát olyan ritka ebben a házban a pók?

- Nem ritka, de más baj van.

- Beszélj azokról!

Hurokkötő reám függesztette a szemeit, és azt mondta:

- Lett volna vagy három keresztespók, akik szívesen hozzám jöttek volna, de amint te is jól tudod, azok a fejemet vették volna kegyetlen féltékenységükben. Igaz, hogy találtam másfajta is több ízben, de nekem egyik sem kellett. Mert azok a földbeszövőök például mogorvák és alattomosok, az ugró pókok gyalázatos családapák, a gyorsfutók minden sarokban szeretőt tartanak, a keszeg pókokat pedig mindenki kacagja, mivel azok nem előre futnak, hanem oldalt. Te mint csőszövő mester s annak a fajtának is valóságos gyöngye, annyira megtetszettél nekem, hogy még a fejemet is adnám érted. Ennél többet nem is mondhatok.

Most már egészen biztos voltam, hogy a kegy és a hatalom egyformán nálam van, s jónak láttam, ha annak megfelelően viselem magamat.

- Maradj csendben és nyugalomban - adtam meg a feleletet -, mert én most lemegyek a háló fenekére, és ott gondolkozni fogok a szándékom felől.

Azzal le is mentem szépen és úgy tettem, mintha gondolatokba volnék merülve. Az igaz, hogy gondolkoztam is, de nem annyira a házassági szándékomról, mint egyébről. A kedvem egyáltalában nem hiányzott volna az élvezethez, de akármekkora volt is a testnek a kívánsága, én minden akaratommal a magam igazi útján akartam maradni. Vagyis a szolgálatba

szegődött, az őrködő és a gondviselő szellemnek az útján! Ha pedig ez volt az én törhetetlen akaratom, akkor jól meg kellett gondolnom, hogy vajon a házasság és a családalapítás nem lesz-e az én életemen is hurok, amiképpen a hálónon is volt már egy!

- Vigyázz! - hangzott a szó, mint hajdan a paradicsomban.

És mintha nem is nekem hangzott volna, hanem két szerelmes gazdámnak: azok egyszerre felébredtek, és lobogó örömükben, hogy újra megtalálták egymást, szép szerelmesen gyönyölni kezdtek.

Egy ideig néztem őket, de aztán a példa elvette az eszemet: odamentem egyenesen Hurokkötőhöz, és azt mondtam:

- Ragadd meg te is a percet, mert elmúlhat az életünkből!

Ettől a perctől kezdve valóságos páromnak mondhattam Hurokkötőt.

Nagyon szépen indult az életünk, a szerelmünk is tiszta és háborítatlan volt. Szegény Hurokkötőre nem is mondhatnék soha rosszat, mert mindent megtett az én örömömért és jó életemért, amit csak megtehetett. Igaz, hogy hálót nem tudott szőni, sem a meglévőt szükség esetén kijavítani, de a hurkot, azt mindegyre és szorgalmasan kötötte, ha kellett, ha nem. S a táplálkozás dolgában sem lehet panaszom, mert, ha akadt néha valami zsákmány, azt nálam nélkül nem kezdte meg, és a legjobb falatokat mindig nekem juttatta. Bennem azonban mégsem volt zavartalan az öröm, mert néha bizonyos voltam abban, hogy nem kellett volna házasságot kötnöm. Különösen két dolog bántott. Az egyik az volt, hogy Hurokkötő nagy bizalmát és odaadását nem tudtam hasonlóképpen viszonzni, mert sem a származásomról, sem a céljaimról soha nem beszéltem neki. Ezt ő észre is vette, mert egyszer így szólt:

- Én úgy látom, hogy te nem vagy boldog.

- Hát hogyne lennék - mondtam neki.

- Nem lehetsz, mert folyton keresed a magányt.

- Ilyenkor gondolkozom.

- Igen, és nem szólasz a gondolataidról.

Annyira igaza volt, hogy nem is tudtam felelni neki. Sőt a bánat újult erővel sajdukt fel bennem, mert eszembe jutott a másik dolog, ami a legjobban bántott. Ez pedig az volt, hogy a szerelem és a családi béke kedvéért elhanyagoltam a szolgálatot. Annyira égetett emiatt a szégyen, hogy már nem bírtam tovább, hanem sírni kezdtem.

- Ejnye, hát mi bajod van? - kérdezte Hurokkötő. Gondoltam, most itt van az alkalom, hogy segítsék valamit az életemen: ha nem is másképpen, de hazugság árán.

- Néha szeretnék világot látni - mondtam neki.

- Hát eredj, drágám! - felelte kedvesen Hurokkötő. - Tőlem eddig is mehetnél volna. Majd én itthon ülök és vigyázok a házra.

Egy kicsit felvidultam, hogy ilyen engedékenyen beszélt, s mindjárt tettem is egy kirándulást az ablakon keresztül. Volt a ház hátulsó bütijénél egy kicsi műhelyszoba, s Mátyást abban találtam, amint füttyörészve fűrt-fáragott. Kicsi Márta sem volt messze tőle, mert a kertcskében szorgosan veteményezett, aminek ideje is volt éppen. Amikor láttam, hogy munkás jókedvben töltik az időt s igen azt is, hogy a ház környéke tisztán és rendesen nevet, mint egy készülő kicsi paradicsomkert, akkor én is elfelejtettem minden bánatomat és olyan örömben érkeztem haza, hogy Hurokkötő magához ölelt, és így szólt:

- Te drága Csőszövő, hol cseréltek ki téged?

- Én mindig ilyen vagyok, ha világot láthatok - feleltem neki, s abban a pillanatban éreztem, hogy nem is tudnék ilyen édesen hazudni, ha nőstény nem volnék. Most azonban nem bántott egy szikrát sem a hazugság, mert a kötelességem teljesítését mindennél előbbrevalónak tartottam.

- Holnap nagyobb útra fogok menni - mondtam. Mivel ebbe is szívesen beléegyezett Hurokkötő, másnap korán talpon voltam, hogy örködni tudjak. Azt szerettem volna, ha valamelyik gazdammal messze elmehetnék, de bizony hiába várokoltam, mert Mátyás ismét csak ezermesterkedett, a felesége pedig a ház körül forgolódott.

- Így nem fogsz világot látni - mondta Hurokkötő.

- Bolondul nem indulhatok neki - feleltem.

Abban a pillanatban megkondult a harang, s én felkaptam a fejemet, mert éreztem, hogy erre a jelre valami velem is történni fog. S csakugyan történt is, mert kicsi Márta nemsokára béjött a szobába és a karospadból kirakta a Mátyás ünnepi ruháját.

- Ég veled, s vigyázz a házra! - mondtam Hurokkötőnek, és boldogan elindultam.

Hintó gyanánt és örködő helyül ismét a kalapot választottam, mint bolha koromban legelőször. Helyesebben nem is cselekedhettem volna, mert egy darab idő múlva már a Mátyás fején volt a kalap, én pedig a kalap pántlikáján, a csokra közül figyeltem a világot. Nagyon ünnepélyesen ment Mátyás, balján kicsi Mártával, aki ugyancsak ünneplőben illegette magát. Mások is sokan mentek, és szintén kiöltözve.

Könnyű volt látni, hogy vasárnap van.

Bent a templomban, amikor béült Mátyás a padba, a kalapját maga elé tette, csokrával az oltár felé. Mindent jól láhattam, olyan kedvező volt így a helyzet. Igazán megindulva és ájtatosan néztem a két kicsi oltárt s méginkább a nagyot, amely aranyos díszítésű volt, két kövér angyalocskával, és a feje felett egy öreg ösztövé szentnek a képével. Olyan készségben voltam minden jóra és örömben a sorsomat illetőleg, hogy amikor megláttam szép kurta csipkés ingében a papot, egyszerre az a vágyam támadt, hogy bár szöhetnék én neki a magam fonalából egy olyan inget! De ha én nem is szöhettem mindjárt, annál inkább szőtt ő szorongató inget az én számomra. Ezt a prédikációjával idézte elé, amelyben Lukács evangéliumának azt a részét magyarázta, ahol Jézus Krisztus kiűzte volt egy bizonyos emberből a néma ördögöt.

- »Minden ország, amely maga ellen meghasonlik, elpusztul; és amely ház magával ellenkezik, megromol« - ismételte mindegyre az evangélista egyenes tanítását. Kezdte és végezte, s folyton csak ezt magyarázta, mintha százszor is meg akarta volna értetni velem, hogy igenis: te szellem, kit az Isten aláztatosságra és útmutató szolgálatra küldött közénk, a házasságoddal és némely cselekedetteddel meghasonlottál magad ellen, s így el fogsz pusztulni!

Annyira ijedtemet vette, hogy visszahúzódtam a kalap csokrába, és még ott is reszkettem a félelemtől. Jól tudtam, hogy most már nemcsak a testem felett süvít az evangélista, hanem a lényegem felett készíti az ítéletet.

- Mi lesz veled, szerencsétlen? - sírtam fel magamban.

Már alig vártam, hogy hazavigyen Mátyás a kalapban, mert a megtérést haladéktalanul végbe akartam vinni.

- El kell válnunk, de tüstént! - mondtam otthon Hurokkötőnek.

- Miért? - kérdezte tőlem megütközve.

- Azért, hogy el kell.

- De mégis!

Inkább sírni kezdtem ismét, minthogy megmondjam az igazságot. Mert a testemet, amit gyarló földi lénytől kaptam, odaadhattam egy jóakaró és szükségben levő társnak, de szellem mivoltomat nem árulhattam el, mivel arról csupán az örök Mindenhatónak tartoztam számadással.

- Látod, a tekergés nem vezet jóra - mondta sajnálkozással Hurokkötő, mire én csak annyit szóltam, hogy most elég legyen az oktatásból, és hagyjon magamra. Szó nélkül megtette, s én a nagy meghasonlásban hamarosan úgy elaludtam, hogy csak estefelé ébredtem fel. De nem úgy, mint máskor. Furcsa érzéseim voltak, és a potrohamban bizsergés futkosott.

S nemsokára három pete-gyermecket hoztam a világra.

Nagyon csodálkoztam, hogy mi történt velem, de a szégyenemnél sokkal nagyobb volt a boldogságom. Csak éppen időm és figyelmem nem volt arra, hogy átaladjam magam az örömnél, mert minden gondolatommal az újszülöttekre kellett vigyáznom, akik a háló résein könnyen lepotyoghattak volna a földre. Egyideig nem is mutatkozott semmi nagyobb baj, de aztán inogni kezdett a háló. Ijedten néztem körül, s hát a hálót Hurokkötő rengeti, aki hanyatt-homlok közeledik felém.

- Lassabban járj! - kiáltottam feléje, ahogy csak tudtam.

Szót fogadott, és nem idézett elő semmi bajt.

- Látod-e, apa lettél! - fogadtam halk szóval, mire Hurokkötő úgy elérzékenyedett, hogy nem is tudott felelni semmit. Amikor magához tért, beszéd helyett akkor is a hurkokat kezdte kötni, de rettentő nagy igyekezettel és gonddal. Egy jódarab helyen rövidesen úgy béhurkolta a hálót, hogy a rések teljesen eltűntek. Akkor nagy gondosan mind a három gyermeket odahelyezte, mint valami ágyba.

- Így né! - mondta és boldogan nézett reám.

Láttam a tekintetéről, hogy valami fontos közleményt vár tőlem. - No, mit nézel úgy, mintha sohasem láttál volna? - kérdeztem.

Közelebb húzódott, és azt mondta:

- Volna szíved anya nélkül hagyni ezeket az ártatlanokat?

Lesütöttem a szemeimet, és nem szóltam semmit.

- Ugye nem? - tette hozzá.

Bizony úgy lett, ahogy ő mondta, mert a válásról többet nem beszéltem. Azt ellenben most is kikötöttem magamnak, hogy amikor újra úgy tartja a kedvem, szabadon elmehessek világot látni. Nem szegült ellene most sem az akaratomnak, hanem engedte, hogy nap nap után teljesítsem a szolgálatomat, vagyis az ő szemében tekeregjek. Így aztán, mivel gyermekeim is voltak, s Mátyásék is jó egészségben és szorgos tavaszi munkában töltötték az időt, jókedvben és örömben múltak a napok. Sőt egy kicsit unni is kezdtem már a szakadatlan egyetértést. Ezért az egyik napon, jókorán reggel, váratlanul visszatértem a hálóba, hogy tréfát űzzek Hurokkötővel.

- Nagyon gyalázatos eset történt velem - mondtam.

- Micsoda?

- Egy szemtelen keszegpók rám támadott, hogy megerőszakoljon.

- Hol?

- Az ablak talpán, a belsőn.

Hurokkötő felemelte két felső karját, mint valami kardot, és így szólt:

- Ma meghalsz, keszeg! Azzal elrohant, mint a bolond.

Csak órák múlva tért vissza, nagyon fáradtan és csalódottan.

- Nem találtam sehol a keszeget - mondta.

Nem bírtam tovább, hanem elnevettem magamat. Ebből mindjárt látta, hogy mi igaz az egészből.

- Miért csináltad ezt velem? - kérdezte.

- Április elseje van! - feleltem.

Nem haragudott Hurokkötő, hanem ő is jót nevetett. Valami szikra gyanú azonban mégis megragadt a begyiben, mert attól kezdve minden utam után gyanakodva kérdezgette, hogy hol jártam és kivel találkoztam. Különösen a nagyhét előtti szombaton bolondult meg. Azon a napon reggeltől estig odavoltam Mátyással és kicsi Mártával. Kirakóvásár volt a közeli városban, s arra kísértem el gazdáimat, akik szükséges dolgokat vásároltak a házhoz. Hazajövet egy italos legény kerülgetni kezdte a Mátyás fogadott szekerét, amelyben édes kettesben ült a fiatal pár. A legény egy hatalmas anyadisznót vitt a szekér derekában, és a disznónak kilenc kicsi malaca is volt. Amikor negyedszer kerülte meg Mátyásékat, az egyik malacot átaldobta a mi szekerünkre és azt kiáltotta:

- Mindig malacból lesz a disznó!

Én nem találtam semmi különösét ebben a kiáltásban, de ők biztosan jobban tudták, hogy mit beszélnek. Mátyás legalábbis jobban, mert rögtön leugrott a szekérről, hogy a malacdobálót megölje. Meg is ölte volna, ha a másik el nem vágta vala a szekérével. A baj azonban így is megvolt, mert Mátyás egész úton merkedezett kicsi Mártára, aki istápolta a kicsi malacot, és otthon bévitte a házba. Talán nem is tette ezt jól, mert ahogy az elsőt vakkantotta a szobában az árva malac, Mátyás éktelen haragra gyúlt, és felemelte nagyeros karját, mint egy filiszteus.

- Takarítsd el innét a szeretőd malacát! - kiáltotta.

Kicsi Márta kivitte engedelmesen a síró malacot, s amikor visszajött, akkor sem szólott semmit, hanem csak leült a padra és sírt.

- Ugyan jól rád rakta volt a bilincset a keszeg! - mondta nekem is Hurokkötő.

Nagyon bolond és gyalázatos beszédnek találtam, mert hol van az a gyáva és idétlen hím pók, aki bilincset rakhatna egy nőstényre, akár rövid ideig is!

- Ostoba vagy, Hurokkötő! - mondtam neki röviden.

Lehet, hogy nem kellett volna ilyen gorombán szólanom, de ha már megtettem, nem akartam szépítgetni a dolgot. Különben is én nyeltem le a nagyját, mert Hurokkötő úgy elvesztette haragjában az eszt, hogy a hálónak felét összerontotta, s azt nekem kellett helyreszönnöm.

Nem is beszélünk egymással egészen nagycsütörtökig. Akkor estefelé odajött hozzám Hurokkötő, s hát egy nagy legyet is cipel magával.

Magamra nézve úgy gondolkoztam, hogy majd csak meggyógyulok lassankint, hiszen megbénító bajom semmi sincs. Ami pedig hitvesi fájdalmamat, vagyis Hurokkötő halálát illette, abban úgy határoztam, hogy mindent el fogok követni, amit a tisztesség megkíván. El is tökélttem magamban rögtön, hogy bárhol legyen is, fel fogom kutatni Hurokkötőnek a testét, s ahogy a körülmények és az erőm engedi, el fogom temetni.

Előbb azonban meg kellett vizsgálnom magamat, hogy a testrészeim rendben és jó állapotban vannak-e. A két pár szárnyamnak nem volt semmi baja, azon az egy hasadáson kívül, amely a jobbik elsőt érte. De ez sem volt akadályozó hiba, csupán a zümmögésem muzsikájába vegyített valami hamisságot. A lábaim is hibátlanok voltak, mert az elsővel kitűnően tudtam a párna oldalán kapaszkodni, a hátulsókon pedig mind a két kefe és mind a két kosár vadonatúj volt. Az állkapcsokat is csak dicsérhetem: a felsővel mindjárt szétrágtam egy bőrdarabocskát, mit a párnán találtam; az alsó pedig keményen szőrös volt, és a végén ügyesen öblösödött, ahogy az kellett. A szemem is látott olyan jól, mint pókkoromban, de a szagló csápomra éppen nem találok elegendő dicséretet, mert például a Sári néni szagát ide megéreztem az ablakon keresztül. Bőségesen feszültek a viaszmirigyeim is, nemkülönben a légzacsók, ha azokat megtöltöttem levegővel. S hát még a fullánkom! Úgy ugrott ki, ha akartam, két szigonyával a levegőbe, hogy a hátulról való támadás nem lett volna tanácsos semmiféle ellenségnek, de még nekem sem.

- No, jól van - mondtam magamban, majd körülnéztem, és eszembe véstem mindent amit láttam. Utána zümm, és egy »megállj Sári néni!« kiáltással bérepültem a szobába. Nem találtam már ott az öregasszonyt, mert a tisztogató hadiszállást a másik szobába tette volt át.

Oda is utána repültem, és kerengeni kezdtem a feje fölött. Úgy tett, mintha észre sem venne engem. No megállj, gondoltam magamban, majd észreveszel! Azzal alább ereszkedtem, és a nyakával szint karikában kezdtem repülni: előbb nagyobb körökben, de aztán egyre kisebb és kisebbre húztam a kört, mint a hurkot. Nem dolgoztam hiába, mert Sári néni egyszerre abbahagyta a munkát, és megkeresett a szemével. Ahogy megtalált, rögtön forogni is kezdett, mint a szerencsekerék, mert nyomon akart követni folyton. Először biztosan azt hitte, hogy friss tavaszi jókedvemben csak játékot űzők kereken, de amikor vadabbul kezdtem zengeni és szűkíteni, akkor egyszerre megugrotta magát, és gyilkos söprűjével együtt kiugrott az ajtón.

- Hát maga mért szokik ki olyan hirtelen? - kérdezte kicsi Márta, aki a külső házfalat meszelte.

- Valami bolond méh rám támadott - felelte a vénasszony.

- S attól fél olyan erősen?

- Attól biza, mert valamelyik esztendőben is megcsípett volt egy, s úgy bédagadt az ábrázatom, hogy a két szememet eltemette.

Nekem sem kellett egyéb, mert amint tisztos távolból meghallottam ezt a kedvező hírt, ismét odarepültem, és újból csapkodni kezdtem a feje körül. De még mérgesebben, s de még vadabbul!

- Jajj, itt van ismét! - kiáltotta el magát, azzal elhajította a seprűt, és vágatni kezdett a kapu felé. A nyílásban éppen a Mózsi bácsi karjaiba repült. Az öreg jól megtántorodott, de aztán keményen megragadta az asszonyt.

- Miféle puskából lőtték ki magát, anyatárs? - kérdezte Mózsi bácsi, s úgy nézett körül, mintha ki akarná szolgáltatni a foglyot.

- Ellenem esküdt egy méh! - felelte az asszony.

- Nagyobb volt-e, mint én?

- Veszedelemre nagyobb.

A szokatlan pezsdület Mátyást is előbújtatta a műhelyszobából, ahol eleddig ácskodott. Amikor hallotta, hogy mi történt, még őt is megszállta a tréfa.

- Az a méh biztosan virágnak nézte anyámat - mondta.

- Virágnak hát - jegyezte meg Mózsi bácsi -, s ki akarta szíjni belőle a mézet.

Én az ajtó fölé szálltam volt, a szemöldökfára, s onnét üdülve hallgattam egy darabig a szót. De aztán eszembe jutott, hogy most megkezdhetném szegény Hurokkötő keresését a gazdátlan szobában, s bé is repültem oda gyorsan. A sarokban, hol a hálóm állott volt, most pusztaságot találtam. Lent a padlót is hiába keresgéltem össze, mert semminek nem találtam nyomát. Künn azonban, a másik szobában, felcsillant a reményem, mert összeteregetett szemetet vettem észre. Leszálltam a szemétre, és gondosan kutatni kezdtem. Volt időm bőven, mert a népség a ház előtt beszélgetett, de kereső munkámat mégsem koronázta eredmény. Elcsüggedve szálltam a szemöldökfára vissza és nem tudtam egyébre gondolni, csak arra, hogy: Istenem, Istenem, vajon hol lehet annak a szegény Hurokkötőnek a teste? Töprengés közben ide is néztem s oda is néztem, s egyszer megakadt a szemem a söprűben, amely még most is ott feküdt, ahova Sári néni ijedtében hajította volt.

Csendesen, hogy meg se hallják a zümmögésemet, odarepültem és rászálltam a söprű nyelére. Onnét megindultam lassan a burja felé. Amint túlhaladtam a nyakán, amely drótokkal volt körülcsavargatva, egyszerre megremegtem, mert úgy tetszett, mintha a hálómnak a szálait látnám a söprű aljára rátapadva. S csakugyan nem tévedtem, mert a hálóm romjai feküdtek ott!

- Oh Istenem! - pillantottam meg mindjárt egy holttestet is, majd mellette ismét egyet.

Könnyen megismertem, hogy melyik a Hurokkötőé, s hogy melyik az enyém. De hosszú sajnálkozásra nem adtam időt magamnak, mert tudtam, hogy Sári néni bármelyik percben felragadhatja ismét a seprűt. Nekifogtam hát rögtön, s a Hurokkötő holttestéről elhúzogattam a szálakat, s ahol húzogatni nem tudtam, ott azt sem bántam, hogy szakadjanak. Amikor már semmi kötelék nem tartotta, gondosan átöleltem, erősen magamhoz szorítottam, és a légzacskóimat teleszíptam levegővel, ahogy csak tudtam.

Egyenesen a kertecske végébe vittem Hurokkötőt, s ott egy vakondtúrás tetejére rátettem. Utána odaszállítottam a magam tetemét is, és melléje fektettem. Békésen pihentek egymás mellett és összehuppanva, mint nagy csalódás után a remény. Szétterjesztettem a szárnyaimat felettük, és zümmögni kezdtem, de nagyon lassan és nagyon csendesen, hogy méltó legyen búcsúztató muzsikának. Aztán gödröt kapartam a túrásba, és oda eltemettem mind a kettőt.

Egy kicsit megborzongtam, amikor az jutott eszembe, hogy magamat is eltemettem.

- Hiába, ilyen az élet... - mondtam és visszarepültem a szemöldökfára.

Sári néni már ismét a kezében tartotta akkor a seprűt.

- Hadd el, vénasszony - szóltam -, mert az ijesztésnek a java még hátra van! Majd megtanulod te és elmondod másoknak is, hogy miképpen kell az állatokkal bánni, akikben éppen olyan élet és törekedés van, mint benned!

- No Márta, siessünk, mert vecsernyére végeznünk kell! - mondta az öregasszony, és az ajtó felé indult.

- Nincs egy puskád, Mátyás? - kérdezte hirtelen Mózsi bácsi.

- Hát az minek kéne?

- Annak, hogy őrt álljak itt az ajtóban, s megvédelmezzem anyádat a méhek ellen.

Nevettek a tréfán, és munkához láttak ismét.

Az öreg Mátyással tartott, s én is utánuk repültem az ácsoló műhelybe. Mindenféle szerszám és portéka feküdt a műhelypadon, közöttük vagy hat darab fakanál is, mind újak és változó nagyságúak.

- Hát ennyi fakanált mi a nyavalyának gyártottál? - kérdezte Mózsi bácsi.

- Hadd legyen, amikor kell - felelte Mátyás.

- S hát ez a legkisebbik mért van pirosra megfestve? S legkivált mért van megfűrva, éppen az öble közepin, ahol a levet tartania kéne, amikor odakerül a sor?

Mátyás rejtélyesen mosolygott, és csak annyit mondott:

- Az azért.

- De mégis!

- Mert nem rántást keverni készült.

- Hát mi célra?

- Az a mai vecsernyére.

Erre még jobban összehúzta Mózsi bácsi a szemöldökét, és újból megvizsgálta a fakanalat. Jól láttam én is, hogy csakugyan piros és meg van az öble közepén fűrva. Akkorá lik volt ott, hogy én játszva átbújhattam volna rajta.

- S evvel te mit csinálsz a vecsernyén?

- Nézek a likján keresztül - felelte Mátyás és nevetett.

- Ühüm - mondta az öreg is, és szintén nevetett.

- Hát maga mit kacag?

- Én azt, hogy most jut eszembe, mit mondott volt virágvasárnap a pap! Mert akkor hagyta volt ki, hogy a nagypénteki vecsernyére mindenki vigyen egy likas fakalánt.

Mátyás nagyon elkomolyodott, majd a kezébe vette a fakanalat.

- Maga hiába tréfál - mondta -, mert én a mai vecsernyén s ezen a likon keresztül minden boszorkányt felismerem, aki a templomban lesz. Márpedig a nagypénteki vecsernyéről senki el nem marad, ha egyszer boszorkány!

Az öreg elgondolkozva pislogott, majd csendesen így szólt:

- Te, Mátyás, csinálj nekem is egyet.

- Azt igen, hogy holnap nyomorék legyen. Mert még az éjjel úgy összetörnék magát a boszorkányok, hogy reggel két istáp nem volna elég.

- S hát te nem félsz?

- Én is félek egy kicsit, de erősen elszántam magam. Ha valamelyik hozzám talál nyúl, egyenesen a fogát veszem ki, hogy holta napjáig a lábam nyomát nyalogassa.

Az öreg bámulattal nézett fel Mátyásra, hogy az milyen bátor. Éppen mondani is akart valamit, de akkor künn a ház falánál felsikoltott kicsi Márta:

- Apám, apám, édesapám!

Mind kiugrottak, s Mátyás legelől, a likas fakanállal a kezében.

- Mi a baj, te? - kérdezte.

- Egy kígyó! - felelte Márta.

Az öregnek még most is a boszorkányok jártak az eszében, nem a kígyó.

- Dugd el azt a fakalánt! - súgta oda Mátyásnak, aki hamar a zsebébe rejtette a boszorkánylesőt.

A két férfiú nem csinált nagy dolgot a kígyóból, de Sári néninek olyan lett egyszeriben az arca és a tekintete, mint a vad harcosoké.

- Hol van az a kígyó? - kérdezte.

- Ott van a fal tövében.

- Hamar adj egy kapát!

Mózsai bácsi megindult, hogy szemrevegye a kígyót, de útjába állott az öregasszony.

- Senki oda ne menjen! - adta ki a parancsot, majd a kapát a kezébe ragadta, és megindult egyedül.

Ha mások igen is, de én nem fogadtam szót neki, mert a feje felett csendesén és jó megfigyeléssel eveztem előre. Nem telt sok idő bele, már meg is pillantottam a kígyót. Ott feküdt a napsütésben, közel a ház oldalához, a tiszta kavicsokon. Karikába volt göndörödve, három tekeredéssel, s közből a feje, jól fent a levegőben. Hegyes nyelvét szüntelen nyújtogatta, és meredten figyelt a hideg szemével. A homloka felett két sárga holdja volt, kékbejátszó szürke hátán fekete foltokat viselt s az oldalán fehéreket.

Csak az a bökdöső nyelve s a két hideg szeme ne lett volna!

Mert így engemet is, ki általában éreztem és tartottam az állatok testvériségét; egyszerre borzongás fogott el, s azt kívántam tiszta szívemből, hogy csak vesszen ki minden ilyen állat a világból. Úgy néztem Sári nénire és a kezében a felemelt kapára, mintha egy arkangyalt látnék, aki tüzes vassal tisztogatja a világot. De akkor megsuhant hirtelen a kapa és Sári néni hangosan sziszegett fel:

- Gonosz fajzat!

S ott vergődött a kígyó, kettőbe vágva.

Néhány pillanatig gyönyörködéssel nézte Sári néni, majd újra nekiesett és gyors vágásokkal apró darabokra vagdalta a hidegszeműt. Előbb a farkát s azt a legapróbb darabokra. Utána a derekát, de ahogy közeledett a feje felé, egyre nagyobb gonddal és vigyázattal dolgozott. Aztán hirtelen hátranézett, s amikor látta, hogy Mózsai bácsi közeledik, hamar gödröt vágott a kapával a földbe, abba belé a kígyó fejét és földet vetett reá.

- No, megvolt a csata? - kérdezte Mózsai bácsi.

- Meg, ahogy kell.

Az öreg megügyelte a szétvagdosott kígyót, majd így szólt:

- Hát feje nem volt?

- Volt, csak behajítottam a kert oldalába, hadd legyen a testétől messze.

Mózsi bácsi nem kutatta tovább a kígyó fejét, de én rögtön azt gondoltam magamban: megálljunk csak, mert itt a vénasszony mesterkedik valamit! Különbem nem hazudta volna, hogy a kígyó fejét a kert oldalába hajította.

Szépen visszaszálltam a szemöldökömre és elhatároztam, hogy a vénasszonyt különös figyelemben részesítem. Jól kezdődött a dolog, mert ahogy Mózsi bácsi és Mátyás visszamentek a műhelybe, Sári néni egy cikkely fokhagymát kért kicsi Mártától. Nagy szerencse, hogy volt éppen egy cikkely a háznál, mert különben hallott volna szidást a zsenge asszony.

- Tán nem beteg? - kérdezte Márta.

- Nem, de minden nagypénteken le szoktam nyelni egyet.

- S az mitől való?

- Annak jeléül, hogy amiképpen a fokhagyma a testünk egészségét mozdítja elő, azonképpen a Jézus halála is szolgálja a lelkünk javát.

Ezekkel a szavakkal jó és célzatos kereszténynek mutatkozott Sári néni, de a fokhagymát mégis a zsebébe tette, mert szerinte a szabály úgy szólt, hogy fül ne hallja a nyelés előtti ígéretet, szem pedig ne lássa a fokhagyma halálát. Egyben azt is kitalálta, hogy most már cseréljenek helyet, vagyis meszelje ő a külső falakat, Márta pedig térjen a belső tisztogatásra. Így is történt, de hamar kiderült, hogy mi célt szolgált a csere. Mert ahogy egyedül maradt Sári néni, és szem nem fenyegette cselekedetét, gyorsan kifordította a kígyó fejét a földből, és elévette a fokhagymát. Akkor a jobb kezébe vette a kígyó fejét, és kér ujjával megnyomta oldalból, mire a kígyó szája tágasra nyílt. S gyorsan beléültette abba a fokhagymát, aztán a száj két lappancsát összenyomta és a ház sarkánál földbeásta emígy az egészet. Jól megnézte a helyet, s még egy ágot is szúrt melléje. Éppen ahogy az ágot szúrta, úgy lecsaptam az orrára, hogy ijedtében szinte hoppra került. Többet azonban nem bántottam, hanem figyelő helyemre visszamentem, s aminek tanúja voltam, azt jól az eszembe véstem.

Délig hamar eltelt az idő, s akkor a sok tanulságos dolog után hasznos dolog történt, mert Elek bácsi jelent meg, aki tanúskodott volt az esketésnél. Nagy vigyázattal egy hasas csuprot tartott a jobb kezében.

- Hát abban mit hoz olyan ájtatosan? - kérdezte Márta.

- Én mézet a nászleányomnak - felelte Elek bácsi.

Nagy volt az öröm a méz miatt is, mert szegénység honolt a háznál, de az Elek bácsi személyét még a méznél is nagyobbra nézték. A csuprot az asztalra tette Márta, s én ott jól megkaptam, s a szádján addig sétálgattam kerekén, amíg egy nyalintás sem kellett több. Sokan nem törődnek a jövővel, ha már jóllaktak, de nekem eszembe jutott az is. Nem volt nehéz kitalálni ugyanis, hogy ennek a csupor méznek hamar a végére járunk, s akkor több nem lesz. A nyomára kell akadni tehát s magára a forrásra, hogy a jövő méztelen ne legyen!

Türelmesen vártam, amíg Elek bácsi kibeszélte magát. Sokáig kellett tétlenkednem, de ha valaki vendég, egyszer mégis elmegy.

- No, kicsi Márta! - szakadozott az öreg.

- Hát mégis elmegy, Elek bácsi?

- Olyanforma, s neked mit kívánjak?

- Valami jót.

- Hát akkor megfelelő percek a mézhez, az jó lesz-e?

A Márta szemében pajzánul villant meg a mézes gondolat, s azt válaszolta, hogy a perceket is szívesen veszi, ha már darabosabban nem lehet mérni. Az öreg gondolkodás nélkül mért volna neki darabosabban, mert egyszeriben peckesebbre állott, és feszengette a mellét is. Annyit el is ért a kakaskodással, hogy Márta kikísérte egészen a kapuig, de ott jóformán meg sem állt, hanem ringadozva visszafutott. Én nem értettem, hogy mért csinálja ezt, de Elek bácsi biztosan értette, mert hegyes pillantásokkal szurkálta a futó menyecskét, majd olyant sóhajtott, hogy ezer nyárfalevelet megmozgatott volna.

Lassan és elgondolkozva lépegetett felfelé az úton, s én is követtem a feje felett. Nemsokára békanyarodott egy kapun, s hát ott is meszelik a házat.

- No, volt-e becsülete a méznek? - kérdezte a meszelő, aki a felesége lehetett.

- Volt, ne félj! - felelte Elek bácsi. - Kivált amikor megmondtam, hogy te gyűjtötted a virágokról.

Azzal hátrament a csűr felé, s ott egy csutakra leült. Abban a pillanatban mellettem is elzümment egy testvér, de olyan sebesen repült, hogy csak alig tudtam megpillantani. S nyomban egy másik s egy harmadik is! Egyszerre olyan izgalom szállott meg, amilyenben még Elek bácsi sem lehetett Márta miatt. Keringeni kezdtem s ide-oda röpködtem, de gyorsan és bolondul. Mindegyre találkoztam egy-egy testvérral, s nekemvaló szagot is éreztem. Hamar félbehagytam a keringést, s a testvérek röpte és a szag után igazodva, egyenesbe vettem az utat. S hát jobb helyen nem is járhatnék, mert egymás mellett három kast pillantottam meg.

Ott állottak a csűr mellett, egy hosszúlábú deszkapadon, valami virágfesző almafa alatt.

Kétszer-háromszor végigrepültem a testvéreim háza előtt, s akkor az a vágyam támadt, hogy bemenjek én is a kasba. Visszafojtott izgalommal, lassan és örömben zümmögve ereszkedni kezdtem hát az első ház bójára felé, ahogy a többiek is cselekedtek. Ahogy odaértem volna azonban, egyszerre az ör, aki az ajtóban állott, szétesapta a szárnyait, és vészes riadóba kezdett. Akik bent voltak, hirtelen az ajtóba csődültek, és úgy elállották a bóját, hogy egy szikra reményt sem hagytak nekem. Akik pedig künn voltak, mind csapkodni kezdtek felém, és olyan lármát ütöttek, s úgy sápítoztak, mintha nem is testvérük lettem volna, hanem valami nagy és veszedelmes rabló. Láttam, hogy így nem vehetem fel a harcot és mint a nyíl, kerekelt oldottam. Künn a kapunál sokáig röpködtem, hogy jól és véglegesen gondoljam meg mégis a dolgot.

Úgy döntöttem, hogy most nem erőszakolom a bóját, hanem hazamegyek, nehogy elkéssem a vecsernyéről.

Jól is gondolkoztam, mert nemsokára indulni kellett. A vénasszony hazalódult volt, hogy feketébe öltözzék a Krisztus temetésére, s így hárman mentek együtt. Mózsi bácsi és Mátyás közrefogva vitték a kicsi menyecskét, én pedig a fejük felett futkároztam a levegőben. Amikor a templom ajtajába értünk, Mátyás így szólt a feleségéhez:

- Te csak eredj a barátnőid közé, mert én felmegyek a kórusba.

Márta elment, de Mózsi bácsi annál jobban ragaszkodott.

- Maga a szokott helyére megy, ugye? - kérdezte Mátyás tőle.

Az öreg nem hajlott a szelíd útmutatásra.

- Én úgy gondolom, hogy veled maradok.

Mátyás nem szólt erre, hanem befordult az ajtón, amely a kórusba, fel az orgonához vezetett. Okosan is választotta ezt a helyet, mert ma nem búgott az orgona, s így kevesebben szálldostak fel a kántor mellé. Egy ideig csendesen mentek a csigásan futó, keskeny lépcsőn, de aztán Mózsi bácsi megszólalt:

- A fakalán itt van, ugye?

- Biza otthon felejtém - hazudta Mátyás.

Az öreg egyszeribe megállt.

- Én akkor futok haza, s hozom el!

- Ne fusson, hátha van a kántornak.

Ebből már érteni lehetett, hogy fakanál lesz, ha egyszer eljön az idő.

Az idő pedig akkor jött el, amikor a pap odahúzódott a nagy fekete koporsóhoz, amely óriás gyertyák között a templom torkában feküdt.

- Maga csak nézze a papot! - mondta Mátyás, és elhúzódott egy kicsit, nehogy az öreg is belé találjon pillantani a fakanálba. De a vénember sem hagyta magát, hanem ereszkedett a veje felé, mint a felhő. Nekem tettek jót az akasztó mókával, mert az orgonasípról, ahol eddig üldögéltem, csendesen a Mátyás vállára repültem, s ott el is helyezkedtem.

- Lessed már! - szólott az öreg.

- Jól van, csak maga legyen nyugton. Inkább arra ügyeljen, hogy valaki észre ne vegyen.

- Ha ügyelek, akkor ideadod-e nekem is?

- Oda, oda.

Erre a zsebébe nyúlt Mátyás, és elévette a fakanalat. Az izgalom majdnem rázni kezdte a szárnyaimat, de valahogy mégis nyugton maradtam. Mátyás a markába fogta a fakanál virágát, aztán lassan a jobb szeme elé emelte, és az ujjai között világot hagyott a liknak. Sokáig kukucskált le a hívők közé, de én hiába szorgoskodtam erre és arra, mert nem tudtam olyan helyzetbe jutni, hogy átpillantassak a likon.

- Egy boszorkányt már kaptam! - súgta Mátyás.

Az arca olyan volt, mint vihar előtt az út, mit borzol a szél.

- Jaj te, hadd pillantsak én is egyet! - mondta az öreg.

- Várjon egy szikrát! - felelte Mátyás, és ismét a szeméhez emelte a kanalat.

Most már nem sokat törődtem a veszedelemmel, hanem rászálltam a fakanálra, és gyorsan menni kezdtem a lik felé. Amint odaértem, és keresztül pillantottam rajta, szinte viasszá változtam mindenestől, mert egy óriási nagy fejet láttam, mintha más nem is lett volna az egész templomban, csak egyedül ez a rémítő nagy fej. Fekete kendő volt a fején, nagy piros orra neki, arasznyi álla és olyan két fekete szeme, mintha valami ördögvadász kiálló hegyesre edzette volna.

- Szent Isten, hiszen ez Sári néni! - kezdett reszketni a szárnyam, a lábamon a kefe és a kosár, s még a fullánk is a potrohám végiben.

- Még egy! - mondta Mátyás, de én abban a pillanatban átbújtam a likon és elrepültem. Legjobban szerettem volna elrejtőzni valahova, nehogy még valami effélét lássak egyszer, de a gazdát nem akartam figyelem nélkül hagyni. Ezért a könyöklő padra szálltam, s amennyire az ijedtségtől tudtam, figyeltem Mátyást.

- Ereszd azt a kalánt! - könyörgött ismét az öreg.

- Mingyárt - felelte Mátyás, és ismét kukucskálni kezdett. Látszott, hogy emberről emberre viszi a csodálatos likat, majd jól láttam azt is, hogy valakinél megáll. Meredten nézett, sokáig. Már nem is izgalom, hanem kinszenvedés látszott az arcán. Aztán egyszerre megingott, s ugyanakkor a fakanál összeroppant a markában.

- Menjünk innét! - nyögte Mózsi bácsi felé.

Maga támolyogni is kezdett mindjárt kifelé.

Nagy félelem szállta meg az öreget is, de ment a veje után, kinek a grádicson még a karját is megfogta, mert szükségesnek látszott.

- Mit láttál olyan borzasztót? - kérdezte a templom előtt.

Mátyás úgy törtetett tovább, mint a medve vagy a vadkan, amelyik golyót kapott.

- Mit láttál, te ember?

- Menjünk innét!

- De mit láttál?

- Menjünk, ahogy csak tudunk!

Én meg tudtam volna mondani, hogy mit látott, mert biztosan azt, amit én. Vagyis az anyját, nagy piros orral, arasznyi állal és két kikovácsolt lator szemmel. Ezt a fejet látta, amint arccal nem előre nézett, hanem hátrafelé. Mert úgy állott az a borzongató nagykendős fej, a két váll felett megfordítva, arccal a sarka felé.

- Hol az a gyilkos fakalán? - kérdezte Mózsi bácsi.

Mátyás nem felelt semmit, hanem szétnyitotta a jobbik tenyerét, s hát ott van a fakanál, diribdarabokra törve. Az öreg felszedte onnét, s menetközben sorra nézegetett minden darabocskát.

- Nem kell eldobálni - mondta Mátyás.

- Hát?

Elégessük.

Levette a kalapját, és megsimogatta a homlokát, amely verejtékes volt. Aztán felszakadt a melléből egy nagy sóhajtás, s megmozdult attól a levegő. Már valamivel jobban érezte magát, úgy láttam a sóhajtás után.

- Ha tudnám, ki találta ki, agyonütném.

- Ezt a fakalán dolgozt-e?

- Ezt.

- Ezt valaki olyan, aki az igazságot kutatta.

Mátyás csak ennyit felelt rá:

- Aki az igazságot akarja, a legnagyobb terhet akarja.

Többet nem is beszélt az egész hosszú úton. Mózsi bácsi is csendesen volt, a szavak értelmét hámozgatta magában. Volt néhány férfiú és asszony a faluban, akire gyanította a boszorkányságot, de azt az egyet nem gondolhatta fel, hogy a fakanál ki miatt roppant össze.

- Az idő is a boszorkányoknak kedvez - mondta otthon.

- S az mért?

- Azért, mert erősen esteledik.

Csakugyan félsötét volt már a szobában, pedig a frissen meszelt falak nagy igyekezettel világítottak. Mátyás roskatagon ült a karospadon, s akkor sem tavaszodott bár egy kicsit, amikor Mózsi bácsi meggyújtotta a lámpát.

- Vesse meg az ágyat is! - mondta.

Az öreg megvetette, s hát indult kifelé.

- Nehogy elmenjen! - ijedt meg Mátyás.

- Dehogyan megyek - felelte a vénember -, csak a fakalán nyelít akarom megmutatni a boszorkányoknak.

Tréfás beszédjén nevetni lehetett volna, csak hogy a baj nem engedte. Inkább a vacogás és a hidegrázás jelentkezett Mátyásnál, mint a ragya néha az ép gyümölcsön. Még szerencse, hogy ott volt Mózsi bácsi, aki bátorságot mutatott abban is, amit nem ismert. S gyámolította a nagy vitézt, simogatta a homlokát és a padon ülve, minden titoknak és leselkedő veszélynek megtalálta a nappali oldalát. Még az én számomra is áldást jelentett, hogy hallhattam a jóízű beszédét, mert Sári néni nehezen tudtam felejtetni. Az esti levegő is annyira hűvös lett, hogy dideregve barátkoztam vele. Szerencsémre egy guzsaly gyapjú feküdt az ágy melletti széken, s abba beléfurakodtam a hideg elől.

Kicsi Márta nagyon meg volt ijedve, amikor hazajött a templomból, s az urát ott találta az ágyban. Mátyás azt felelte neki, hogy hirtelen és valamitől beteg lett, s nem szólott az öreg sem a fakanálról semmit. Más egyébről annál inkább, mert óráig ő volt a beszéd királya. Amikor elment, akkor is vidám volt, és általános bátorítást foglalt a búcsúzásba.

Márta alább húzta a lámpát, de nem oltotta ki.

Nemsokára csak én voltam ébren egyedül.

Éjfélig csend volt, csupán a tavasz fészkelődött néha odakünn. Akkor azonban mintha nyílt volna lassan a külső ajtó. Hamar elébújtam a gyapjúból, és a szék karjának a tetejére repültem, hogy mindent ferdítés nélkül és tisztán láthassak. Csodálatos módon nagy bátorságot éreztem magamban, mintha aluvó királyomnak és királynémnak én lettem volna az utolsó katonája. Még azt is éreztem, hogy végszükség esetén kész lennék az életemet fizetni rá erre a szolgálatra.

Mintha acélból lettem volna, úgy álltam a szék karjának a tetején. S még akkor sem puhultam meg, amikor nyílt a másik ajtó, és azon Sári néni ereszkedett be a szobába. Az a fekete ruha volt rajta pontosan, ami a templomban, csak hogy most mezítláb jött. A fejével is történt némi változás, mert előre is volt egy arca s hátrafelé is igen egy.

Az Isten nevét babusgattam szárnyaim alatt, de egyet sem mozdultam. Csak arra ügyeltem, nehogy a szemem letévedjen Sári néniről, aki lassan az ágyhoz ment, és síri hangon így szólt: - Mátyás fiam!

- Tessék édesanyám! - hangzott, mintha valaki kútból kapaszkodnék kifelé.

- Kelj fel!

- Kelek.

Lassan leszállt az ágyból, de imbolygott, mintha célt keresett volna.

- Állj ide elélem! - mondta Sári néni.

Mátyás odaállt, mint egy katona.

- Hallgass ide, és ne felejtse el, amit mondok - folytatta a vénasszony. - Te többet akartál tudni, mint amit más közönséges ember tud. Titkok után leskelődtél a nagypénteki vecsernye alatt. Az igazságot akartad tudni, és megtudtad az igazságot. Igen, de vigyázz, és soha ki ne ejtsd a szádon azt a szót, hogy boszorkány, mert akit úgy nevezel, az nem rosszabb ember a többinél! Csak igazibb ember, mert erősebb az esze és nagyobb az akarata, mint a többi halandóé. És inkább tudja e világnak igazságait, mint más. Aki pedig az igazság szolgálatában forgolódik, annak a hatalmak külön fegyvereket adnak.

Kicsi szünetet hagyott, majd keményebb hangon tette hozzá:

- Megértetted a tanításomat?

- Igen - felelte Mátyás.

Abban a percben, mint egy ámulatos szélkakas; fordult egyet a Sári néni feje, és már a másik szájával mondta:

- No, ha megértetted, akkor vess le magadról minden ruhát.

Mátyás nem ellenkezett, s egy kicsi idő múlva egészen meztelenül állott a szobában. Olyan volt, mint Krisztus, amikor még nem tették fel a keresztre; s én is olyan lehettem, mint az őrzőangyal, aki őrködik ugyan, de segíteni nem tud.

- Most pedig fekédj így csórén a padra! - mondta ismét.

Mátyás ebben is engedelmeskedett, és a padra feküdt hanyatt.

- Így fogsz fekédni reggelig - rendelkezett tovább a vénasszony. - S ez a fekvés két dologra emlékeztessen tégedet, amíg csak élsz. Az egyik az, hogy a titokkeresőnek és az igazságkutatónak viszontagságot kell látni. A másik az, hogy a titok és az igazság csak az erős akaratú és bátor ember előtt fekszik meztelenül. Ha megértetted, amire most tanítottalak, akkor mondd, hogy csak az Isten az egyedül tökéletes, mert őelőtte meztelenül fekszik mind az egész világ.

Mátyás nagy hittel utána rebegte:

- Csak az Isten az egyedül tökéletes, mert őelőtte meztelenül fekszik mind az egész világ.

Sári néni bólintott, és nagy meglepődésében felfelé talált pillantani. S akkor egyszerre észrevehette, hogy a legfelső ablakszem ki van törve, mert hirtelen és anyai hangon így szólt:

- Mégis fekédj vissza az ágyba, mert meg találász hűlni.

Amikor Mátyás szépen visszafeküdt, még bétakargatta gondosan, majd zajtalanul kiment az ajtón és eltűnt. Azt hittem, hogy én is mindjárt lefordulok a szék tetejéről, mint a megfagyott madár. De a nagy esemény, amelynek minden porcikámmal tanúja voltam, talán még a halottat is feltámasztotta volna. A fejem zsongott, mintha ő egyedül egy egész dongó lett volna külön, az értelmem pedig pattogva csírázott a különös tanítás után. Valahogy mégis visszamásztam a gyapjuba, de álmod még likas fakanállal sem tudtam volna látni.

Reggel kicsi Márta ébredt fel elsőnek, s mindjárt észrevette, hogy nem minden úgy van, ahogy máskor szokott lenni.

- Hát te mért vagy egészen meztelenül? - kérdezte Mátyástól.

A betegnek olyan vidáman pattant ki a szeme, mint a bimbó.

- Én a te tiszteletedre - felelte.

Olyan friss volt és erős, mintha csodabalzsammal kengették volna egész éjjel. Amikor Mózsai bácsi megjelent, reggeli beteglátogató gyanánt, már vidáman dolgozott a műhelyben, s a munkához gyorsütemű, szöktető nótát énekelt.

- Nagy beteg vagy, úgy látom - mondta az öreg.

- Nem is voltam soha - felelte Mátyás.

- S abból mi lesz, amiben most mesterkedel?

- Ebből méhkas.

- S a méhek hol vannak?

- Majd rendel az Isten, mert aki az igazság szolgálatában forgolódik, annak a hatalmak külön fegyvereket adnak.

Az öreg úgy nézett rá, mint valami hirtelen papnövendékre, de én jól tudtam, hogy kitől tanulta Mátyás az ígét, amely senkire jobban nem talált, mint éppen reám. Abban a percben tudtam is már, hogy mit cselekedjem, mert a készülő kas megmutatta nekem a célt, az ige pedig hitet és erőt adott arra, hogy a célomért küzdeni tudjak.

Két napig a kerteket és a mezőket jártam, hogy meg, ismerkedjem mindenfelé. A harmadik nap éppen hétfő volt, és alkalmas idejét láttam a munka megkezdésének. Az idő is kedvezett, mert az ég derült volt, és a nap pirosra hívva jött fel az égre. A virágok buján sütkéreztek, és minden állat megindult ebből a habzsoló alkalomból, de legkivált a méhek.

Én is tervet csináltam magamnak és elindultam. Úgy okoskodtam, hogy először jóllakom nektárral, mert akkor jobban győzöm a munkát, s az eszem sem fog másfelé kalandozni, csupán a cél irányába. A virágok nagy bőségben kínálták az édességet s így hamarosan végeztem a jóllakással. Akkor kiválasztottam egy virító almafát, amely a röpködők megszállása alatt valósággal dudorászott, s azon felütöttem a tanyát. Alig időztem itt valamit, már mellém szállott egy testvér.

- Egy szórnak volna veled - mondtam neki.

Reám sem tekintett, úgy otthagyt engem.

Egyszeriben jött egy másik, s annak is szóltam:

- Édes barátom.

Az sem méltatott feleletre.

Jól van, gondoltam magamban, mert ha ti olyan szorgosak vagytok, hogy egy baráti szóra sincs időtök, akkor én is fordítok a dolgon. S fordítottam is rögtön, mert elmentem és teliszívtam nektárral a mézgyomromat, megtöltöttem jól tetézve virággal a kosaramat, s vettem vizet és gyantát is bőségesen. Aztán emígy, nagy isteni bőséggel visszarepültem ismét az almafára, s ahol a legtöbb virág volt, ott egy ágacskára szálltam. Mivel erős is voltam, s reggel jól is laktam volt, bírtam szépen a terhet, de cselfogásból mégis úgy tettem, mintha erősen roskadoznom, és a nagy szorgalom után lepottyánás előtt állanék. Jó volt a cselekvő

gondolat, mert egyszeriben odazümmert egy testvér, körülrepült engem, és óvatosan mellém telepedett. Nem szóltam semmit, se meg nem mozdultam, hanem vártam, hogy mi lesz. Az lett, hogy a testvér mind közelebb és közelebb ólálkodott, majd amikor elég közel volt már, a szőrös nyelvét hirtelen a kosaramba dugta.

- Hát szabad lopni, te tolvaj! - mondtam mérgesen neki, mire a testvér gyáván elugrott, és mentegetőzve felelte:

- Csak segíteni akartam rajtad.

Abban a percben egy másik méh is odarepült, majd rögtön utána még kettő. De ezek nem ólálkodtak, hanem egyenesen a kosaramnak estek.

- Segíts most! - kiáltottam én is.

Azt gondolhatta, hogy jótett helyébe jót várhat, mert bátran és teljes erejéből megsegített. De én sem maradtam hálátlan, mert odatartottam neki a kosaramat, hogy rakodjék. Nagyon szorgosan kezdett hozzá, de folytatni már nem tudta; mert újabb három testvér támadott meg.

Valahogy megküzdöttünk azokkal is, s azután nyomban így szóltam:

- Gyere, menjünk el innét alkalmasabb helyre!

Boldogan jött, s egy saskaró tetejére szálltunk.

- Nehogy azt hidd, hogy csak virágporom van ennyi - mondtam sietve -, mert nektárral is teli vagyok, nemkülönben van mézgám és vizem.

Örömében táncolni kezdett a barátom.

- Én is eljárhatnám mind a két táncot - folytattam: - úgy a nektártáncot, mint a hastáncot.

Ez a hír még nagyobb örömbé borította a barátomat, mert ez a két tánc azt jelentette, hogy bőséges mézforrásról és virágporforrásról van tudomásom.

- Jobb barátot nem találsz, mint amilyen én vagyok - mondta.

Gondoltam, most már itt az ideje annak, hogy a magam dolgát is megpendítsem. El is kezdtem tehát, s egy ártatlan hazugsággal azt mondtam, hogy az én családomat egy rettenetes valaki mind elpusztította, s csak egyedül én tudtam megmaradni. Így aztán teljesen árva lettem, s nincs nagyobb vágyam, mint az, hogy valamelyik méltó család a kebelibe fogadjon.

- Ha igaz barátom vagy - fordultam egyenesen hozzá -, akkor ezt megtehetnéd.

- Értem az egészet - felelte.

Erre megosztottam véle minden kincsemet, s útnak eredtünk. Elég messze mentünk, mert ki a faluból, s ott egy nagy méhesbe.

Amikor megpillantottam sorban a kasokat, nem bántam a messzeséget, mert minél több volt a család, a céljaimnak annál jobban kedvezett. Egyenesen a barátom után mentem, s jobbról számítva a harmadik kasnak a kapujába repültünk. Úgy egyeztünk volt meg, hogy én egy szót se szóljak, s nem is szóltam. Szükség nem is mutatkozott rá, mert a barátom nemcsak az öröknek ajánlott bé sikeresen, hanem elvitt a királynéhez is, akihez így szólt:

- Ez a szegény, de erős és szorgalmas testvér alattvalód kíván lenni, királynőm! Árvaságában összekutatta mind az egész vidéket, s joggal eljárhatja mind a két örömtáncot. Hasznunkra válhatik tehát, ha befogadod a családba.

Borzasztó szorgos munkában volt a királynő, de azért hallott minden szót úgy látszik, mert a végén azt mondta:

- Ez az otthon otthona lesz, csak dolgozzék szorgalmasan.

A mézünket a raktárba tettük, a virágport, a mézgát és a vizet is a megillető helyre, s azután körüljártuk mindenütt a kast, hogy én ismerkedjem, s hogy engemet is jól ismerjenek. Aztán kirepültünk, s egyenesen a nektárforrás felé mentünk, mert én olyant csakugyan tudtam, hármat is.

- Miféle szorgos dologban volt a királynő? - kérdeztem menetközben a barátomtól.

- Nagy izgalomban van, mert a kicsi királynők már feszengetik a bölcsőt.

- S mikor jelennek meg?

- Legkésőbb holnapután.

Mindjárt láttam, hogy a szerencsém nem is lehetne nagyobb, s alig vártam az alkonyatot, hogy otthon maradhassak a kasban, és a belső dolgokat is a maguk voltában láthassam. Valami sokra nem mentem azonban, mert estére kelve mindenki nagyon fáradt volt és nyugalomra bújtt. Csupán a herék örködtek marcona és kövér katonák módjára a fiatal királynők bétakaró bölcsői felett. Ellenben reggel annál zajosabb és lázongóbb volt az élet, mert a herék már pártokat kezdtek szervezni, és az egyetértést teljesen felborították. Három fiatal királynő volt kelőben, s már mind a háromnak volt egy-két hereminisztere, így látatlanban is. No azért nem maradt férfiú nélkül az öreg királynő sem, mert neki három herevitéze volt, s mind a három tántoríthatatlan.

A munkások között is neki volt a legnagyobb pártja.

Nekem is könnyen ment a választás, mert gondolkozás nélkül a többséghez csatlakoztam. Elhatározott dolog volt ugyanis, hogy abban a percben, amikor kitör a bölcsőjéből valamelyik fiatal királynő, akkor az öreg királynő kivonul a palotából, mind az egész seregével. Én pedig semmit sem akartam jobban, mint éppen a kivonulást, és azután az útmutatást az új szállás felé. Azt is meggondoltam, hogy minél több herevitézt kéne magunkkal csalni, mert újabb családalapításnál azoknak főhasznát lehet venni. Annyira mentem is nagy hízeltételekkel a nap folyamán, hogy még két here-férfiút a mi pártunknak megnyertem.

Így már minden úgy volt, hogy jobban nem lehetett volna. S másnap délfelé meg is történt a nagy dolog, mert az egyik királynő dicsőségre tört, az öreg pedig kiadta a jelszót:

- Utánam, hívek!

Csak mondta, hogy utánam, mert here-férjeit engedte elől, az ötöt. Én is azokkal tartottam s el lehet gondolni, hogy nem töltöttem haszontalanul az időt, mert egy félóra múlva már abban a kasban zsongottunk, amelyet Mátyás készített hittel és bizalommal.

Másnap visszamentem a régi házba, s nálunk csaltam azt a pártot is, amely a második királynővel kirajzott. Mátyásnak és Mártának nagy volt az öröme, s én ügyeltem arra, hogy az ne is apadjon. Mert amikor apadt volna egy cseppet, én már vezettem újra egy hajléktalan családot. Az Isten is segített, de a szerencsém is nagy volt, mert három hét múlva tizenkét méhkas állott a kicsi kertben. S talán még szaporodott volna legalább ennyivel a nyár folyamán, ha engemet az a szerencsétlenség nem talál vala, amelyik talált.

MÁSODIK FEJEZET

1

Mintha csak a tegnap lett volna, olyan jól emlékszem arra, hogy egy szombati napon ért az említett sorscsapás engemet.

Mivel én voltam ebben az egész méhes birodalomban a hoppmester, megelőző este átalmentem volt a frissen érkezett családhoz, hogy a felavató ünnepségen részt vegyek. Egy herevitéz elbeszélése volt ennek az ünnepségnek a legélvezetesebb pontja, de nem is csoda, hogy érdekfeszülve hallgattuk, mert azt a szerencsés vállalkozását mesélte el, amellyel ezt a legújabb családot hódította meg a birodalomnak. Maga a fiatal királynő is mosolygott, amikor nagy részletességgel hallotta a szép és szerencsés szerelmi történetet, amelynek egyikfelől ő s másikfelől az illető herevitéz volt a hőse. Egy óriási kakukvirágon találkoztak a déli órákban, s mindjárt tudták egymásról, hogy hány hét két hét. A kósza királynőnek, aki éppen vitéz férfiút keresett, különösképpen sürgős volt a férjhezmenetel, mert immár a hetedik napot vesztegette el hiábavaló sóvárgásban, s a nyolcadik után örökre békéltetett volna. Amikor látta a nagy hőst, s a dolog szorgos mivoltát a hazaszerető herevitéz, akkor ő is feltételt szabott a házassághoz, vagyis azt mondta:

- Jól van, én megcsinálom, amit a természet megkíván, de akkor te is csináld meg, amit én kívánok.

- Olyant nem kívánhatsz, hogy én azt most meg ne tegyem - felelte a királynő.

- No, ha nem, akkor húzódjunk a virág kelyhébe!

Így történt tehát a boldog óra, s a feltétel pedig az volt, hogy a királynő viszonzásul hozza el az egész családot. Mivel ez nemcsak megtörtént, hanem mindnyájan jól is érezték magukat az új várban, nagy volt az öröm, és a két szerelmesnek az ünneplése. Olyan nagy, hogy amire végetért volna, már az alkonyat körülállta erősen a kast, és nem volt tanácsos hazamennem. Ők is látták ezt és szívesen marasztottak.

A baráti vendéglátást azzal köszöntem meg, hogy mihelyt annyira virradott, már a dolgozó seregnek az élére álltam, és kiadtam a jelszót, hogy építeni kell a mézkamrákat megállás nélkül. Magam előljártam a példaadásban, mert egy csepp pihenő nélkül, étlen és szomjan dolgoztam egészen délig. De akkor már éreztem, hogy ennem kell valamit, ha példakép létemre nem akarok anyámasszony lenni. Volt némi méhkenyér és nektár is valamennyi, amit a tegnap délután hamarkodtak össze a testvérek, de azzal takarékoskodni akartam, s inkább kirepültem. Nem kellett messze mennem, és keresgéléssel töltönnem az időt, mert a kertünkhöz közel volt egy mézvackorfa, s annak a gyümölcse még tartott. Egyenesen odarepültem tehát, s éppen egy olyan vackorra találtam szállani, amelyet már megfűrtak volt a rabló és zabolátlan darázsok. Bár nagyobb dicsérrettel is szólhatnék róluk, mert nekem csak jót tettek azzal, hogy megfűrták, mivel így mindjárt a belsejébe bújhattam, ahol nemcsak lakmározni lehetett, hanem a mézes lével a szomjúságomat is kedvemre olthattam. De ami a szerencsém volt, az volt egyben a vesztem is, mert ahogy javában táplálkoztam, egyszerre csak egy félelmes rebbenést hallottam, de a következő pillanatban már átal is vágta valami rettenetes dárda a derekamat.

- A mindenit! - nyögtem és fájdalmam káprázatában még csak annyit vettem észre, hogy valami nagy madár rettentő fekete csőrébe repít a végzet.

Aztán bukfencet vetett a világ, és egy roppanással megint talpraállt.

S már a levegőben voltam, és nagy hullámos vonalakban repültem. Nagyon meg voltam rémülve, mert nem láttam senkit, s mégis üldözött valaki, akinek egészen közélről hallottam a hangját. Csúf és riasztó hang volt, s szünet nélkül így szólt: - Csörrr, csörrr, csörrr!...

Ijedtemben hármat is pottyantottam belé a levegőbe, de a repülést nem hagytam abba. Próbáltam lassabban és bátrabb szívvel repülni, s hát egyre javul a helyzet, mert az üldöző hangot sem hallom. Leszálltam egy magos fűzfára, és nézni kezdtem, amit láttam. A világ sokkal kisebbnek tűnt, mint a roppanás előtt, s azt is éreztem, hogy most jobban tudok uralkodni benne, mint a tegnap. A tornyot is láttam a magos fűzfáról, nemkülönben a falusi házakat és a messzeségben az erdőt. Az ág is hajlongott alattam, s az nagyon tetszett nekem, mert azt jelentette, hogy én vagyok az erősebb.

- Hát ez nem volt rossz csere! - mondtam magamban, s kiabálni kezdtem, mint aki nemcsak örvendezhet, hanem védekezhetik is. Hanem a kiabálásom hamar nevetéssé változott, mert a csörgető hangomról egyszerre rájöttem, hogy én voltam a saját személyemben, aki az előbb üldöztem magamat. Annyira tetszett nekem a dolog, hogy teljes erőmből kacagásba fogtam, s ugyanakkor ugrándoztam is egyik ágról a másikra.

- Ropp! - szakadt le az egyik ág alattam, s hát ez a roppanás is olyan volt, mint amikor a világ bukfencet vetett. Eme ágroppanás még jobban csigázta a természetemet, mint az ugrándozás, s azért arra törekedtem, hogy minél többet letörjek magam alatt. Rövid idő alatt egész mester lettem ebben a dologban, mert rájöttem, hogy minél messzibbről ugrom a kinézett ágra s minél vékonyabbra, annál ropogósabb a játék. Természetesen ezt sem csináltam némán, hanem nevettem folytonosan, s amikor letörhettem egy-egy ágot, akkor éppen felkacagtam. Úgy vettem észre azonban, hogy nem valami állhatatos a természetem, mert ezt a ripp-ropp játékot is hamarosan meguntam, és újat szerettem volna kitalálni. De amint az újon gondolkoztam volna, egyszerre eszembe jutott a vén görög parancsnok mondása, amit egy földijétől tanult volt, s amely így szólt:

- Ismerd meg magadat!

No hadd legyen úgy, gondoltam magamban, s forgatni kezdtem a fejemet, hogy testi mivoltomat is lássam. A lábam a szárnyam alja és a fenekem környéke fekete volt, de a mellem, a hasam és felül a szárnyam fehér. Elégé tetszett ez a béosztás, de mégis azt gondoltam, hogy addig nem mondhatok végleges ítéletet a külső kiállításomról, amíg a fejemet és a csőrömet nem látom. A csőrömet még láttam valahogy, ha nagyon leszegtem a szememet, de akárhogy és akármerre fordultam, a fejemet, azt az egyet, nem tudtam szemrekapni. Nagyon mérges voltam emiatt, és rikkantottam egyet, majd a szárnyamból egy tollat is kirántottam dühösségemben. Aki azonban saját magát akarja büntetni, az könnyen kap segítő társakat, mert egymásután három kisebb madár repült oda. Úgy jöttek, mint a villanás, és egyszerre visítozni kezdtek és kiabáltak:

- Rabló szarka! Rabló szarka!

Nagyon megütköztem az oktalanságukon, hogy engemet rabló szarkának neveztek, hiszen soha semmijüket el nem raboltam. Nyugodtan maradtam az ágon, és méltatlankodva néztem rájuk, hátha tisztességre térnek. De eszükágában sem volt a barátságosabb fordulat, sőt egyre többen jöttek, s azok is rabló szarkát kiabáltak. Ahogy szaporodtak, egy-egy fokkal bátrabbak is lettek, s az egyik éppen olyan vakmerőségre vetemedett, hogy nekicsapott a farkamnak, s azt az ő egyenes és felálló útjából eltérítette.

- Ejnye, a vakarcs mindeneteket! - mondtam és egy nagyot csörrenve úgy közéjük vágtam, hogy csak a levegővel volt szerencsénk, mert a földön annyifelé nem tudtak volna menekülni. Nagyon jólesett, hogy így tudnak félni tőlem, és büszke csörgetéssel hazafelé repültem. Átallibegtem a ház tetején, aztán visszafordultam, és a kerítésre szálltam. De nem a deszkára, hanem annak a saskarónak a tetejére, amelyen megbarátkoztam volt az első méhtestvéremmel.

Ahogy itt álldogáltam, és ide-oda forgattam a fejemet, hogy az apró madarak nem jönnek-e ismét, egyszerre nagy szomorúság fogott el. Elgondoltam ugyanis, hogy ameddig méh voltam, addig számtalan testvéremet mondhattam igaz barátomnak, s amellet virágokon és édesjő munkában töltöttem az életemet. Most azonban egyedül és barát nélkül vágom a szelet a levegőben, s még azok sem szeretnek, akiket soha nem is bántottam. Hiába vagyok hát nagy és bátor, s a tollazatom is hiába annyira tetszetős, mert a szeretetnek és a megbecsülésnek a jeleit nem látom.

- Híjj, itt mászik egy hernyó! - vettem észre abban a pillanatban, s mintha szépet és jót soha nem is gondoltam volna, egyszerre belévágtam a csőrömet, majd felkaptam, és úgy lenyeltem; mintha nem is lett volna soha. Aztán ugrándoztam egy keveset a karó tetején, és közben mind azt mondogattam magamban:

- Ha ti úgy, én is úgy... Ha ti úgy, én is úgy...

Éppen arra gondoltam, hogy még csak néhányszor mondom ezt s azután abbahagyom, amikor egy másik hullámozó szarkát pillantottam meg a levegőben. Mozdulatlanul és visszafojtott izgalommal néztem, s elég nagy eredménnyel, mert egyenesen hozzám repült. Pontosan mellém szállott a karó tetejére, és azt kérdezte:

- Hát te hol tekeregtél?

Nem tudtam elgondolni, hogy mi jogon feszegeti a szabadságomat, de annyit láttam, hogy nem cifraságból beszél. Azt sem akartam, hogy bolondul eláruljam magam, s azért így feleltem:

- Mindenkinek jólesik a szabadság.

Szemrehányással nézett rám, és azt mondta:

- Ha neked jól, nekem is jól.

S azzal úgy nekiindult a levegőnek, mintha sohasem akart volna többé visszatérni. De csalódtam, mert néhány hullám után megfordult, és ismét odaszállott mellém.

- No, megjöttél a hosszú útról? - kérdeztem.

Újból csodálkozva nézett, és azt mondta:

- Nehezen ismerek rád!

- S nehezen is bajosan - feleltem.

Olyan zokon vette a szót, hogy rögtön otthagzott, s még a repülésén is látszott a bánat. Habozás nélkül egy jegenyefának repült, s annak a lombjai között eltűnt. Vártam volna vissza, de most már nem jött. Először azt gondoltam, hogy ne is jöjjön, hanem fújja fel magát a jegenyefánál is nagyobbra, de aztán megváltoztattam a véleményemet, és nagyon kezdtem bánni hányaveti beszédemet. Bűnbánattal néztem a levegőt is, amelyen nem hagyott semmi nyomot, majd utána iramodtam, és a jegenyefára szálltam.

- Hol vagy? - kérdeztem.

Más sem felelt, nemhogy ő.

Még egy kicsit vártam, azután pedig ugrándozni kezdtem egyik ágról a másikra, mert erősen eltökéltem volt, hogy megkeresem. Végre egy kisdud lugasban, nagyon ügyesen elrejtőzve, meg is találtam, s hát nagyájtatosan a fészken kuporog.

- Mért nem feleltél, amikor szólítottalak? - kérdeztem.

- Egy kétszövű puskára kérlek, te se beszélj - mondta halkán.

Egészen közel húzódtam hozzá, s úgy súgtam:

- S mért nem szabad itt megkérdeznem, amit szeretnék?

- Az ellenségek észrevesznek!

- S aztán?

- Egy apának tudnia kell a többit.

Sokszor van úgy, hogy tökéletlen vitézkedéssel csak odapökjük a szavakat annak, akit szeretnünk kéne, de aztán hirtelen felüti a fejét egy csendes gondolat s akkor magunkba szállunk rögtön. Így jártam én is most, amikor hallottam, hogy egy apának tudnia kell a többit. Tudnia hát, különösen akkor, ha az apasága felől egészen biztos. De az én esetem nem volt olyan egyszerű, hiszen én sohasem pározottam ezzel a tisztességes szarkával, aminthogy más méhek sem párzanak ekkora madarakkal! A test, amely néhány órával ezelőtt tulajdonomná lett, ugyan részes lehetett mindabban, ami ezt a kotleást vont maga után, de ha vállalom ezt a gazdátlan örökséget, akkor vállalom kell a kicsi madarak ítéletét is, a rabló szarkaságot.

Ránéztem a társamra, kinek szeméből csak a jámborságot és a melegedő tojások szeretetét láttam, s akkor az jutott eszembe, hogy itt hiábavaló lenne minden magyarázat. Jól van, tökélttem el magamban, mindent vállalni fogok.

- Bocsásd meg nekem haszontalan viselkedésemet - mondtam a feleségemnek.

- Jól van, csak minél csendesebben! - sóhajtotta a feleletet.

- Akkor elmegyek, és valami ennivalót hozok neked.

- Jobb volna, ha a helyembe ülnél, mint máskor.

- Szívesen - mondtam.

Azzal a feleségem nagy vigyázattal kikelt a fészekből, és megvárta pontosan, amíg a helyére ültem. Akkor a legnagyobb csendben elindult lefelé, és ágról ágra szökkent, míglen elérte a földet. Amikor gondoltam, hogy most már messze lehet, felkeltem ügyesen a fészekről, hadd nézzem meg jól a tojásokat és a házam táját. Öt darab tojás volt jó puha gyapjú és tollak között, kívül pedig sárral volt tapasztva a fészek s körül bástyája neki tövisből s még felül is esővettetője.

Bár csendben kellett volna lennem, mégis elnevettem magam, és azt mondtam:

- No, itt kotlehatsz, Pilátus!

Vissza is kuporodtam, és fejlesztettem szorgalmasan a meleget, nehogy mulasztást kövessék el. S ahogy itt ültem, mindjobban úgy tetszett, hogy egy szellem annál helyesebben nem is cselekedhetett volna; mint ahogy én cselekedtem. Sorra mind eszembe jutott, hogy milyen okos voltam, hogy milyen vidámító, hogy milyen jószágos! Ezek a gondolatok nemcsak a meleget fokozták fel a szokottnál nagyobbra, hanem engemet is úgy meghatott a saját nagyszerűségem, hogy sírni szerettem volna mindenkiért, aki rossz és szerencsétlen természete miatt másoknak ártalmára van.

- Híjj, egy bogár! - kiáltottam akkor fel.

Legalább akkora bogár volt, mint egy lódarázs. A színe barna, fényes és puha, akár a bársony. Hosszú lábaival gyorsan iramodott a fatörzsön felfelé, s így sokáig én sem gondolkozhattam, ha meg akartam keríteni magamnak. Felugrottam tehát a fészekről, s négy ággal odább, a fészektől felfelé, hamar utol is értem. Rögtön belévágtam a dárdámat, aztán a karmaimmal kettőbe szakítottam, és az első darabot mindjárt békaptam. A másodikat még nézegettem, mint ahogy a jó pecsenyét nézegetni szokás, hogy: hej, milyen jó falás lesz ebből! De a nézegetésből egy hirtelen és közeli nesz riasztott fel. Hamar békaptam a bogárnak a második felét is, aztán élénken és mozdulatlanul figyeltem, hogy mi lesz. A fészkeket elég jól láttam innét, mert a lombok szerencsésen terjedtek széjjel. De hamarosan többet is láthattam, mert egy csóka nagyságú madár a bástyán megjelent. Kékesbejátszó hamuszíne volt és pettyes farka.

- Íme, az Isten nem ver bottal! - mondtam elszoruló szívvel, s abban a percben a pettyesfarkú a csőrével kituszkolt a bástyára egy tojást, majd hirtelen megfordult és a magáét pottyantotta annak a helyébe.

Aztán nyugodtan elrepült, mintha csak a koldusoknak adott volna alamizsnát.

Én sem óhajtottam most melegiben egy másik bogarat, hanem gyorsan visszaugrottam a fészekhez. Rögtön megismertem a vendégtojást, mert a miénknél kisebb volt, sárgászöld színű és barnafoltos. Olyan kedves volt és finoman hízelkedő, hogy semmiért nem küszöböltem volna ki a többi közül. Visszakuporodtam hát, hogy a zökkenő után is folytassam a hivatalt. S ahogy ültem és ide-oda forgattam a fejemet, egyszerre megpillantottam; hogy a mi tojásunk, amit a pettyesfarkú kitessékelt a fészekből, ott van fennakadva a bástya tövises bozótjában.

Nagyon megörvendettem ennek, és azt gondoltam, hogy mégis jó az Isten, mert a rendes és szorgalmas szarkák tulajdonát sem engedi kárbamenni. Mindjárt ki is cseréltem a két tojást, vagyis a miénket visszaédesgettem a fészekbe, és az ajándékot tuszkoltam a bozótba. Nemsokára azután, hogy ezzel készen voltam, megérkezett a feleségem is.

- Volt-e valami baj? - kérdezte.

- Sőt szerencse ért - feleltem.

- Miféle szerencse?

- Találtam itt a bozótban egy tojást.

Megnézte és habozás nélkül azt mondta rá, hogy kakukktojás. Én ezt se nem tagadtam, se nem erősítettem, hanem azt feleltem, hogy akármilyen tojás, nekem jó lesz.

- Mit akarsz véle? - kérdezte.

- Majd eldugom télire - feleltem, pedig akkor már megvolt a szándékom, hogy asszonyomnak vigyem ajándékba. Oda is vettem a csőröm közé, és egyenesen a ház felé repültem.

Még semmi mozgás nem volt a ház körül, s az ajtók is zárva voltak. Jól emlékeztem, hogy gazdázni kapálni mentek volt a reggel, s ebből gondoltam azt is, hogy még odavannak. Leszálltam a ház előtti tőkére és azon törtem a fejemet, hogy a tojással mit csináljak. Ahogy ide-oda tekintettem, egyszerre azon a helyen akadt meg a szemem, ahol Sári néni a kígyót darabokra vágta volt, s ahol a kígyó fejébe beléttett fokhagymát elültette. A kedvem úgy hozta magával, hogy én is odarejtssem a tojást, mely a feleségem állítása szerint kakukktól származott. A fokhagyma már ki is hajtott volt kicsi lándzsákban, s pontosan annak a tövére dugtam a tojást.

S éppen jókor, mert nemsokára megérkezett Mózsi bácsi. Megkilincselte az ajtót, majd benézett a műhelybe, aztán megtekintette a méhest és a veteményes kertet. Ezekután egy kicsit gondolkozott egyhelyben állva, de mivel nem tudott jobbat kitalálni, a kicsi kert széna-fűjére ment, s annak a dombján leheveredett a földre. Egy darabig vizsgálódott, majd elévett a zsebéből valamit, s hol az egyik szemével, hol pedig a másikkal azt nézegette. Közelebb repültem hozzá, s hát a nagypénteki piros fakanalat kukucskálja. Nyilván összeragasztotta a szétroppantott boszorkányleső darabjait, mert ahogy közelebb bátorkodtam hozzá, láttam is fehér hasadékokat rajta.

- Hát te mi a tetvet keresel itt? - vett észre engemet is.

Felelet gyanánt csörrentem neki egy kacagót, ugrottam is egyet-egyet, és mindannyiszor kukkracsaptam a farkamat. Az öreg jóízűen nevetett rajtam, majd a fakanál likját felém irányította.

- Te szarka! - mondta - én olyan boszorkánnyá nézlek tégedet, hogy az összes madarakat megfejheted.

Erre is jót nevettem, és tetszetősöket ugrottam. De ha én tudtam valamit, a piros fakanál többet tudott, mert nemsokára megcsattant a kapu, s hát Sári nénit vonzotta ide nekünk. Az öreg egyszeribe eldugta a piros szerszámot, s csendesen így szólt:

- No várj, anyatárs, mert most próbára teszek.

Nem kellett kalauz a vénasszonynak, mert egyenesen odajött.

- Hát maga itt lopja a napot? - kérdezte.

- Én itt - felelte Mózsi bácsi, majd rögtön a vöröslő nyugoti ég felé mutatott és hozzátette: - pedig ott megy le.

Leült az öregasszony is a szénafüre és beszélgetni kezdtek. A Mátyásék bajos, de egyértelmű életéről folyt a szó, nemkülönben a nyári munkáról, a termésről és az idő ígéreteiről. Éppen nyugodott már a nap, amikor Mózsi bácsi eléhúzta a piros kanalat. Úgy tett, mintha ártatlanabb volna a violánál, amelyik nem messze virított.

Hanem Sári néni is elég kakukk volt az ügyességben.

- Hát az mi? - kérdezte.

- Ez Atillának a kardja - felelte az öreg.

- Akkor gyarló kezekbe került.

- De szeme neki se lehetett jobb, mint nekem.

Úgy tett Sári néni, mintha ezt nem értené. Nem is szóval felelt rá, hanem sokkal jobban. Félrehajtotta ugyanis a kötényt, és a szoknyája alól, ahol zsebe volt neki, mint a kengurunak, egy üveget húzott elé. Tele volt és lehetett három decis. Kidugta és bugyogtatott belőle, majd odanyújtotta az öregnek is, aki megszagolta és tusakodott, aztán ránézett a vénasszonyra, ismét megszagolta, és ismét tusakodott. Végül mégis megnyalintotta.

- Akárki fejte, szilvafából fejte - jelentette ki elismeréssel, és húzott belőle becsületesen.

Mire alkonyodott, már hanyatt fekvé lehetett látni Mózsi bácsit. S innét nem volt messze Szendered országa, mert hamarosan kiejtette az Atilla kardját a kezéből és elaludt. Úgy látszik, csak ezt várta Sári néni is, mert amikor megbizonyosodott az öreg elhanyatlásáról, csendesen odamászott a kalapjához, melyet a vén ember kivetett volt a mezőbe. Felvette a

kalapot és az öreg feje felett ismét felállította, de nem a szokásos módon, hanem a szájával fölfelé. Akkor odahajolt a kalap szájához, és háromszor egymásután így tett:

- Thü, thü, thü!

Abban a percben, ahogy a harmadikat kicsücsörítette, én is felkaptam a földről a piros fakanalat és a fokhagyma tövére vittem, a tojás mellé. Ahogy innét visszarepültem, már éppen keresni kezdte Sári néni a boszorkánylesőt. Nem gyanakodott rám, hanem azt hitte biztosan, hogy a föld nyelte el. Egy ideig matarászott is a fű között, majd töprengett egy kicsit, de aztán eltávozott, és szerencsémre a fokhagymát meg se nézte.

S lám, mennyire megváltozott a szarkaságban a természetem! Mert egyszerre én is megkívántam, hogy a vénasszony szokása szerint magam is mesterkedjem valamit. Olyan nyugtalanság fogott el, hogy sem a földön, sem bármiféle fán, sem pedig az otthonos saskaró tetején nem tudtam bár egy kicsit veszteg maradni. Repdestem, mint a bolond, s közben egy tűzpettyes fekete madarat láttam folytonosan, mintha az játszott volna velem, pedig efféle tűzpettyes madár sehol nem volt egy szikra sem. Az jutott eszembe, hogy itt biztosan a sínkoka kakukk rémfeszi magát előttem, s erről a gondolatról mindjárt kitaláltam egy másikat is.

S most már tudtam, hogy mit csináljak.

Hamar odarepültem a fokhagymához, felvettem a rémlesztő kakukk tojását, odavittem Mózsai bácsihoz és az ő kalapjába szépen belétemtem.

- Thü, thü, thü! - mondtam én is.

Éppen jókor végeztem a dolgomat, mert Mátyás és Márta nemsokára hazajött. A karó tetejéről rögtön megláttam őket, ahogy beléptek a kapun. Mind a kettőnek kapa volt a vállán, s még mielőtt levették volna, én a ház előtti tőkére rebbentem, és nagy örömben olyan ugrándozva és nevetve fogadtam őket, hogy Márta megállott előttem, s azt mondta:

- Né, milyen dologban van ez a bolond szarka!

- Valamit jelenteni akar biztosan - felelte Mátyás, majd körülnézett, és mindjárt észrevette a vakondleső öreget. Oda is mentek helyből, még kapával a kezükben.

- Ez apád - ismerte meg Mátyás.

Kicsi Márta melléje térdelt, és költögetni kezdte.

- Maga mit csinál itt, édesapám?

Az öreg nehezen ébredt, de akkor megfelelt jól, mert így szólt:

- Éppen madarászom.

- Egy tojás már van is - fedezte fel Mátyás.

Az öreg kezébe vette a tojást, de jóformán meg se nézte, mintha csakugyan ő szerezte volna. Aztán visszatette a kalapjába, felkelt, és az egészet a kezébe fogta. Két kézzel a karimát tartva, olyan gondosan vitte maga előtt, mintha angyalfiú csücsült volna a kalapban.

Leültek a tőkére mind a hárman, hogy egy kicsit beszélgessenek.

- Édesanyám nem volt itt? - kérdezte Mátyás.

- Volt, mért kérded?

- A tanácsát szerettem volna valamiben.

Rögtön Márta vette át a szót, és így folytatta:

- Tiszta bolond ez a Mátyás, a maga nagy tisztességében. Egész nap azon osztozott velem, hogy ő a méheket nyugodt lélekkel nem mondhasa a magáénak, mert azok csak úgy jöttek istenszeribe. Ki akarja hirdettetni, hogy akinek idegenbe eresztettek a méhei, azok jelentkeznek, mert itt megkapják.

Egyszerre csend lett, melyben a képzelet majma a vizet kereste.

- Így gondolkozik egy fiatal gazda, aki vergődni akar valamire - fűzte azután hozzá.

Mátyás nagy alázatban hallgatta a futó és csubbanó szavakat, akár egy próféta, kinek a rosszat éppen úgy meg kell jövendőlnie, mint a jót. Az utolsó nagy vádra azonban odafordult apósához, és csendesen megkérdezte tőle:

- Hát maga mit gondol?

- Én a mézet szeretem - felelte az öreg.

Olyan egyenesnek és megnyerőnek találtam a válaszát, hogy leugrottam a küszöbről, és nagyokat szökkenve, éljenezni kezdtem. De hogy is ne csordultam volna ki, hiszen a méheket, kiknek Mátyás harangozni kezdett, a hű szolga lázában és szorgos munkával én gyűjtöttem volt!

Márta értett meg egyedül, mert felém fordult és kedveskedve mondta:

- Ugye, szarka, a méheket nem eresztjük?

- Nem is, nem is! - kiabáltam.

S ahogy nagy örömben ott ugráltam egészen a két lába előtt, egyszerre az orromnál tovább találtam tekinteni, s hát uramistenem: a Márta szoknyája alatt ott üldögél az a tűznyelvű madár, amelyik a délután játszott velem! Ahogy megpillantottam, rögtön úgy megbolondultam, hogy már a küszöb sem volt elég menedék nekem, hanem a kertek felé iramodtam, és mindenütt úgy csörögtem, mint aki háborút hirdet.

Ott talált a leszálló este is a mezőkön. Szívesen töltöttem volna egyedül s csupán bolond gondolataimmal az éjszakát, de mivel kellő bátorságot nem éreztem magamban, megtértem a jegenyefára. A feleségem örvendett, hogy ismét láthat, s arra kért, hogy kuporodjam melléje a fészekre. Úgy is történt, s baj nélkül múlt el az éjszaka.

A következő napot én is az Úrnak szenteltem, mert vasárnap volt. Délelőtt urasan vadászgattam, és a fák tetejéről nézegettem az ünnepélyes embereket. Kétszer a feleségemnek is vittem ajándékot, mert nem akartam, hogy jó cselekedetek nélkül töltssem a vasárnapot. A déli időben is szó nélkül ültem a tojásokon, de nem a legnagyobb nyugalommal, mert a kakukkról ismét eszembe jutott a tűznyelvű madár. Sokat tusakodtam véle gondolatban, de nem tudtam határozni afelett, hogy én félek-e jobban tőle, vagy pedig ő bűvöl engemet erőbben?

Amikor ismét átaladtam felüdült feleségemnek a hivatalt, mégis a házhoz mentem, hogy a legfőbb szolgálatomnak eleget tegyek. Kár is lett volna másfelé tekeregni, mert nagy mulasztást követtem volna el. Ugyanis már sokan ott ültek a hosszú tőkén, s nem tudtam felgondolni, hogy mire csődülhettek ide. Egyrészüket nem is láttam soha, de nyilván nem lehettek rossz emberek, ha már ehhez a háztájhoz jöttek. Mátyás az egyik szélén ült a sornak, Márta pedig a másikon. Csak egy ember volt, aki nagyurason és megbecsüléssel karosszéket kapott, s a többitől különválva egy kicsit, azon üldögélt. Ez pedig Sári néni volt.

A szót Márta vitte egy darabig, s arról beszélt, hogy az emberiség élete mennyivel szebb és gyömolcsősebb volna, ha mindenki csak jót akarna a másiknak.

- Hát kínáld meg mézzel őket! - jegyezte meg Mózsi bácsi.

Ezen az emberek nevettek, de nem tudtam kitalálni, hogy miért. Az elkövetkező történet azonban nagyon okosan megmutatta, amit én magamtól nem tudtam kitalálni. Nem sok idő múlva ugyanis három ember ereszkedett bé a kapun.

- No, itt a bíróság! - szólott egy hang.

- S gyalog jöttek! - fűzte hozzá Mózsi bácsi.

Már a fogadásnál kivettem, hogy az egyik a bíró volt, a másik a kisbíró, a harmadik pedig, hogy hárman legyenek.

- No Mátyás! - mondta a bíró - hát hol vannak azok a kérdéses méhek?

- Csak itt, a diófa megett.

Mózsi bácsi ismét beleszólt:

- Mért nem fogadtál szekeret, Mátyás, hogy a bíróságot oda lehessen szállítani!

Ahogy csak tudtam, csörögni kezdtem erre én is, hogy csatlakozom az öreg szavaihoz. Észre is vették az emberek a szavazatomat, sőt mindnyájan velem kezdtek bajlódni. Márta azonban bátran megvédelmezett, mert azt mondotta, hogy a méheket elvihetik, de a szarkát emberfiának nem adja oda.

- Ezek a kérdéses méhek? - kérdezte ismét a helyszínen a bíró.

- Ezek - felelte Mátyás.

A bíró a kasokat mind megolvasta az ujjával, s a végén azt mondta:

- Tizenkettő.

Amikor látta, hogy senki sem teszen ellenvetést, sorbaállította az igénylőket is, azokat szintén megolvasta, és így szólt:

- Tizenhárom.

- A tizenharmadiknak a szarkát adjuk - mondta a kisbíró, mire én is elvesztettem a türelmemet, és egy jó célzással pontosan a feje tetejére feleltem a bölcsnek. Nagyon kacagtak, hogy ennyire összevágott a dolog, csupán a bírát nem lehetett kizökkenteni a törvénytevésből.

- Neked hány család méhed eresztett el? - kérdezte az első igényelőtől.

- Nekem három - felelte az.

- Megismernéd-e, hogy melyek voltak azok?

- Hát hogyne! - szól belé Mózsi bácsi - a farka mindegyiknek le van vágva.

A bírót még ez sem térítette ki az útjából, mert hasonló módon a következőhöz fordult, s utána a többi is kérdés alá fogta. Kinek kettő, kinek három családja veszett el, s csak abban voltak mindnyájan egyformák, hogy a méheiket nem voltak hajlamosak megismerni.

- Egy szóval - számította a bíró: - a tizenhárom igényelő mindössze harminckét családot követel.

- Annyit!

Egyszerre nagy lett a csend, de nagyobb is lehetett volna, hogy a bajt valahogy utolérje. Hanem a bíró mégis utat keresett mindenképpen. Töprengett és vizsgálódott sokáig, majd azt a határozatot hozta, hogy legalább menjenek el innét, és ne lássák, hogy a harminckettőre csak tizenkettő a készlet. Ez helyesnek is tetszett mindenki előtt, s így ismét a ház elé vonultak. Ott megszállták hosszan a tőkét, és várakozva ültek. A nagy szükségben még a biblia is eszébe jutott az egyiknek, mert azt mondotta, hogy bezzeg most is jó volna, ha élne Jézus, aki megszorította volt az öt kenyeret.

- Döntsön a bíróság! - sürgették egyre.

Végre oda is állott az emberek elé a bíró.

- Amit ítélünk, belényugszik-e mindenki abba? - kérdezte.

- Belé! - kiáltották.

Félrevonultak tehát hárman, és tanácskozni kezdtek. De nekik is könnyebb lett volna öt tojáson kotlani; mint ezen az egyen.

Végre mégis kiköltötték valahogy az igazság fiát, és visszatértek. A bíró pedig odaállt az emberek elé, és így szólt:

- Azt tekintettük, hogy harminckét családot tizenkettőből nem lehet adni. Azt is tekintettük, hogy senki igényelő nem hajlamos arra, hogy a saját méheit megismerje. Ennek folytán olyan ítéletet hoztunk, hogy a jelenvaló tizenhárom vesztes olvassa meg és számolja meg az összes méheket, amelyek a tizenkét családban vannak; azután pedig osszák el egymás között, mint jó testvérek, hogy mindenkinek egyforma számban jusson. Ez tiszta dolog lesz s ámen.

Még a csend is meglepődött az ítéletre, s nem tudott neszhez jutni.

- Hát azokat, hogy számoljuk meg, nem mondaná meg? - buggyant fel végre egy panaszos hang.

- Mint a juhokat, amikor kijőnek a kosárból! - szólott Mózsi bácsi.

- Még meg is lehet cseppenteni őket! - állott fel egy vesztes, mire a többi is felkelt egymás után. Némelyek nevettek, mások szóbeszéddel voltak, de senki sem akadt, aki nekiszánkozott volna, hogy megoldassa a méheket. Lassankint el is oszladoztak, s csak a háziak maradtak.

A nap is telikacagta elvonulóban az eget.

- Ilyen bírója nem sok falunak van - mondta nagy elismeréssel Mózsi bácsi.

Mátyás szótalán és kövér volt, mint eső után a föld. Márta felnézett az égre, és fohászkodva szólt:

- Istenem, köszönjük a kedves ajándékot!

Nagy boldogságomban én is a feleségemhez repültem, hogy megvigyem neki a hírt. Mint a felhőben a fény, úgy törtem utat a lombok között, és lelkendezve mondtam:

- Nem dolgoztam hiába! Nem, nem, nem!

- Ne kiabálj, a jó Istenre kérlek! - csitított a feleségem.

- Te most ne integess engem, mert nagyobb dologról van szó, mint az öt tojás.

- Hát te egészen megbolondultál! - szólott kétségbeesve a feleségem. - Mert ez az öt tojás a legnagyobb dolog a világon.

Egyszerre én is magamba roskadtam, mert ebben a percben biztosan tudtam, hogy soha többet nem fogjuk megérteni egymást. De aztán újra előtört a szellem boldogsága, és olyan messze felrepültem a levegőbe, hogy olyan magasságban még szarka nem járhatott soha. Csak az bántotta a szívemet egyedül, hogy miért nem lehetek valami szebb és tekintélyesebb madár, aki méltóbb lehetne asszonyához.

Jaj, mert erősen megszerettem Mártát.

De ezt a bánatot is hamar lefújta Isten a szívemről, mert onnét a magosból nemsokára észrevettem, hogy lassú és méltóságos repüléssel valami királyi madár közeledik.

2

Hófehér volt és a szárnya fekete.

Ahogy megláttam, egyszerre tűzbeborult a torkom, és a kicsi nyelvem bolond trombita lett örömeiben. Minden erőmet a szárnyaimba eresztettem, és úgy indultam feléje. Egy kicsit előre kellett repülnöm, de száz kicsit felfelé, mert a nagy madár szinte a fellegek között járt. Egy ideig győztem is az iramot, de amikor láttam, hogy a testem gyarlósága nagyobb a kelleténél, hirtelen fellobogott bennem a szellem, és elrúgta magától a gyarló testet, amely üresen és nagyokat zörrenve sülyyedni kezdett a levegőben.

S magam, mint a fény fürge fia, úgy száguldottam céloom felé. Nem telt belé csak néhány pillanat s már benne voltam a királyi testben, akár a pára a felettünk lévő fellegekben. A két hatalmas szárny egy kicsit megingott, de tüstént megtaláltam véle az egyenes utat, s a kormányzó lábakat is munkába vettem.

Először fordultam egyet kereken, mintha kicsiben a földet repülném körül, de aztán egyenes vonalban a ház felé úsztam. S amikor kitűnő szememmel úgy láttam, hogy éppen felette vagyok, örvényvonalakban ereszkedni kezdtem lefelé.

A következő percben már a diófán ültem, a diófának egy nagy száraz ágán.

- Gólya! Gólya! - kiáltott örömeiben Márta.

Úgy futott a fa alá, mintha angyalt látott volna. A két karját nyújtogatta felém, hogy a lába szinte nem is érte már a földet, s folytonosan a nevemet kiáltotta. Mátyás is sietve jött oda, de ő nem szólt semmit, csak a szeme ragyogott fel reám. Ott időzött még Sári néni és Mózsi bácsi is a háznál. Ők is megindultak, hogy csodát lássanak a diófa nagy száraz ágán, mert errefelé ritka madár a gólya.

- Elég hosszú lába van! - mondta Mózsi bácsi, és gyermekesen hunyorgott felfelé. Az öregasszony azonban se nem sietett, se nagyobb örömet nem mutatott. Amikor mégis a fa alá ért végre, szigorúan megtekintett, és azt mondta:

- Még várhatott volna egy kicsit.

Egy ideig így tiszteltek és nézegettek, de aztán Mózsi bácsinak egyéb is eszébe jutott. Azt mondotta ugyanis, hogy az én személyemben nagy és ritka tisztesség érte a házat s úgyszintén az egész falut is: siessen hát a házigazda, és duvasszon fel nekem valahol marasztalót.

- Mi az a marasztaló? - kérdezte Mátyás.

- Az egy kerék, amire fészket rakhasson. Az Alföldön is mindenki úgy csinálja, amikor gólya tiszteli meg a házat. Ennyit a katonaságnál én is tanultam.

Mátyás ugrasztotta a szemét mindenfelé, pedig tudta, hogy nincsen kerék a háznál. Mert ahol sem befogó marha nincsen, sem legalább egy szamár, ott a kerék mit is keresne!

- Hamar hozni kéne egyet, apám! - mondta.

- De addig elrepül.

- Ne féljen, Márta hízelkedik neki addig.

A kicsi asszony vállalkozott is szívesen, hogy eltart engem gügyögő szóval, és marasztalni fog kedves ígéretekkkel, amíg az édesapja kereket szállít a házhoz.

- Csak egy napig kell, mert holnap csinállok én neki - mondta Mátyás.

Az öreg sohasem volt rest, de most a jó futó legényekkel is versenyre kelhetett volna. A tréfát azonban most sem felejtette, mert az útról vidáman kiáltotta vissza:

- Ha eddig el akarna menni, az anyatárs vegyen ki a fejéből hirtelen egy kereket!

Nem nagyon ügyeltek a kerekés tréfára, hanem kikötötték rajtam a szemüket, és sorjában dicsérgetni kezdték minden testrészemet, de különösen a lándzsás csőrömet és a két hosszú lábamat.

- Úgy ül, mint egy esperes - mondta Mátyás.

Márta már nem is bírta magával, hanem ide-oda libbent örömeiben, s egyszerre még Sári nénit is megölelte:

- Hát maga nem örvend, anyám?

- Én igen, de nem túlságosan.

- De én azt szeretném, ha túlságosan örvendene.

- Jó, jó, majd beszélsz még másképpen te is.

Nem tudtam elgondolni, hogy Mártát miért hüvösíti a vénasszony, mert azt biztosan lekiálthattam volna, hogy én Mártának szomorúságot okozni sohasem fogok. De magamban tartottam a szót, és egyáltalában semmi hangot nem adtam, csupán figyeltem és vártam, ahogy más gólyák is szokták.

- Eredj Márta, szedj össze valamit a fészek aljára! - mondta Mátyás.

Nem kellett kétszer mondani.

Ahogy bement a házba, Mátyás ágakat kezdett tördösni s gondoltam, hogy az én fészkeket készíti azzal is. Amikor egy jó ölrevalót összegyűjtött már, s nem tudta, hogy mivel etesse nagy buzgóságát, lassan a diófát kezdte kerülgetni. Mindegyre vendégszerető pillantásokat vetett fel rám, de az ágakat is nagyon figyelte, úgyszintén a fa derekát.

- Édesanyám, kenje bé valamivel ezt a fát! - mondta hirtelen, mert a nagypénteki felfedezés jutott eszébe. De észre is vette abban a helyben magát, és szeretett volna a szájára ütni.

- Hát te azt mért mondod nekem? - kérdezte az öregasszony.

- Én csak úgy mondtam.

- No de, mégis!

- Hát, hogy a gyermekek ne tudjanak felhágni a fára, ha oda tennők a fészket. No, most érti-e?

- Én igen, s te is békenheted.

Többet nem beszéltek egy szót sem. Mátyás idétlenül állingált a fa alatt, a vénasszony pedig mogorván szűrkalta a levegőt a fekete szemével. Szerencsére hamar megérkezett Mózsi bácsi, s egy kereket is gurított maga előtt.

- No, immár most, hova duvasszuk fel? - kérdezte.

- Hát ide a fára! - mondta Mátyás.

- S ha elriad a sárgalábú?

- Miért riadna el?

- Azért, mert nem fehérnép, hogy a fara mellett vessed neki az ágyat.

- Az igaz - mondta Mátyás.

Alig kezdtek szemlélődni, Márta is megérkezett. Úgy fel volt pakolva, mintha királyfinak akart volna ágyat vetni. Pokrócot, csecsebecse rongyokat és még párnát is hozott.

- Mért nem teszitek ki neki az ágyatokat! - mondta Sári néni, s ez volt az utolsó szava, mert lassan eltávozott a háztól.

- Anyád nem szereti az ilyen tudós madarakat - jegyezte meg az öreg.

- Ha szereti, ha nem: hova tegyük a fészket?

- Hát az Alföldön hova szokták, édesapám? - kérdezte Márta.

- Ott a házra.

- No hát!

Csakugyan úgy határozták, hogy ők is a házra szerelik fel a lakosztályt. Ennek különösen Márta örvendett erősen, mert azt mondta, hogy éjszaka sem lesznek messze egymástól. Mátyás fel is ment rögtön a padlásra, s amíg a cserepeket bontotta ki, hogy fenn a tetőn alkalmas helyet keressen, addig Mózsi bácsi egy hosszú rúdra felszerkesztette a kereket. S amikor a fészek is rajta volt már nagymódosan, akkor megragadta a rudat az öreg, és úgy vitte fel a padlásra, mint valami zászlót.

Ahogy készen voltak, abban a percben felrebbentem a diófáról, körberepültem a házat, majd a fészekre szálltam és kelepelni kezdtem.

- Nincs semmi baj! - mondta Mózsi bácsi.

Örömükben összeölelkeztek mind a hárman, azután pedig Márta uzsonnát készített és lakomáztak. Enni se mentek be a házba, hanem a dombra húzódtak, ahol az öreget alvásban találták volt. Itt heverészték egészen alkonyatig, én pedig a fészekből figyeltem őket. Csupa öröm volt a jó szem, kivált amíg nem láttam a vidámságnál egyebet. De amikor éppen lopózkodni kezdett lefelé a harmat, Márta didergősen megrázkódott, és a homlokára tette a kezét.

- Mi jöve rád, aranyom? - kérdezte Mátyás.

- Valami szédülés csapott meg - felelte Márta.

Az édesapja rögtön átölelte, hogy béhozza a házba. Ahogy megindultak, én is felrebbentem a fészekről, és az ajtó elejébe szálltam, hogy asszonyomnak ezzel is kedveskedjem. Nagy és komoly lépésekkel még elébe is mentem, és harangoztam neki a piros csőrömmel. Mártának könnyes lett a szeme, lehajolt hozzám és megsimogatott.

- Istenem, semmiért sem adnám - mondta.

Akkor jutott eszembe, hogy nekem ajándékom is van elrejtve a fokhagyma tövébe. Oda-mentem hát, a csőrömbe vettem a piros fakanalat, aztán visszaballagtam asszonyomhoz, hármat harangoztam neki és átalnyújtottam az ajándékot. Ahogy ezt látta Mózsi bácsi, ő is megremegett, és a homlokára tette a kezét.

- Mi jöve magára, édesapám? - kérdezte Márta.

- Valami szédülés csapott meg engemet is - mondta az öreg.

Azzal elvette a piros fakanalat, Mártának pedig azt mondta, hogy menjen és feküdjék le.

- De vajon ez micsoda fakanál, édesapám?

- Ez olyan piros.

- De honnét került ide?

- Lehet, hogy idegen országból, mint ez a gólya.

Nagyon különös volt Mártának minden. Úgy nézett nagy szemével, mintha a csodát keresné, amelyik itt biztosan elbújt valahova. Az öreg nem szólt neki semmiről sem többet, hanem lefektette és visszament Mátyáshoz, aki hanyattdőlve a burkolózó eget figyelte.

Én is vele mentem és füleltem.

- Furcsa világ ez a világ - mondta az öreg.

Mátyás oda sem nézett, csak úgy ejtette vissza a szót:

- Furcsa, ugye?

- S aztán mért?

Mózsi bácsi a Mátyás mellére tette hirtelen a piros fakanalat, s azt mondta:

- Hoppsza Sári!

A másik ijedten kapta a kezébe a kanalat, és rögtön felült.

- Hát ez eléjött? - kérdezte ámulva.

- Ez elé.

- S honnét?

- A gólya hozá.

Elhallgattak, de a lapuló csendben látni lehetett, hogy a Mátyás növekvő két szemében lesbe áll valami különös fény.

- Ne tréfáljon, apám! - mondta.

- Távol legyen tőlem - felelte az öreg.

- Akkor itt az ördögök játszanak.

- Ügyelj, ne mondj ördögöt! - intette a vénember. - Mert ha itt valaki titkos céllal és értelemmel működik, az egészen másvalaki lesz.

- S ki, másvalaki?

- Ha nem csalódom, egyenesen az Isten.

Mátyás ismét elhanyaglott a földön. A jobb kezével a füvet szaggatta, a bal markában pedig rémülten szorongott a fakanál. Egy ideig nem szólt egy szót sem, de azután is csak hallgatott.

Az öreg tudta, hogy konok és megtartó természete van, mint a békötött zsáknak, úgy gondolta tehát, hogy a terhes és feszülő felhőből megereszti az esőt.

- Ha a két fülednek nincs más dolga, én elmondanám, amit tudok.

- Azt el is várom - felelte Mátyás.

- Hát ha olyan nagy várakozásban vagy, akkor az úgy volt, hogy a fakalánt én nagypénteken este hazavittem, a petróleumba görény-tejet töltöttem, s annak a világánál a kalán darabjait összeragasztottam.

Mátyás ismét felült, de olyanformán, mintha sírból támadna fel.

- Görény-tejet?

- Azt.

- S honnét szerezte?

- Nem szereztem, hanem fejtem.

- Görényből?

- Nem, mert a kicsi lábujjkámból - mondta tudós fölénnyel Mózsi bácsi, de erre Mátyás is felállt, és azt mondta, hogy ő olyan emberrel nem heverészik együtt, aki megfeji a görényt. Az öreg azonban megragadta, és addig puhította, amíg ismét leült.

- Hát aztán - folytatta akkor -, egyszerűen megragasztottam, és jól eltettem. Mert úgy gondoltam; hogy annak én még valamikor hasznát veszem. Nem siettem a haszon behajtásával, de a tegnap délután mégis úgy jött, hogy a zsebembe tegyem. Belé is tettem, s átaljöttem ide hozzátok, mert tudtam, hogy nem vagytok itthon. Itt aztán leültem erre a szent helyre, ahol most nyomjuk ketten a földet, s elévettem a piros kalánt, s működtetni kezdtem, hadd jelenjék meg nekem is, aki neked megjelent vala nagypénteken.

- S megjelent-e valaki?

- Meg biza.

- S ugyan ki?

- Engedelemmel legyen mondva, a te édesanyád.

Ismét hanyatt ereszkedett Mátyás, és nyikorogva nevetett.

- Maga tiszta bolond, apám! - mondta. - Hiszen én megkértem volt édesanyámat, hogy nézzen által délután.

- Jó, jó - felelte Mózsi bácsi -, csak hogy a darabosa még hátra van. Mert amikor megmutattam neki a piros fakalánt, hogy üsmeri-e, akkor megtévesztő pálinkát vett az erszényiből elő, s néhány korttyal úgy megfelelt nekem, hogy a legnagyobb mértékben elaludtam. Amikor pedig ti hazajöttetek, s engemet napvilágra hoztatok, akkor a fakalán nem volt sehol. Ellenben volt valami egyéb!

- S mi volt?

- Egy lidérc-tojás a kalapomban.

Mátyás elfordult hirtelen, és azt mondta:

- Aki bolond, bolond!

- Nocsak ne hirtelenkedjél, hanem nézz egy kicsit ide! - felelte az öreg, s hát kezdi kigombolni az ingét.

- Hát nem nézel ide?

Amikor Mátyás odanézett, az öreg már ing nélkül ült a rejtelmes fényben, mit inkább a holdvilág árasztott, mint a nap maradéka. Ing nélkül, de a jobb válla felett egy piros pántlika kerekítette közre a nyakát, s a piros pántlika két vége befutott a bal hónya alá.

Mátyás úgy kezdett kacagni, hogy a csendes est egészen megriadott.

- Szent János, a nepomuki, hát maga mit mesterkedett?

Mócsi bácsi felemelte a jobb mutatóujját, és csendesen azt mondta:

- Megültettem.

- Mit ültetett meg?

- A lidérc-tojást.

- Hova?

- A hónyom alá.

Abban a percben felemelte lassan a balkarját, s hát valami gömbölyű csakugyan rejtőzködik a hónya alatti bozótban, s az van kikötve oda a piros pántlikával. Közelebb bújtt Mátyás, hogy jobban meglesse a fészket.

- Hát ez dió! - mondta.

- Az igen, hogyne, amit te látsz. De ami a dióban benne van, az már egyenesen a tojás, a lidérc-tojás. Egy kicsit össze is guzsorodott, hogy meglazuljon a pántlika. Akkor a diót kiszabadította a hónya alól, és előrehozta a váll csontja alá. Így már egészen jól lehetett látni, hogy a diónak a héján likak vannak, mint a rostán, s hogy a két hegyesedő felén elnyeli szépen a pántlikát.

- S mért van kifürva annyi helyen? - kérdezte Mátyás.

- Mért! Hát azért, hogy levegőt kapjon, s hogy szuszogni tudjon.

- Ki tudjon szuszogni?

- Az ángyod! Hát a tojás s a tojásban a lidérc!

Meg is mozgatta egy kicsit a diót, nehogy Mátyás azt higgye, hogy csalás van a megültetésben. Csakugyan kotyogott is valami benne.

- Nem lehetne kibontani? - kérdezte Mátyás.

- Azt az egyet nem - felelte az öreg, és visszavezette a burkolatos lidércet a hónya alá, majd hozzáfűzte: - Tégedet sem bontottak volt ki időnapelőtt.

Felvette az inget is, azután pedig felállt, és kezét nyújtott. Engemet sem felejtett ki a búcsúzkodásból, mert megrázta egy kicsit a csőrömet és azt mondta:

- No, hosszúlábú koma, aztán gazdádna beszéld el, hogy az Atilla kardját hol találtad meg.

Elkísértük egészen a kapuig. Ők ketten elöl mentek, én pedig lándzsásan utánuk, mint egy testőr.

- S aztán hány napig kotlassa? - kérdezte a kapunál Mátyás.

- Kilenc napig.

- S ha egy rigó lesz belőle?

- Akkor csoda történt - felelte az öreg és elment.

Mátyás még leült a ház előtt a tőkére, a tenyerébe hajtotta a fejét, és úgy gondolkozott. A nyári szellő legyezte szépen, én pedig sétálgattam előtte s vigyáztam, mint a királyi ajtónálló, nehogy valami gonosz gondolat is odaférközhessen a közelébe.

Aztán megtértünk a fészkünkbe mind a ketten, és baj nélkül múlt el az éjszaka.

Másnap korán látogatót kaptunk, mert a nap még a hegyek mögött volt, amikor Elek bácsi béütötte magát.

- Hallom, gólyamadár telepedék hozzátok - mondta.

Mátyás a csizmáját fényesítette éppen az ajtó előtt.

- Gólyamadár s betegség - mondta.

Erre leszálltam én is a háztetőről, hogy megmutassam magamat Elek bácsinak.

- Gyönyörű baráti madár - dicsért az öreg, de én semmivel meg nem háláltam neki a dicséretet, hanem a nyitott ajtón bementem a szobába. Láttam, hogy pírba vont arccal és fényes szemekkel ott fekszik Márta a párnák között. Megálltam az ágya előtt, a nyakamat kukra nyújtottam, és a csőrömet bédugtam a takaró alá.

- Jaj, be hideg, húzd ki! - mondta csiklandósan Márta, s éppen akkor belépett Elek bácsi is.

- Hát ez midolog, nászleányom? - kérdezte.

- Csiklint ez a gólya - felelte Márta.

Elég vígan voltak, nem úgy, ahogy betegnél szokás. Pedig asszonyom csakugyan beteg lehetett, mert az arcából bazsarózsa lett, a két szeméből pedig parázsló gyöngy, kettő.

- Mátyás hová készül?

- Ő a városba, hogy a patikából valami orvosságot hozzon nekem.

- No, ne búsulj, majd én vigasztallak addig - felelte Elek bácsi.

Gondoltam, miképpen szeretné vigasztalni, mert a múltban is elkövetett volt egy-egy kicsi szitogatást. Nem is mozdultam az ágy mellől, ahogy kitehette Mátyás a kapun a lábát.

- A tested is olyan forró? - kérdezte Elek bácsi.

- Olyan.

- Lám!

- Ne lám, mert megégeti a kezét.

Mégsem nyughatott az öreg:

- Csak az ujjam helyivel, hogy megkóstoljalak.

Márta nem engedett semmit, de az öreg sem vitte mértéken túl a dolgot. Szerencséje is volt, mert különben a csőröm hegyével én is megkóstoltam volna valami testrészét. Észre is vehette lovagságomat Elek bácsi, mert erősen tüzdelt felém a szemével, délfelé pedig egyenesen így szólt:

- Ez is férfiú-féle, ez a gólya.

- Miről gondolja?

- Hát arról, hogy féltékenyen örködik feletted.

- Csak szeret - felelte Márta.

Erre megálltam az ágy előtt, és helybenhagyólag integettem. Nagyon csodáltak, hogy mennyire eltaláltam az integetést, de csakugyan el, mert Mátyás is éppen akkor érkezett haza. Még megvártam, hogy valami újságot nem hozott-e a városból, de azután szépen kísértálm, és elindultam eledelet szerezni magamnak.

Egész estig odavoltam, de megtérésemkor három béka, két kígyó és egy csókafiú volt a hasamban. Sajnáltam szegényeket, de valahogy nekem is élnem kellett, s mit is csinálhattam volna egyebet, ha már nem a tejeskávét szerettem, hanem őket.

A kezdet és a folytatás egyaránt azt mutatta, hogy gyöngyélet néz reám. Zsákmány annyi volt, mint szép piros alma valamikor a paradicsomi fán; otthon két jó gazdám és uras fészken, s a falu is szeretett, aprajával és nagyjával együtt. Csak egyetlenben egy baj volt, de az aztán olyan, mint a nagy rónaság közepén a fekete hegy. Ez pedig Márta miatt állott elé, aki a következő napokon sem akart jobban lenni. Egyszer a forróság lepte el, mint a virágzó ágat a tűz, máskor pedig a kocogtató hideg. Mindenki a kedvibe járt a maga módja és tehetsége szerint, mert aki egyszer látta és csengettyűs természetét tapasztalhatta, az mind erősen megszerette. Az egyik gyógyító orvosságot hozott; a másik nyalánk eledelet, a harmadik virágot s a negyedik derítő beszédet.

Magam sem voltam utolsó a kedveskedők között, mert ritka havasi virágot, fűrge kicsi gyíkot, sármányut és veresbegyet, énekes rigófiat és idéni futkosó mókust egyformán vittem neki. Örvendett is ezeknek szerfelett, s már szinte célt is értem, mert a tizenharmadik napra felkelt s a virágos és veteményes kertben kezdett asszonykodni. Ebben a munkában is vele voltam, s nagy gyönyörűséggel láttuk mind a ketten, hogy a gazdaságban is mily hasznos az olyan szerszám, mint az én hosszú és kémény csőröm. Mert a vakondot, aki nem átallotta kitúrni a hagymát és a többi földben rejtőzködő hasznos veteményt, éppen úgy ki tudtam a csőrömmel vágni, mint ahogy nyársra húztam a rágcsáló egeret, leszedegtettem mindenről a kártékony bogarakat és kiráncigáltam a gyomot. Azonban csak egy napig tartott ez a közös munka, mert kicsi Márta ismét visszahúzódott az ágyba, s a kertészkedés egyedül az én nyakamba szakadt. Csináltam azért egyedül is, de kedv nélkül nincsen ifjúsága a szorgalomnak.

Gondolatokba merülve sokat ültem a fészken. Néha felszálltam a fellegekbe is, máskor pedig a havasi mezőn várakoztam az isteni sugallatra.

De csak a napok múltak.

Történt azonban egyszer, hogy amint forró napsütésben egy hegyi út mellékén álldogáltam valami sziklán, egyszerre kígyót pillantottam meg. Nem is volt messze tőlem, mert négy-öt lépésben oda léphettem volna. Karikában heverészett a napon, a nyelvét mindegyre öltögette, és meredten nézett a hideg szemével. Nagy méreg öntött el és kegyetlen vágy, hogy kiirtsam a világból. Úgy éreztem, hogy ki van a csőröm valósággal tüzesedve s megindultam feléje. Az átok nem mozdult, csak a fejét fordította jobban felém, s a nyelvét szorgosabban öltögette. Aztán sziszegni is kezdett, de még akkor sem akart menekülni. Jól van, világ megrontója, gondoltam magamban és annyira megközelítettem, hogy már éppen a lándzsámat akartam célba igazítani. Abban a pillanatban elkapta mégis a fejét, és a mozdulata olyan volt, hogy iszkoljon. De a villám nem üt gyorsabban, mint ahogy én cselekedtem, mert abban a pillanatban a feje már kétfelé repedt. Rá is léptem rögtön, s amíg a farkával segítség után integetett fenn a levegőben, azalatt szakértő csapásokkal le is fejeztem.

A teste még nyugtalankodott egy ideig, de a fejét úgy megbűvöltem az ítéletemmel, hogy a legkisebb mozdulat nélkül imádta hatalmam. A szája nyitva volt szélesre; a szeme pedig meredten nézett, mintha szolgaságba szörnyedve azt várta volna, hogy mikor kapom bé. Várhatta azonban, mert ahogy jobban megnéztem a tátott száját, egyszerre az a másik rokona jutott eszembe, kinek a fejébe egy cikkely fokhagymát elültetett volt Sári néni.

S már ott sem voltam.

Nem is én, hanem az én képemben az öröm és a hit repült hazafelé. S otthon egyenesen a ház elé szálltam, s habozás nélkül odamentem a fokhagymához. Kövér volt már és érett. Derekas szára és sok hízott levele úgy biztatott, mint a jókedvű pap a gazdag kepehordót. Nekifogtam hát és a csőrömmel kiástam szépen a földből. Mint valami régi páncél, a gumóján még rajta volt a kigyó bőre, de azt ügyesen lefejtettem, s még a ráragadt földet is leráztam. Akkor megragadtam a csőrömmel, s úgy ahogy volt, bevitettem a beteg asszonyomnak.

Megálltam az ágynál, és felnyújtottam neki, mint egy virágszálat.

- Hát ez mi, te gólya? - kérdezte Márta.

Intettem neki, hogy vegye el. Amikor pedig már ott volt a kezében, a csőrömmel rámutattam a gumóra, a gumóról pedig az ő szájára.

- Istenem, orvosságot hozott ez a gólya! - találta ki asszonyom, és összezsápta a két kezét, mire én katonásan jelentettem neki:

- Azt, azt, azt!

- S még kelepel is, mintha mondaná!

Intettem neki, hogy bizony, azután pedig sétálni kezdtem a szobában. Nagyon büszkén és méltóságosan sétáltam, akár egy haditerves kapitány. Amikor az ágy előtt haladtam el, mindig megálltam és megkérdeztem:

- No, mi lesz?

Jódarabig csak bennem gyönyörködött Márta, mert ilyen sétálót még sohasem látott volt. Úgy látszik azonban, hogy miközben engem nézett, helyes gondolatok is bimbóztak vidító fejében, mert lassankint a fokhagymát engedte uralomra. Kerekre nyílt szemmel vizsgálta, és apránként csodálatos áhítat foglalta el az arcát.

Aztán leszállott az ágyból, egy tálba vizet töltött, és mosni kezdte a fokhagymát.

Ott álltam mellette, és a legszívesebben zsoltárt kelepeltem volna örömömben, de ahogy láttam őt, hosszú fehér ingében és aranyhajával, semmi hang nem jött ki a torkomból, hanem csak néztem és csodáltam, mint egy angyalt. Nagy izgalomban egyik lábamról a másikra álltam, és az életemet is odaadtam volna, csak hogy valami nagyot és szépet cselekedjem érte.

De abban a percben belépett Mócsi bácsi az ajtón.

- Hát te mit csinálsz itt? - kérdezte asszonyomtól.

- Mosom ezt a fokhagymát, édesapám.

- S azzal mit akarsz?

- Meg akarok gyógyulni tőle.

Láttam, hogy az öregnek nem tetszik valami, mert úgy nézte a falat, mintha szegeket vert volna belé. Az ágyat is megvizsgálta, majd odalépett a leányához és azt mondta:

- Eredj feküdj le, mert összevágom azt az ágyat!

- S azt mért?

- Azért, hogy neki is csak annyi esze volt.

- Mennyi?

- Annyi, hogy kieresztett magából.

Mindjárt átal is vette a fokhagymamosást, Márta pedig visszafeküdt.

- S ez a fokhagyma honnét került? - kérdezte.

Szerencsére éppen az ágy előtt álltam, és rázni kezdtem a fejemet, hogy a titok maradjon titok. Márta meg is értett, mért azt felelte az apjának, hogy minden asszonynak van veteményes kertje, s viszont minden veteményes kertben szokott fokhagyma lenni.

- S miképpen akarod használni?

- Egy cikkelyt lenyelek - mondta Márta. - A szárából pedig cibréf főzök, s azt megeszem.

Az öreg nem szólt erre semmit, hanem tüzet gyújtott a kicsi kályhában, s egy lábasban vizet tett a tűzhöz. Aztán lemetszette a fokhagyma szárát, a gumóját odaadta Mártának, a többit pedig a vízbe tette.

- Hogy kell azt a cibréf főzni? - kérdezte.

Márta gyermekesen nevetett, hogy cibrefőzésre vetemedett az édesapja, de elmagyarázta neki a nagy tudományt. Az öreg nekivetkezett valósággal, mint egy szakács, s örömében még füttyörészni is kezdett.

- Ne búsulj, mert ilyen cibréf még az angol királynénak sem főztek! - mondta büszkén.

Asszonyom elismerő szavakat mondogatott neki, közben pedig nagy vigyázattal a fokhagyma gumóját bontogatta. Egy cikket kikészített magának, a többit pedig gondosan a párnája alá tette.

- No, itt van! - hozta nemsokára az öreg a levest, mire Márta felült az ágyban, és az ölébe vette a tányért.

Elsőnek a kikészített cikkelyt vette a szájába, rá egy kanállal a cibréből, és szerencsésen lenyelte.

Különös fokhagyma lehetett, mert abban a pillanatban megdördült valahol az ég.

És megérkezett a szél is.

Az öreg kifutott a ház elé, és megkémlelte az eget.

- Esős idő jön! - mondta. - S én két véka búzát kiterítettem otthon, hogy száradjon.

Márta jólesően és egyre derülőbb arccal ette a levest.

- Hát fusson haza - felelte.

Az öreg megugrotta magát, s már künn volt a kapun. Ismét dörgött, s a szél is egyre erősödött. Majd különös sötétség kezdett benyomulni az ablakon és a kinyitott ajtón. A levegő duzzogott és morgott; a fák sírni kezdtek, mint a megijedt kölykek, s fenn a háztetőn is kocogtak már a cserepek.

- Jaj, a tüzet legalább eloltom! - mondta Márta.

Felkelt és körülnézett. Aztán felemelte a nagy tálat a vízzel, melyben a fokhagyma fürdött, majd a bal kezével elszedte a kicsi kályháról a karikákat, a jobbal pedig a vizet ráloccsantotta a tűzre.

S abban a szempillantásban megreccsent valami a ház felett, és az én drága fészket, kerekéstől együtt az ajtó elé vágta a szél. Márta az arcához kapott, én pedig a hasam alá vágtam félelmemben a csőrömet. De mielőtt megmozdulhattunk is volna, megszakadt rettenetesen az ég, és a haragos istennyila a leszakadt fészkekbe csapott.

Márta felsikoltott, én pedig kukra ugrottam, mintha tűzhányó dobott volna fel.

Akkor a fészek már lángolt az ajtó előtt.

De mint a hiúz a piros madárra, a vad zápor is úgy ugrott rá egyszerre a tűzre. Sikoltva küzdöttek, forogtak és vicsorogtak.

Aztán elcsitult lassan a madár, s csak az üszkös, fekete csontok maradtak meg.

Márta némán állott még most is.

- A tisztító tűz volt ez bizonyosan - mondta nagykesőre és rám tekintett.

Aztán odament lassan az ágyhoz: lefeküdt, magára vonta a takarót és imádkozott.

3

Amint javában imádkozott volna, hirtelen egy alak jelent meg a küszöbön. Olyan zajtalanul jött, mintha az én fészket romjaiból kelt volna ki. Kicsi vaskos férfiú volt, a jobb karján fejsze lógott, és a kalapjáról csorgott a víz.

- Adjon az Isten! - mondta.

Márta felült az ágyában, és ámulva nézett.

- Hát te hogy kerülsz ide, Alajos? - kérdezte.

- Béjövék, a lábamon - felelte Alajos, és suhogtatta kifelé a kalapját, amely minden suhintásra sugárban eresztette a vizet. Nem is akarta abbahagyni ezt a munkát, mintha csak azért jött volna, hogy a vizet előttünk kergesse ki a kalapjából.

- Nincs itthon Mátyás? - kérdezte.

- Hát nem tudad? Fenn van a hegyben már két napja.

Erre nem felelt Alajos, hanem a kilincs vasára akasztotta a kalapját, és béfele indult. Ahogy megpillantott engemet, aki az ágy előtt álltam, hirtelen megállott a lába, és így szólt:

- Hát ez miféle istenbogara?

- Gólyamadár.

- S mire jó?

- Egyszer erre, s máskor arra.

No, gondolta Alajos, ha már ilyen hasznosnak mondják, akkor megnézem én is: s nagy mohósággal kezdett vizsgálni elől-hátul. Igende nekem is volt szemem, amellyel megismerjem, hogy a vetélytárs legényt láthatom, aki pók koromban a bajszerző malacot dobta volt a szekerünkre.

- Csoda lesz, ha itt baj nem lesz - mondtam magamban, és a csőrömet vagdosni kezdtem belé a padlóba, mintha a fegyveremet hegyezném.

Alajos figyelemmel nézte működésemet, majd így szólt:

- A föld alá szeretne menni.

- Szégyeniben, hogy te ide mertél jönni - felelte Márta.

A legény elröhintette magát:

- Hát szeretőm voltál, miért ne mertem volna!

Márta felült, és lobogott a szeme:

- Csak te nyavalyogtál örökké utánam, én sohasem szerettelek!

- Hát azért jöttem, hogy most szeress.

- S kilested, hogy Mátyás mikor nincs itthon!

- Te voltál a szeretőm, veled van dolgom.

Erre felemelte asszonyom a szép fehér karját, az ajtó felé mutatott, és így kiáltott fel:

- Takarodj ki! Ebben a percben!

Alajos nem sietett a takarodással, hanem kieresztett körmökkel az ágy felé indult.

- Előbb megcirmollak egy kicsit - mondta.

Erre én is szembefordultam véle és rákiáltottam:

- Takarodj ki! Ebben a percben!

- Szent Isten! - sóhajtott Márta, s mire visszafordultam, már a párnára hanyatlott, a két kezét összefogta, és csodálattal így szólt:

- Ez a gólya beszélni tud!...

Alajos, mintha észre sem vette volna a csoda megszületését, egyszerre megragadta asszonyomat, s hát a fejét le akarja harapni! De én is felugrottam tüstént az ágyba, s a csőrömet úgy belévágtam az Alajos fejébe, hogy a vér kibuggyant a helyén.

- A sárgalábú szentedet! - hörögte Alajos, és megragadta a nyakamat rögtön.

S hiába rúgtam a lábaimmal, mert erősen fogta és vitt.

- Ereszd el a gólyámat! - kiáltotta Márta, s felugrott az ágyból. De mielőtt odafuthatott volna, a kegyetlen alak a küszöbre nyomta a fejemet, és egyetlen fejszeapással lefejezett.

- Gyilkos! - sikoltott fel Márta, s leszédült a földre.

Szerettem volna én is Istenhez kiáltani, de nem tudtam megmozdítani a számat. A törzsem és a két lábam ott feküdt béésve a szobába, magam pedig kiugrottam a szemem ablakába és onnét néztem, hogy miképpen fut véres fejszével a testem megölője. De nem volt hiba nélküli a szerencséje sem, mert a kapuban szembejött véle Mózsi bácsi.

- Mért futsz, te sátán? - kiáltott reá.

Alajos nem felelt, hanem jobbra vette az irhát, és átalugrott a kerítésen. Ha lett volna ki, üldözni kellett volna, de Mózsi bácsi inkább a házba futott, hogy micsoda dolog történhetett ottan. Amilyen öreg volt, olyan fürgén ugrott által a küszöbön, s egyenesen Mártához zajlott. Mozgatta és szólította, de a fehér viola meg sem mozdult. Akkor a szíve felett hallgatódzott,

majd felölelte gondosan, és odavitte az ágyba. Meglocsolta a homlokát és a mellét, s gyöngéd szép szavakkal szólított, mint a kinyílt virág a bimbót.

Végre megnyitotta Márta a szemét, felült és csodálkozva tekintett széjjel. Ahogy meglátta tulipánlábai és fellegető szárnyait kidőlvén feküdni, lassan sírni kezdett, és nagyon keservesen sírt.

- Hadd el, keresünk egy másik gólyát... - vigasztalta az öreg.

Márta csak sírt, egyre sírt, aztán az ég felé nyújtotta két felfogott kezét, és azt mondta:

- De ez beszélni tudott!...

- Mit tudott, te?

- Beszélni, beszélni, beszélni!...

Az öreg kerekre nyitotta a szemét, és úgy nézte, hogy vajon ezen a világon van-e, vagy egy másik vette kezdetét, az ő tudta nélkül. Odajött lassan a küszöbhez, megnézte előbb a törzset, azután pedig a fejemet vizsgálta lehajolva. S ahogy nézte a szemet, amelynek ablakában ott ültem nagy bánatommal, összefogta ő is lassan a kezét, majd visszament az ágyhoz, és így szólt:

- Hát ilyent nem látott senki!

Mintha szavai nyomán játszi muzsikaszó szaladt volna végig a levegőben.

- Te Márta!

- Mi az, édesapám?

- Tudod, mit csinál ez a gólya?

- Hát csinál valamit?

- Igen. Tudod, mit csinál? Hát sír! Sír a szeme, a levágott fejében a szeme. Úgy potyog a könnye, egymás után, mint a harmat.

Márta is fel akart kelni, hogy megnézze a halál utáni könnyhullatást, de az öreg felduvasztotta rögtön előtte a tilalomfát. De hogy mégis kedvét töltsen valahogy, felvette a gólya fejét a küszöbről és odavitte.

- Istenem, csakugyan sír! - szólott nagy ámulattal asszonyom.

S az ő szeme is harmatozott.

- Elviszem innét, hogy ne búsítson téged - mondta az öreg, de olyan nem született, hogy ebbe belényugodott volna Márta. Inkább a párnája alól elévette a csipkés zsebkendőjét, leterítette az ágy melletti székre, és arra tétette a gólya fejét.

Egy darabig nem néztem egyebet, csak ezt.

- Ha feljönnek a csillagok, szépen eltemetem - buzgólkodott az öreg.

- Hát akkor kell eltemetni?

- Akkor hát. Mert akit ilyenkor temetnek el, annak a világ végéig a csend lesz az anyja, és a csillagok lesznek a testvérei.

Ki is nyitotta mindjárt az ablakot, megkémlelte az időt és azt mondotta, hogy a felhők már javában takarodnak.

- S aztán hogy került ide az az Alajos tolvaj? - kérdezte, amint visszafordult.

Márta pattanva ült fel az ágyban, s mint amikor angyal tesz jelentést az Úrnak, úgy felelt:

- Alajos-e? Hát az különösen kezdődött, mert ahogy édesapám elment, mindenféle isten-ítéletek jöttek. Elsőbben az jött, hogy amikor kioltottam a tüzet, abban a percben a szél letörte a gólya fészket, s az ajtó elé vágta.

- S azt a tüzet te mért oltottad ki?

- Nehogy a viharban százfelé fusson.

- S hogy?

- Hát ráöntöttem a vizet, amiben megmostuk a fokhagymát.

- Azt a vizet?

- Azt hát.

- No csak folytasd! - mondta az öreg.

- S ahogy ledöndült a fészek, a villám is mindjárt belécsapott. Úgy hangzott, mint a végítélet, s azután elégett az egész. Még szerencse, hogy a lezúduló csapós eső kioltotta. De ahogy elmúlt ez a baj, jött a nyomában a másik, vagyis az a gólyagyilkos. Láthatta jól, hogy betegen fekszem, s mégse ment el, hanem férfiaskodni akart. Ha a gólya nem lesz vala, ki tudja mire vetemedett volna! Igende a gólya megvédelmezett engemet, s olyan erőset vágott az Alajos fejére, hogy attól egyszeriben elment a szerelmeskedő kedve.

- S a nyaklevágás miképpen történt?

- Az a küszöbön, de egy szempillantás alatt.

Földi történet volt ez az egész, mert hiszen a vihar sohasem válogatja, hogy ez gólyafészek-e, vagy más egyéb: s viszont a szerelmes férfiútól sem lehet várni, hogy az efféle gólyának még egy másik fejet adományozzon. S az öreg a két hegyes szemével mégis ásott valamit a levegőben.

- Az a fokhagyma honnét származott volt? - kérdezte.

Márta nem felelt mindjárt.

- Hát került - mondta azután.

- S honnét?

- Ha tudni akarja, akkor megmondom: a gólya hozta.

Mócsi bácsi kicsire húzta a szemét, s csak ennyit felelt:

- Ej-haj!

Utána járkálni kezdett a szobában, megkopogtatta itt is, ott is a falat, a bútorokat is tüzetesen nézte, majd megállt az ágy előtt, és azt mondta:

- S a gólya beszélni is tudott?

- Igen.

- S te értetted a szavát?

- Igen.

- S mit mondott?

- Azt, amit én: „Takarodj ki! Ebben a percben!”

- S ki mondta ezt előbb?

- Hát én.

Az öreg elnevette magát!

- Tudósabb is lehetett volna ez a gólya!

Márta csak most kezdett egy kicsikét csodálkozni, de azt is hamar abbahagyta.

- Már nem is vagyok beteg, egy szikrát sem - dicsekedett.

- Hát a fokhagymából még van-e? - kérdezte az öreg, mint aki nyomában van már valami kincsnek.

- Van.

- No, ha van, akkor azt jól tedd el! Mert olyan örökséget senki sem kapott, mint te. Egyebet nem mondhatok.

Erre már nagyon kíváncsi lett Márta is.

- Hát maga gondol valamit, édesapám?

- Én igen.

- S mit?

Az öreg felvette a gólya fejét a zsebkendőről, amely virágos volt a vértől.

- Én azt, hogy a fokhagymát ebbe a zsebkendőbe kösd belé, né! S aztán jól tedd el, de jól! S úgy vigyázz rá, mint a szemed világára. Érted-e?

Azzal megindult az ajtó felé, s a fej mellé odavette a gólya testét is a küszöb alól. Nem szólt semmit, hanem kiment. Átballagott a vetemények között, ki egészen a kerítésig, s ott a szarkaságomból ismeretes saskaró tövében letette a földre szegény holttestemet.

- No gólya, itt nem kell dolgozni - mondta és visszament a házba.

Én nem mentem utána, hanem ott maradtam a gólya szemében, és azon kezdtem gondolkodni, amit hallottam: s utána azon, hogy most mitévő legyek. Sok minden eszembe jutott, de nem tudtam olyan tisztán és egyenesen gondolkodni, mint máskor. Valósággal forrásban volt az értelmem, mint a lobogó víz. Különösen a fokhagyma dolga zaklatott erősen, de evett a tehetetlen méreg azért is, hogy a Mózsi bácsi beszédjében nem láttam egészen tisztán a kétszerkettőt.

Vártam, hogy múltjék az idő.

S az volt a legjobb, mert java alkonyatidőben, ahogy a csendet éppen méregettem, egyszerre bársonyos suhogás támadt körülöttem. Mielőtt azonban bármit is gondolhattam volna, a felettem levő saskaró tetejére már ráhuppant egy óriási fülesbagoly. A szeme sárga tűzben villogott s a közepében egy piros vessző. A tollai szétomlottak, mint a sötétveres bársony, s láttam a rettenetes karmait is, ahogy a lombos gatyája alól mérgesen kinyúltak, és a saskaró szélén lefelé görbültek.

Úgy féltem tőle, hogy az kimondhatatlan:

De amikor lefelé nyújtotta a nyakát, és a holttestemet zsákmányoló tűzzel nézte, s megcsattant a görbe csőre is, akkor Istenhez folyamodtam, és azt mondtam:

- No, azt nem eszed meg!

Azzal irányt vettem, s mint aki célja érdekében még a pokol tűzibe is beléugrik, én is belécsaptam a bagolyba.

- Huh, huh! - rikkantott a füles.

De azután már csak azt tette, amit én akartam. Mert a torka az én torkom volt, a lába az én lábam és az élete az én életem.

Olyant kacagtam nagy erőm érzetében, hogy megsűrűsödött tőle az ártatlan alkonyat. Aztán kihúztam a karmaimat a saskaró fájából, és egyenesen a ház felé repültem. Habozás nélkül az ablak talpára szálltam, s bár szebb lett volna mindjárt jó estét köszönni, mégis csak ennyit mondtam:

- Hupp-hupp!

Márta úgy megijedt rögtön, hogy felsikoltott, és magára kapta a takarót. Mózsai bácsi azonban nem volt olyan ijedős, mert szembefordult velem, és szétvetett lábbal azon frissiben megkérdezte:

- No füles, hányadik osztályon érkeztl?

- Hu-hu-huh... - kacagtam el magam, mert nem gondoltam, hogy ilyent kérdezzen tőlem.

Nem lett volna rossz fülesbagoly az öregből sem, mert hiba nélkül visszakacagott nekem.

Folytattuk is ezt egy ideig.

- Márta!

- Tessék, édesapám!

Ahogy elébújt a takaró alól, az öreg azt mondta neki, hogy ezt nézze meg, mert ilyen egyetértést nemigen látott.

- No füles, hányadik osztályon érkeztl? - kérdezte ismét.

- Hu-hu-huh!... - kacagtam én is, mint az előbb. S újból lefolytattuk a kacagást, amibe Mártának igen nagy kedve telt. S még a kedve telésén túl is ment, mert egyszerre csak felült az ágyban, felém kerekítette édes nagy szemét, és azt kérdezte:

- Kit szeretsz?

- Buhunduljak meg, ha nem téged - feleltem, mire asszonyom összecsapta a két kezét és felkiáltott:

- Ez is tud! Ez is tud!

Az öreg úgy nézett rá, mint a bolondra:

- Mit tud, te?

- Beszélni, beszélni, beszélni! Hát nem hallotta? Azt mondta, hogy bolonduljon meg, ha nem engemet szeret! Bizonisten azt mondta! Jaj, mindjárt kirepülök örömben ebből a házból...

Az öreg közelébb jött hozzám, és nagyon firtatva nézett. Azután a leányát is apróra meglekintette.

- Kérdezzed még egyszer, lám! - mondta.

- Kit szeretsz? - kérdezte Márta.

- Buhunduljak meg, ha nem téged - feleltem.

Márta ismét összecsapta a kezét:

- Most sem értette?

- Nem én. Csak valami huhogást hallottam. Lám, kérdezzél még valamit tőle.

- Hát édesapámat szereted-e? - kérdezte Márta.,

- Huncut ember - feleltem.

Ismét riogott asszonyom, hogy én mit mondtam az apjára, de az öreg most sem értette a szavamat. Járkálni kezdett a szobában, és ráncolta erősen a szemöldökét. Láttam, hogy most már nem lesz nyugodalma, amíg nem fog érteni ő is az én nyelvemen. Hanem magam is közel álltam már a bolonduláshoz, mert nem tudtam felfogni, hogy mi dolog az ilyen: az egyik érti a szavamat s a másik nem.

- Mutasd azt a fokhagymát! - mondta hirtelen az öreg.

- Huh, a huncut mindenit! - rikkantottam fel, és rögtön elrepültem. S nem tudtam volna leszállni sehova, olyan izgalomban voltam. Csak keringtettem, közel a földhöz, messzebb a földtől, fák között és fák felett, árnyékok közepében és árnyékok szélén... Suhogtam, mint az elszabadult gondolat és ahol elrepültem, mindenütt puhára vettem a levegőt, hogy a titkok lefeküdjenek, és jól aludjanak, s néhol a két szememen keresztül szikrát vetett belőlem az öröm...

Mert immár tudtam, hogy a kígyó fejéből micsoda fokhagymát termesztett Sári néni!

Tudtam, hogy attól gyógyult meg asszonyom.

Tudtam, hogy attól érti az én beszédemet is.

Később mégis leszálltam egy nagy fára.

- S most mit csináljak? - tettem fel a kérdést. Hamar kellett döntenem. Mit csináljak? Istenem, mit csináljak? Mert ha az öreg is enni talál a tudomány fokhagymájából, akkor ő is érteni fog engem! Pedig milyen jó volna, ha senki más nem értene, csak egyedül Márta, akit úgy szeretek! Jaj, hogy szeretem! S ha még másnak is adnak? Mátyásnak biztosan félretesznek egy cikket, de a vénasszony!

- Huh! - rikoltottam egyet. - Kivágom a szemit annak, aki Sári néninek is elveszteget egy cikkelyt!

Rögtön visszarepültem az ablak talpára és rákiáltottam Mártára:

- Dugd el a fokhagymát!

Úgy megrémült, hogy szólni sem tudott.

- Ne félj! - mondtam csendesebben. - Ne félj, mert a szolgád vagyok, és az életem végéig szeretni foglak.

Az öreg nem sokat ügyelt reám, mert éppen egy pohárba vizet töltött, hogy a fokhagymát leüzze a torkán. Ahogy felém fordult, s megláttam a két ujj között a fehérítő ededelt is, ismét hangosan szóltam Mártának oda:

- Ne hagyj, hogy lenyelje apád a fokhagymát!

- Várjon, édesapám! - szólt Márta.

- No, mit akarsz?

- Arra kérem szépen, ne hogy lenyelje a fokhagymát!

Csúf szemeket vetett rám rögtön az öreg.

- Ne lázítsd ellenem a leányomat, te füles! - mondta és lenyelte.

Egyszerre nagyon meghuppantam, hogy a beszédem megértése így elharapózik, s el is akartam repülni, mint egy csatavesztő. De aztán mégis meggondoltam a dolgot, és azzal vigasztaltam magamat, hogy Mózsi bácsinál talán mégsem lesz rossz helyen a fokhagyma, hiszen jóféle ember, s a beszéd is megáll benne.

- Márta, külön szeretnék beszélni veled - mondtam.

Asszonyom úgy tett, mintha nem is mondtam volna semmit, de ezt csupán az apja számára cselekedte. Az én számomra úgy válaszolt, hogy a mutatóujját a szájára tette, majd az öreg felé intett a szemével.

Megértettem a dolgot és vártam.

- Édesapám, azt a szegény gólyát el kéne temetni - készítette az alkalmat.

Az öreg ment is volna, de láttam, hogy félti tőlem a leányát, a nagy karmaimtól és sárgatüzű szememtől.

- Eredj Buhu Marci, mert a nyulak várnak! - ajánlotta is nekem.

Egy kicsit még maradtam, nehogy azt gondolja, hogy gyáva bagollyal van dolga, vagy pedig olyannal, aki mindenféle emberi beszédet érteni tud. De aztán topogni kezdtem, majd kifelé fordultam és tettem, hogy erősen lesek bé a sötétség berkeibe. S egyszerre nekilódultam, mintha zsákmányt fedeztem volna fel.

Nemsokára visszakanyarodtam, és a ház бүтүјénél figyelő állást vettem. S ahogy az öreg átvághatott a vetemények között, én is ott voltam már az ablak talpán.

- Mennyi van még a fokhagymából? - kérdeztem.

- Három cikkely - felelte Márta.

- S kinek akarod adni azt a hármat?

- Egyet adok az uramnak s kettőt eldugok.

- Akkor hárman lesztek, akik érteni fogtok az én nyelvemen!

Márta csak most ámult el igazán:

- Szent Isten, hát a fokhagymától van ez a tudomány?!

- Úgy van, ahogy mondod - feleltem. - Azért nem akartam, hogy édesapád is lenyeljen egy cikkelyt. Egyedül neked szerettem volna adományozni a beszédemet, de ha már így van, akkor az uradnak is adhatsz. Ellenben, ha azt a másik kettőt valakinek a hírem nélkül odaadod, akkor a két cikkelyért két halált már most megjósolhatok.

- Esküszöm, hogy azt a kettőt eldugom - mondotta Márta. - S a híred nélkül sohasem adom oda senkinek.

- Különösen az egyiket ne.

- S hát a másikat?

- Azt én szeretném lenyelni tüstént.

Örömmel nekem adta Márta, s én úgy békaptam, hogy meg se kottyant.

- Hamar feküdjél vissza, nehogy az apád észrevegyen - mondtam.

Márta visszapenderedett az ágyba, és akkorát sóhajtott, hogy udvara lett neki, mint a holdnak.

- Mért sóhajtottál olyan nagyot - kérdeztem.

- Azért, hogy bár fiam születnék.

- S azt te mért áhítod olyan erősen?

- Szeretném neki adni az utolsó cikket a fokhagymából.

- Az eszed ne járjon az ágak hegyin - adtam a jótanácsot. - Hanem igyekezzetek előbb gyarapodni. Főleg pedig hallgassatok reám, mert akkor baj nem lesz. S ügyelj az életedre.

- Alajos miatt-e?

Szinte elszóltam magamat, de az Isten eszembe juttatta mégis, hogy földi embernek titkomat ne áruljam el.

- Nem ismerek efféle személyt.

- Bár én se ismerném - mondotta Márta. - Mert volt egy drága kis gólyám, s annak a nyakát ma délután elvágta. Azt gondoltam, hogy te ezt is tudod, s általában mindent.

- Oh, dehogy! - feleltem. - Én csak egy szegény, tudatlan bagoly vagyok.

Még folytattam volna ezt a mézesmázás füllentő beszédet, ahogy más szellemek is teszik, de akkor megrebbent a fülem bokrétája, s hát Mózsi bácsi jődögél visszafelé a házba.

- Aztán a hiúban ütök szállást, s a ház bútujéhez állítsatok egy hordót, de még ma este! - mondtam sietve és elrepültem.

Egy óra múlva úgy tértem vissza, hogy a karmaim között egy nyulat hoztam. Amikor láttam, hogy ott van a hordó is, nagyon megörvendettem, de egy kicsi baj mégis akadt, mert felül is dongás volt a hordó. Odarepültem hát az ablakhoz és megkopogtattam.

Mózsi bácsi már lefeküdt volt a padra.

- Ki az? - riadott fel.

- Buhu Marci - feleltem.

Az öreg álmosan morgolódott, de azért kinyitotta az ablakot.

- Ne pusmogjon - mondtam neki. - Nem lássa, hogy egy nyulat hoztam! Vagy talán nem szereti a nyúlpecsenyét? Mert akkor visszaviszem.

Jó fokhagyma-emésztő volt az öreg, mert immár értette szavamat.

- Ha már fáradtál, ne vidd vissza - mondta.

- No, akkor jöjjön s azt a hordót igazítsa meg.

Egy arasnyi likat vágattam a tetejére, s azon a likon béeresztettem a nyulat, aki nagyot suppant a fenéken, s tüsszentett is hármat.

- Hát él? - kérdezte Mózsi bácsi.

- Ez igen, amíg meg nem öli valaki - mondtam.

Reggel úgy eresztett a hordó, hogy hét nyulat szedett ki Mózsi bácsi belőle. Én akkor már fent voltam a hiúban, ahol valami régi bölcsőt találtam, s abban szenderegtem. Mivel Mártának megmondtam volt a szállásomat, a hét nyúl után hozzám vezetett az út. Nagy vigyázattal jöhettek, mert csak arra ébredtem egyszer, hogy valaki ringatja a bölcsőt.

- Ki az? - kérdeztem.
- Itt a nyúlpásztor - felelte Mózsi bácsi.
- Hát ott?
- Itt a fokhagyma-mester - feleltem.

Nagyon jót nevettek, hogy milyen pontosan megtalált a kérdés és a felelet, s Márta még a két meleg tenyere közti fogta szép kerek fejemet is, úgy babusgatott a nyulakért. Nemcsak jólesett a szeretet, hanem a szolgáló és haszonhajtó kedvemet is nagyban fokozta. Meg is kértem az öreget nyomban, hogy ma estére három hordót állítson fel s a kettőnek, a frissnek csináljon arasznyi fedőt a tetejére s a fedőkre fogantyút.

- Mit akarsz mesterkedni? - kérdezte az öreg.
- Ne vizsgáztasson, mert csak most volt a béiratkozás - feleltem.

Nem is faggattak többet, hanem csak azt kérdezték, hogy valamire nem lenne-e szükségem. Egyedül vizet kértem, s azt Márta hozott is egy csuporban. Amíg leszálltam a bölcsőből, hogy kedvemre igyam, addig jó puha fészket kanyarított nekem.

- Miféle személy az az Alajos? - kérdeztem, amikor visszaültem.
- Az egy legény, aki szerelmes belém.
- Huh, ha én az ő bőriben lehetnék! - mondtam.
- Mit csinálnál akkor?
- Bizony megcirmolnálak.
- Szent Isten - csodálkozott Márta. - Hiszen ő is ugyanazt mondta.

Bólogattam és azt feleltem:

- Bizony, bizony. Ilyenek a szerelmesek: mind egyformán beszélnek.

Bizsergette asszonyomat, hogy én annyira szeretem őt s viszonzásul az uráról kezdett beszélni nekem. Azt is megmondta, hogy Mátyásnak hívják, s meg azt is, hogy holnap estére hazajő. Jó volt, hogy ezt tudtam, mert így a következő éjszaka még jobban igyekeztem a zsákmányhordással.

Az első hordóba csak nyulakat eresztettem, összesen öt darabot. A másodikba tettem a másféle szárnyatlan állatokat, úgymint két vakondot, egy földi kutyát, három nagy kövér pelét és egy fürgé mókust. A harmadikba a madarakat tettem, vagyis három vadgalambot, két fűrt és két foglyot, egy szalonkát és egy kislányos madarat, akit bűdös bankának neveznek.

Nagy volt az örömöm, hogy ilyen nagy sikerre segített az Isten, de a háziak is nehezen fűttek a bőrükben. Mózsi bácsi azért mégsem állhatta meg, hogy valami ne hiányozzék neki.

- Hát vadréce nincs? - azt kérdezte.
- Tán azt szereti?
- Én azt, amióta ilyen öreg vagyok.
- S hát azelőtt?
- Azelőtt a szelíd is jó volt.

Amikor megígértem, hogy leszen vadréce is, egy újabb kívánsággal állott elé az öreg. Vagyis azt mondotta, hogy máskor a vakondot, a földi kutyát; a pelét és a mókust ne tegyem ugyanegy hordóba, mert azok nem egyeznek. A többit ellenben tehetem, ahogy eddig. Bólgattam a jó tanácsra, de mivel én is meg akartam felelni neki, azt válaszoltam, hogy ezt a tudományt tőle tanultam.

- Eredj, ne beszélj! - mondta.

- Bíza beszélek, mert maguk sem egyeznek Sári nénivel, s mégis sokszor együtt vannak.

Mócsi bácsinak szinte leesett az álla.

- Hát te aztot a személyt honnét üsmered?

Láttam, hogy bajban vagyok, de kanyarodtam hamar egyet.

- Csak úgy mondtam, ahogy Mártát is mondhattam volna. Vagyis azt kell érteni ügyetlen beszédemen, hogy a férfiú és az asszonyféle sem egyeznek, s mégis gyakran együtt vannak.

Így már semmit sem szólott az öreg, de jól is tette mert erősen álmos voltam. El is aludtam annyira, hogy már alkonyodott, amikor felriadtam.

Három ember állott előttem, s a harmadik Mátyás volt.

- Teljes a létszám - mondtam.

- Nincs miért riadoznod - kezdette Márta -, mert ez az ember az uram. Őt hívják úgy, hogy Mátyás.

- Az én nevem Buhu Marci - bólintottam.

Az öreg nevetett, de Mátyás értetlenül nézte a két bolondot és engem.

- A fokhagymát bévette-e? - kérdeztem.

- Még nem - felelte Márta.

- No hát, akkor mit akar! Még senki sem lett tudós fokhagyma nélkül.

Tovább nem is erőltették a dolgot, hanem távozni akartak.

- Márta, az az Alajos nincs itt? - szoltam utána.

- Isten őrizzen! - felelte asszonyom, és mindjárt odafordult az urához: - Most már én mondom, hogy azt a malacot vidd vissza annak a tolvajnak.

Elértem, amit akartam.

- Nálam nélkül ne történjék meg a visszavitel! - kiáltottam utánuk.

Egy óra múlva már ott álltak mind a hárman a ház előtt, s a Mátyás kezében a kötél, amely a disznócska lábára hurkolódott. Én is velük tartottam, hogy a családból senki se hiányozzék.

Elöl a süldő, utána Mátyás, Márta és Mócsi bácsi. Én felettük puha szálldosással, de kemény akaratú és az igazság bajnoka gyanánt, mint egy bosszúálló angyal.

Elhagytunk vagy ötven házat, amikor egy kapun bélesett az öreg.

- Éppen itthon van! - mondta. - Ott ül a pajta küszöbén.

Mátyás bérúgta rögtön a kaput, egyet a disznócskán is billentett, s a kötelet utána dobta. Azután vészjósló hangon kiáltotta oda Alajosnak:

- Meggyóntál-e, hé!?

Volt esze Alajosnak is, mert egyszeriben a küszöbre állott, hogy a megfelezett hold világánál óriásnak tűnjék, s így ijedtünket vegye. Mi sem voltunk azonban puliszkából s különösen Mátyás nem volt abból, mert elékapta a bicskáját, és oroszán módjára bétört az udvarra. S Márta nagyot sikoltva utána, s ráugrott a hátára, hogy a vérelesztést megakadályozza. Mátyás még a báránnyal a hátán is előrement, de akkor Mócsi bácsi is odaugrott akadálynak.

- Eresszétek, mert én megtérítem! - kiáltotta Alajos, de csak azért hűsködött ilyen nagyon, mert immár látta, hogy az ellenfelet húzzák kifelé. Nagy szája miatt úgy elfogott engemet is a dühösség, hogy egy karmot akármelyik lábamról odaadtam volna, ha azon melegiben csatába száguldhattam volna. De nem tehettem, nehogy azt mondhasák aztán, hogy a gazdám felbérelt egy baglyot. Csak szorítottam ott fenn a kapu felett, a galambdúc tetején, a zsindelet; szorítottam úgy, hogy ropogott a két lábam karmai között.

És vártam.

De amikor jó messze voltak már Mátyásék, és Alajos eléjött a pajtából, hogy a süldőt hazafogja, akkor kitört a szememből az igazság tüze és ki a torkomból a harci kiáltás:

- Buhu neki!

Egyenesen a fejének repültem, miről a kalap ordítva szökött meg. De akkor az egyik lábammal már a nyakát markoltam, a másikkal pedig a jobb szemét kerestem.

Alajos nyögve tántorgott, majd egyszerre elbődülte magát:

- Megöl! Megöl!

S mint a meleg tojás a héjából, abban a pillanatban kifutott a szeme.

- Megöl! Megöl! - ordítottam én is, mert éreztem, hogy a markába kerítette a nyakamat.

A levegő szikrákat hányt, majd egyszerre a hold összeroppant. S már megingott a föld is, hogy rádőljön a hold romjaira, de akkor kiugrottam a vértanú-testből, és ráparancsoltam az igazságra, hogy rakja össze a holdat és billentse helyre a földet.

S mégpedig egy-kettő, mert a rendetlenséget nem szeretem.

HARMADIK FEJEZET

1

Ha valaki történetesen hallotta volna, hogy egy ilyen kicsi szellem, mint én, miképpen parancsolgat a nagy igazságnak, bizonyosan nevetésre fakadott volna. Csakhogy én nem csintalankodásból parancsoltam meg a hold összerakását és a föld helyrebillentését, hanem azért, mert az orromnál tovább láttam.

Vagyis az Isten gondolatát találtam ki, s azt foglaltam parancsba.

- Üdv és dicsőség! - mondtam a sikeres munka után, s tovább a helyszínén egy pillanatil sem maradtam, hanem elindultam utamra, miképpen Jézus a feltámadás után.

Egyenesen keletre vettem az irányt, s azt is megmondom, hogy miért. Azért, mert ott állott az a nagy hegy, melynek sziklás oldala éppen ezüst port reggelizett volt, amikor egy fél-esztendővel ezelőtt a faluba megérkeztem. S most nagyon megfelelőnek találtam, hogy erre a hegyre szálljak, ahol nemcsak érdemes magosságban lehetek, hanem egyben kösziklán is, akár a Szent Péter találmanya.

Volt ott egy szirt, amely óriási mutatóujj gyanánt emelkedett belé a félénk holdvilágba, s én mindjárt gondoltam, hogy ezzel a felnyújtott ujjával maga a hegy jelentkezik:

- Vigyázat, mert tudok valamit, amit a többi hegyek nem tudnak!

- No, táti, hadd halljuk az okos szót! - mondtam, és odaszálltam a szirt tetejére.

Nem felelt a világon semmit a hegy.

Azt gondolta nyilván, amit én. Én pedig semmi egyebet nem gondoltam, mint azt, hogy jobb is öreg fejjel jól megrágni a szót. Magam is hallgattam inkább; és a holdat nézegettem, aki nagyban azt példázta a világnak, amit én példáztam kicsiben: vagyis a testnek a feláldozását, a jószágért és az igazságért. Mert amikor néhány nappal ezelőtt láttam, akkor az ő teste is egész szép és gömbölyű volt még, s Káin és Ábel egyformán benne tanyáztak. Az a huncut Káin még oda is állott volt a jobb oldalra, hogy a világot a természete felől megtévessze. Csakhogy rosszul számított, mert mialatt azon törte a fejét, hogy Ábelt miképpen ölhetné meg, azalatt a hold ezt a jobbik oldalát szép lassan és észrevétlen elhagyogatta, s el Káint is az oldalával együtt.

A csillagok nem győztek eleget nevetni a fondorlatos holdon, s magamban én is mondogattam, hogy így van ez jól, így van ez jól.

De a hegy még nevetni sem akart.

Volt időm nekem is a várakozásra.

- Csak hinni kell! - egyre azt mondogattam.

Másnak sem tanácsolhatok egyebet, mert akit dühös szél és ostromozó eső megszólaltatni nem tudott, azt meg tudta szólaltatni az én állhatatos hitem.

- Ébredj Dávid, ha te is úgy parancsolod - hallottam egy hangot.

Hajnal volt már, s az új nap csírája éppen elsőt mozdult.

A hang után gyenge motoszkálást is vettem észre, majd néha-néha pattogott valami, ahogy a tűz szokott. Lassan alább ereszkedtem, mert a hang és a nesz abból az irányból kelt.

Ismét vártam.

A motoszkálás és a pattogás egyre erősebb lett, majd a szikla üregéből egy hatalmas sasmadár bukkant elé.

Úgy togyogott, mint egy vén huncut ember, s a szárnyait panyókásan tartotta. Néha megállt, figyelt és hallgatózott. Amikor úgy látta, hogy senki más nem honol a közelben, csupán a csend, akkor vizsgálat alá fogta a jobbik szárnyát. A nagy tollakat mind sorra vette, s amikor a csőrét végighúzta az egyiken, akkor búcsú fejében megpengette mindig. Ahogy készen volt ezzel a jobb szárnyával, kapsantott néhányat, majd újra előre totyogott. Kiment egészen a szikla peremére, ahonnan a mélységbe és a messzeségbe egyformán lehetett látni, különösen napvilágon, mert most a kezdő derengésben bizony fukarkodott a szem. Itt a bal szárnyával is végig csinálta, amit az előbb a jobbal. Utána kinyújtotta mind a kettőt és meg-meglebbentve próbálgatta. Csak most láttam igazán, hogy micsoda szárnyai vannak egy ilyen szirti madárnak! S a farka sem maradott szégyenben a szárnyak mellett, de nem a két furcsa szeme se, amely nagy volt és ijesztő pillantású.

A szemét akkor láttam, amikor a szikla pereméről hátrafordult, és visszanézett az odúba.

- Nem tapasztalok semmi veszélyt, Dávid! - jelentette.

Azt hittem, hogy nagy meglepetésemben rögtön lefordulok a szikláról, mert jól hallottam és jól értettem minden szavát, ámbar azelőtt csak az emberi beszédet tudtam és azoknak az állatoknak a nyelvét, akiknek a fajtájába belétartoztam. Szerencsémre abban a pillanatban eszembe jutott, hogy egy cikkely fokhagymát én is lenyeltem volt, s így már nem találtam különösebb csodálni valót az új tudományban. Hanem annál nagyobb volt az örömem, hogy ezt is megérhettem, s most az egyszer szépen, és meghatódással gondoltam Sári nénire, aki a kígyó kinyitott száján és a fokhagymán keresztül egy új világnak a kapuját nyitotta meg nekem is.

Ahogy ezek a gondolatok elvonultak az eszemben, egyszerre újabb motoszkálás kelt a sziklaüregből. Nagyon megijedtem, hogy a jó alkalmat el találom szalasztani, s azért nem sokat késlekedtem, hanem egy villanással elfoglaltam a sást.

Olyant nyekkent, mintha szikra pattant volna a szíve közepére, de egyéb baja semmi nem lett.

- Tán vénülsz, bugyuta?! - szólt rám abban a pillanatban valaki, mire én hátrafordultam, s hát egy másik sasmadár uraskodik elé a sziklaüregből. De kisebb, mint én, mégis kevély és goromba szavú! Hamarjában nem tudtam, hogy most mit kéne csinálni, de aztán a karmaimmal jól megragadtam a sziklát és azt feleltem:

- Éppen ellenkezőleg, Dávid!

Egyben meg is néztem Dávidot jól, hogy bármi történjék a jövőben, s akárhol is lássam, biztosan megismerjem. Ebből a célból közelebb mentem hozzá, s hát a csőre alatt egy kicsi szakáll van, a feje tetején pedig a kevélységtől süveg.

- Így született? - kérdeztem.

- Hogy?

- Ezzel a szakállal s ezzel a süveges bóbitával.

Nem is felelt, hanem a jobbik szárnyát egy úrhatnám mozdulattal kinyújtotta, s így szólt:

- Szolgáljad uradat, s láss munkához!

Gondoltam, ha neki van neve, akkor nekem is van bizonyosan. S mivel jó lett volna megtudni ezt a nevet, így feleltem neki

- Ha nem tévedek, becsületes nevem nekem is van!

Erre úgy fejbevágtott a csőrével, hogy megtántorodtam.

- Láss munkához, Szemlésh! - kiáltott reám.

Így a nevemet már tudtam volna, csak azt kellett még kitalálnom, hogy micsoda munkához lássak hozzá. Annyi segítségem volt, hogy a szárnyát ismét kinyújtotta, és úgy tartotta felém, ahogy egy nagy úr az íródiáknak teszi az orra alá a papirost.

- Ühüm... - mondtam magamban, mert egyszerre eszembe jutott, hogy Szemlésh micsoda vizsgálatot hajtott az előbb végre. Nekiállottam hát, és a Dávid szárnytollait vizsgálni kezdtem. A nagyobbakat mind végigtapogattam a csőrömmel, s meg is pengettem mindegyiket, mint Mátyás a kasza élét, vagy a cigány a cimbalom húrját.

- Jól van, a másikat is! - mondotta Dávid, és a bal szárnyát terjesztette az orrom alá.

- Téged ki nevezett Dávidnak? - kérdeztem munka közben.

- Egy barátom, ezelőtt tizenhárom esztendővel.

- S miért?

- Azért, mert a két szárnyammal, a csőrömmel és a karmaimmal mindig úgy tudtam bánni, mint Dávid a parittyával.

A helyzet olyan volt, hogy egy kicsi hízelgés csak hasznomra lehetett.

- Ilyen szárnya nincs is ebben a megyében senkinek! - mondtam.

Jólesett Dávidnak az elismerés, mert a csőrével három igazi nagyot csattantott. Azután pedig kevélyen megindult, és kiment egészen a szikla peremére. Melléje álltam, s amikor lenézett a mélységbe, akkor én is lenéztem, amikor pedig a falu felé nézett, akkor én is arra néztem.

Rám sandított, de nem szólt semmit, hanem a próbát tovább folytatta. Amikor azonban a csőrét is megfente, a karmait is sorra megmozgatta, a sziklába is belévvágott, s tüszentett is: én pedig ezeket is mind utána csináltam, akkor szembefordult velem, s azt mondta:

- A kancsi dögödet, te mért csúfokodol velem?

- Távol áll tőlem, hogy csúfokodjam - feleltem neki.

- Hát akkor mért csinálsz utánam mindent?

- Azért, mert minden, amit utánad csinálhatok, csak dicsőségemre válhatik.

Nagyon megnézett Dávid, és azt mondta, hogy semmit sem szeret az igazságnál jobban. Mivel pedig én igazságot szóltam, azért bármit kérdezhetek a mai napon, mert ő jó lesz és tanítani fog engemet.

Nem is hagytam az alkalmat elszaladni, hanem mindent szóba hoztam, amit jó és szükséges volt tudnom. Ki is derült hamarosan, hogy bizony ő nem férfiúi minőségben uralkodik rajtam, hanem jó barátok, és nőstényszeretők vagyunk mind a ketten. Ő a parancsoló jó barát, én pedig a segítő és engedelmes.

- Pedig te is bátor vagy, szorgalmas és fürge - mondotta dicsérettel.

- Hát akkor nálam mi hibádzik? - kérdeztem.

- A szemed, egyéb semmi.

- S a szememnek mi hibája van?

- Annak csak annyi, hogy kancsi. Hiszen az előbb is mondtam, hogy a kancsi dögödet!

Ahogy ezt kiejtette a száján, egyben nevetni is kezdett, majd így folytatta:

- Nem tehetsz róla, hogy így születél, de az igazság mégis igazság marad. Mert ugye, barátom, aki sasnak és hozzá kancsinak született, az hiába nézi ki magának a zsákmányt, mert a lecsapásnál úgy is örökké elvétí a célt?

Ismét nevetett, hogy én micsoda hibával születtem sasnak.

S mialatt ő ezen nevetett, bennem mégis a hitnek és a bizalomnak a tüze lobogott fel, s azt gondoltam magamban, hogy megállj Dávid, mert meglátod te nemsokára, kinek a nyomorúságán nevensz!

- Induljunk, mert nagyon éhes vagyok - mondtam.

- Egyed ezt a sziklát! - felelte Dávid.

Úgy néztem rá, hogy abból látni lehessen: hozzám fel nem ér a csúfalkodás! Utána pedig tovább húzódtam, hogy elegendő helyem legyen, majd a szárnyamat kiterjesztettem gyönyörűen, és olyant nyújtóztam, hogy ropogtak erős csontjaim. Aztán térdben meghuttyantam, hogy lendületet vehessek, s már a virradó friss levegőben voltam.

Dávid is utánam ugrott rögtön.

Egymás mellett úsztunk, és a szárnyunkat meg sem mozdítottuk.

- Vágj előre, Szemlész! - parancsolt rám egy idő múlva, mire én úgy előre süvítettem, hogy Dávid utánam kiáltott:

- Hova a pokolba méssz, te!

- Megyek zsákmányt szerezni az én uramnak, Dávidnak.

- Várj, amíg egészen kiadom a parancsot! Tehát: vágj előre, és úgy járjon a szemed, mint a cikázó villám. De ügyelj, hogy amerre vezetsz, ott zsákmány bőségesen legyen. Ha pedig meglátsz valamit, jelentsd nekem rögtön. Értetted-e?

- Igen.

- No, ha igen, akkor nem beszéd kell nekem, hanem zsákmány.

Lenyeltem ezeket a goromba szavakat is, mert a leckét másképpen akartam Dávidnak megadni. Inkább arra törekedtem, hogy hamarosan zsákmányra tudjak rámutatni. Szerencsére ismertem jól a vidéket, mert gólyakoromban és bagoly-koromban kinyitottam volt a szememet. Egy-kettőre számot vetettem minden eshetőséggel, és úgy döntöttem, hogy a hegyi kaszálók felé irányítom a röptöt. Volt ott ugyanis egy nagy darab terület, amelyet bénótt a zsombék és a sáta, s amelynek a közepében tó is létezett, sok békával és más vízi állatokkal.

S hátha vadrécék is lesznek ott, gondoltam magamban. Vagy éppen vadludak.

Hátha!

Egy búcsúpillantást vettem Dávidra, s aztán egyenesen a hegyi tó felé száguldottam. Ahogy odáig értem és ereszkedni kezdtem csigásan lefelé, már láttam, hogy a „hátha” virágba borult.

Mert legalább száz vadlúd tanyázott a tóban és a környékén!

Minden inkább volt eszemben, mint az, hogy visszarepüljek és Dávidnak jelentést tegyek a vadludakról. Ha ugyan volt időm még ennyit is meggondolni, mert ahogy megpillantottam a feredő sereget, mindjárt gyorsítani kezdtem majd megfelelő magosságból úgy csaptam le, mint a hirtelen ítélet. Egyet meg is ragadtam rögtön, de se meg nem öltem, se meg nem kínoztam, hanem élve és egészségben kifelé indítottam a sálé közül. Hanem csak most vettem észre, hogy sasnak és gólyának lenni mily nagy különbség! Mert ami a gólyának könnyem ment, az ment nekem a legnehezebben. Vagyis a nagy karmaim egyre beléakadtak a zsombékos földbe, s a kurta lábaimmal is csak ügyetlenkedni tudtam. S hozzá még a csőrömmel fognom és emelnem kellett a neszékelő ludat, s küszködnöm véle, hogy belé ne nyomjon valahova. S repülésről szó sem lehetett, mert a nagy sáléban gyengén eresztett a levegő és a szabadság.

Legalább egy félóra telt, amíg kitörtettem valahogy az alkalmasabb szénafűre, s egyedül az Isten különös kegyelmének köszönhettem, hogy úttörő munkám alatt valami ellenség észre nem vett.

- No, itt is tanultam valamit - mondtam, majd elegendő pihenés után egy patakomladék szélére vittem a ludat, ott beléugrottam a levegőbe, és szerencsésen fel is szállottam.

Amikor Dávid megpillantotta, hogy micsoda zsákmányt viszek elejébe, elfelejtette minden zsarnokságát, és azt mondta:

- Te vagy a hős, nem én.
- Semmiség az egész - feleltem.
- Neked egy vadlúd semmiség?
- A lúd nem, csak a megfogása.

Erre már nem felelt nekem, hanem azt mondotta, hogy menjünk a leggyorsabban, keressünk egy biztos helyet, és ott együk meg a zsákmányt. Tanácsára visszarepültünk a sziklás hegyre, mert mégis ott volt az egyetlen biztos asztalunk. Ahogy leszállhattunk, Dávid egy csapással kettőbe hasította a lúd fejét, nekem pedig így szólt:

- Nézzed, hogy nem közeledik-e valami ellenség! Kiálltam a szikla peremére és figyeltem.

Dávid pedig nekilátott a lúdnak. Először megkopasztotta, azután a fejét széjjeltörte, és enni kezdte. Amikor a feje már nem volt sehol, akkor a nyakával is úgy tett. Én néha-néha odapillantottam, és kiöltöttem a nyelvemet is, hogy Dávid értsen belőle. De ő észre sem vett engemet, mintha angyal hozta volna a ludat ajándékba.

- Bocsánat, uram! - mentem oda hozzá.

Gyilkosan nézett reám, és azt mondta:

- Ki hívott ide?
- Magamtól jöttem, mert azt mondottad, hogy megesszük.
- Az történik - felelte.
- De nálam nélkül!

Erre felemelte a farkát, és a fenekét mutatta a gyalázatos. De először és utoljára, mert egyszerre úgy elöntött az igazság tüze és a méltó harag ereje, hogy megcéloztam kancsi szememmel a Dávid fejét és egy ütéssel kettőbe repesztettem. Felbődült és felémkapott az egyik lábával, de azután a lúd mellé fordult, s csak a kimeredt szemeivel tudta mondani, hogy nem is a halál fáj neki, hanem az én példátlan lázadásom.

Odacipeltem a szikla peremére, onnét pedig letaszítottam a mélységbe.

- Így jár a zsarnok! - mondtam.

Azután megettem a ludat, majd elindultam újból. Boldogan és diadalmasan repültem, ismét a hegyi tóhoz. Most nem volt olyan nagy szerencsém, mint a reggel, de ahogy a sálé felett néhányszor elsuhantam, mégis észrevettem, hogy a lapos füveket mozgatja valami. Nem tángítottam addig, amíg csapkodó repüléssel a mozgatót ki nem űztem onnét.

Az is egy reggeli fajta volt, de gúnár.

Sok időbe telt, amíg ijesztő suhintásokkal a patakomladék pereméig hajtottam. A számításomban nem csalatkoztam, mert az omladék szélén egyszerre szárnyarakapott a vadgúnár. Ezt vártam én is, mert a következő percben magam alá kerítettem és megragadtam.

Egyenesen hazavittem Mátyásékhoz.

Az ablak is bé volt zárva s bé az ajtó is. A feljáró nyílás azonban, ami a hiúba vezetett, most is barátságosan integetett nekem. Hamar készen voltam a tervvel: a ludat a hordóba tettem, magam pedig a bölcsőbe kuporodtam ismét. Jó délután lehetett már, s az idő nagyon lassan telt. Folytonosan gondolkoztam és hallgatóztam. S nem is tudom, hogy miről, de egyszerre az jutott eszembe, hogy igen jó és szükséges volna, ha a padlóra egy likat lehetne csinálni, amelyen bé tudjak látni a szobába. Nem vártam, hogy magától meglegyen ez a lik, hanem leszálltam a bölcsőből, nekiálltam a jó csőrömmel, s egy félóra múlva készen is volt.

Nemsokára Mátyás és Márta is hazajött.

- Hol voltatok? - szóltam le a nyíláson.

Mind a ketten felfelé néztek, de csak a fejemet s a horgas csőrömet láthatták.

- Ki beszél ott? - kérdezte Mátyás.

- Egy szolgáló sas, akit Szemléznek hívnak - feleltem.

Egymásra néztek, és nagy csodálat volt a szemükben.

- Gyertek fel, vagy én lemegyek - mondtam.

Úgy határoztak, hogy inkább ők jönnek fel.

Éppen indulni akartak, amikor eszembe jutott a vadgúnár. Gondoltam, ajánló levélnek az is valami, leszóltam tehát a likon:

- Jövet vessetek egy pillantást a középső hordóba is.

Nemsokára hallottam, hogy mérgesen szip és gángat a zsákmány, majd a feljárat nyílásában megjelent a Mátyás feje. Rálépett a hiú földjére és megvárta Mártát. Egymás mellett, baráti arccal, de egy kicsit tartózkodva jöttek.

- A félelemre nincsen okotok! - biztattam a bölcsőből őket.

A Márta szeme egészen kinyílt, mint a szív.

- Istenem, én ezt is értem! - mondta, majd az urára nézett és megkérdezte: - Hát te, Mátyás?

A férfiú nem állott meg, hanem csak menetközben bólintott a kérdésre. Lassan és lopózkodva közeledett, s a szemét nem vette le rólam.

- Engem nézhetsz! - mondtam neki, mire Márta is odaért és felkiáltott:

- Jézusom, milyen kancsi!

Most először éreztem a sajnálkozást és a szégyent a nyomorékságom miatt, de azért nem fakadtam sírva, hanem azt mondtam, hogy feltetsző hiba ugyan, ami nekem van, mégsem akadályoz semmiféle munkámban.

- Hát te is tudod, hogy keresztben áll a szemed? - csodálkozott Márta.

- Én tudom a legjobban - feleltem neki. - Hiszen mind a mai napig szolgásra voltam emiatt kárhoztatva, vagyis égszemű sasoknak szolgáltam, de mostantól inkább nektek szolgállok.

Mártának olyan nagy örömet okoztam a szándékommal, hogy meg akart simogatni.

- Ne nyúlj hozzá! - szólt reá Mátyás.

- Mért ne nyúlnék?

- Azért, mert haraphat.

Rosszul esett, hogy ilyent gondolhat rólam a gazdám. Szomorúan bólogattam, és azt mondtam neki, hogy ezen a világon mindenkit megharaphatok, ha úgy követeli meg a helyzet, de egyet sohasem, az az egy pedig Márta.

- S a feleségem nevét honnét tudod? - kérdezte Mátyás.

Nem a hegyes vallatást vártam volna tőle, hanem azt, hogy szeressen.

- A lábujjkámból szoptam, mert az sokat tud, és sokat tapasztalt.

- Melyikből?

A bal lábamon az első nagy karmot mutattam neki, hogy abból.

- S hát amelyik a jobbik lábadon van, ugyancsak elől?

- Abból egy másik nevet szoptam: azt, hogy Mátyás.

- S a többiből?

- Azokban is van annyi tudomány, mint egy emberi fejben.

- S a csőrödből?

- Abból a vadgúnárt.

- S a szárnyadból?

- Abból azt, hogy idehozzam nektek.

Egyszerre megakadt a kérdésekben, csak a szeme villogott, és az izgalom futkosott az arcán. Márta azonban egészen más volt, mert csodálattal nézett rám, s láttam a száján a ki nem mondott szerető szavakat.

- Vágjátok le a gúnárnak a szárnyát, mert különben elrepül - mondtam. - S jó lenne, ha nem ölnétek meg, mert ha az Isten megsegít, hordok én melléje ludakat is.

Márta figyelmeztető pillantást vetett az urára, és így szólt:

- Hallod! S te mégis hogy beszélsz véle!

Mátyás hirtelen megbokrosodott, és haragosan azt felelte:

- Engem ne tanítson senki!

Többet nem is szólt, hanem maga előtt leparancsolta a feleségét, utána pedig lement ő is. Azonban nem sokáig maradtam magamra, mert egy darab idő múlva láttam, hogy a hiú nyílásában ismét felbukkan Mátyás. Az arcája zord volt, a kezében pedig fejszét lógatott.

Rosszat sejtettem, és felálltam a bölcsőben:

- Mit akarsz?

Odaállt elé, s azt mondta:

- Tudni akarom, hogy te ki vagy!

- Amint látod, sas vagyok - feleltem -, s még pedig ritka fajta.

- S mért nevezed magad ritka fajtának?

- Azért, mert kancsi a szemem.

Nyelt egyet Mátyás, s még szigorúbban kérdezte:

- S valami szellem nincsen benned?

- Van.

- No, ha van, akkor az Isten irgalmazzon most neked.

Több szót nem vártam, hanem leugrottam a bölcsőből, és a földre feküdtem. A nyakamat szépen kinyújtottam a földre, s azt mondtam:

- Itt van, vágd el!

Amikor láttam, hogy tétovázik és az arca is remeg a bizonytalanságban, akkor felemeltem a fejemet, és a következő végrendeletet mondtam:

- Ne késlekedjél, hanem vágd el a nyakamat, amit megadással íme lefektetek a lábad elé. Vágd el irgalom nélkül! De ha elvágta, akkor menj és vágd ki mind a fákat is a kertedből, tépd ki a virágokat, süsd meg a tüzet, és égesd el a vizet, öld meg a méheidet, koncold fel a kutyádat és macskádat, pusztíts el minden állatot és növényt, de legjobb lesz, ha egyszerre felfordítod a világot a nappal, a holddal és a csillagokkal együtt. Mert amíg ezt meg nem teszed, addig szellem mindig és mindenben lesz!

Ismét végigfektettem a fejemet a földre.

- Tehát gyere, és vágd el a nyakamat! - mondtam.

Csak remegett Mátyás, és nem tudott mozdulni helyből. Aztán kiejtette a fejszét a kezéből s akkor rámborult hirtelen, és zokogni kezdett:

- Bocsáss meg nekem... Bocsáss meg a szegény elvetemült embernek.

Repülni is tudtam elég sebesen, de a megbocsátásban még annál is gyorsabb voltam. Rátettem két lábam a két arcára és a karmaimmal, melyek csak a halált ismerték eddig, olyan szépen simogattam, mint a bölcs bibliát a szelíd gyertyaláng, amely szintén villámból szelídült a viasz tetejére.

- Nincs semmi baj - mondtam.

Erre fölemelt a földről, és visszatett a bölcsőbe. Nevettem örömben, hogy ilyen igazi barátok lettünk, de azt mégiscsak furcsának találtam, hogy egy sast, aki lekacagja a kilométereket, egy cammogó ember tegyen egyik helyről a másikra.

- Legközelebb repülni is fogsz helyettem, ugye? - kérdeztem.

- Én igen, ha meg kell lenni - felelte Mátyás.

- S a szárnyaid hol vannak?

- Visszahúztam a szívembe.

Olyan szépen felelt, hogy az csakugyan felért akármilyen gyors repüléssel.

- No, jól van - mondtam. - Most megvan a barátság, csak éppen egyéb hiányzik.

- S mi hiányzik? - kérdezte.

- A vadlúd, s nem is egy!

Lemenőben volt már a nap, de azért sötétig három vadréce és két vadlúd gazdagította a házat. Márta mindegyiknek elvágta ügyesen a szárnyát, s nagy volt az öröm és a békesség. Olyan vidáman és teljes szívvel tértünk mind a hárman nyugovóra, hogy a világ közepét a mi házunk jelképezhette volna. A csend és a bársonyos éjszaka is a mi kedvünkre dolgozott, egészen éjfélidőig. Mert amikor elütötte az éjfélt, abban a percben valami neszt hallottam, s mintha az ajtó is nyílt volna odalent. Hamar leszálltam a bölcsőből, és a likhoz dugtam a fejemet.

- Mátyás! - hallottam egy parancsoló hangot.

- Tessék, édesanyám! - felelte Mátyás.

Egyszeriben tudtam, hogy újból az történik, ami nagypénteken éjjel.

Jó fülem volt s vártam.

- Állj ide elé! - mondta Sári néni.

Nemsokára ismét az ő hangját hallottam:

- Hol a fokhagyma a ház oldalából?

- A gólya kiásta - felelte Mátyás.

- S aztán hova lett el?

- Apósom cibréét főzött belőle.

- S a cibréét ki ette meg?

- Márta.

- S a cikkelyek hol vannak?

Ahogy kimondta ezt a szót, egyszerre szörnyen megijedtem, hogy a hatalmába kerítheti az eldugott egyetlen cikket. Ledugtam hát a fejemet a likon, és elkiáltottam magamat:

- Mátyás ébredj fel!

Rögtön vége lett a zsandárságnak, mert Sári néni eliszkolt, mint a futó árnyék, Mátyás pedig visszafeküdt az ágyba. De reggel semmire nem emlékezett, mert amikor megkérdeztem az éjjeli nyugalma felől, így felelt:

- Olyan jól aludtam, hogy álmomban még ministráltam is.

Én is jobbnak láttam, ha ilyen frissiben nem szólok arról, amit az éjféle órában tapasztaltam. Inkább odamentem az ágyhoz, amelyben Márta még benne virított.

- Hát te mit álmodtál, legszebb menyecske? - kérdeztem.

- Jaj, én kettőt is álmodtam - felelte. - Az egyik álmomban azt a szegény baglyot láttam, amelyik nyulakat és különböző hasznos állatokat hozott nekünk.

Csodálkozva pillogtattam a kancsi szememmel.

- Hát az micsoda bagoly volt - kérdeztem.

- Az éppen olyan, amilyen sas te vagy. Még meg is védett egy tolvaj legénytől, kinek a félszemét is kivette.

- S aztán mi lett véle?

- A csendőrök elvitték.

- A legényt?

- Nem a legényt, hanem a baglyot.

- S mit csináltak véle?

- Még semmit, de tömést tesznek belé, s az őrsön felakasztják.

Ahogy ezt meghallottam, egyszerre két érzés szakadt fel bennem: egy violaszínű és egy piros. A violaszínűvel mélységesen sajnáltam az embereket, akik az igazság bajnokát, ha bagoly képében is, de felakasztják; a pirossal pedig lobogtam és szerettem volna felégetni a gyarló emberi rendet, hogy méltóbbat lehessen a helyébe ültetni.

- No, mért gondolkoztál úgy el? - kérdezte Márta.

- Azon gondolkoztam el, hogy vajon te sajnáltad-e azt a baglyot?

Nagyot sóhajtott, aztán könnybe lábadt a szeme, és azt mondta:

- Szinte meghasadt a szívem.

Olyan mély örömet éreztem, hogy már szomorúnak látszottam belé. De aztán megráztam a fejemet, mint aki a börtönből a napvilágra, vagy a szakadékból a nyíltegyenes helyre akar bármiképpen kijutni, s azt kérdeztem:

- No, jól van; s az a másik álom mi volt?

- Az már sokkal nevetősebb - felelte Márta: - Mert egy kedves és fondorlatos rókáról álmodtam, aki egy óriási nagy tojást hozott nekem ajándékba. Amikor látta az a róka, hogy mennyire megörvendezettett az óriási nagy tojással, akkor azt mondta, hogy még a gyönyörű nagy farkát is nekem adja.

Úgy nevetett, mint a csiklandós napfényen a tüzes liliom.

- Ez csakugyan nevetős álom - mondtam én is, majd hirtelen engedelmet kértem, és kijöttem a szobából. Mindjárt meghallottam, hogy a műhelyszobában kopácsol valaki. Odamentem s hát Mátyás a nagy szorgalmas.

- Te itt mit csinálsz? - kérdeztem.

- Én a lúdjaiknak ketrecet - felelte.

- No, az jó lesz, de most egy kicsit hagyd abba.

Abbahagyta és odajött hozzám.

- Akarsz valamit mondani?

- Én csak azt, hogy tégy fel engemet arra a hordóra. Amikor feltett, szépen megköszöntem, s utána beléugrottam rögtön a levegőbe. Igazi jókedvvel száguldottam a hegyi tó felé, mert így a felszállással sem ügyetlenkedni nem kellett, sem pedig az időt vesztegetni.

Egész nap szakadatlanul dolgoztam, de estére kelve elmondhattam, hogy nem hiába, mert két nyúllal, öt vadrécével és három vadlúddal gyarapodtunk. Ilyenformán nemcsak a fáradtságom, hanem az örömem is megvolt ahhoz, hogy tudhassak aludni. S én mégsem tudtam! Nem, mert éjfélig Sári néni csigázta az eszemet, s amikor ő nem jelent meg, akkor éjfél után a kedves és fondorlatos róka.

- Ne félj, Márta, mert én megkerítem neked a komát! - mondtam magamban.

Akinek szép és jólátó szeme van, az egy sem várta olyan erősen a megvirradást, ahogy én.

2

Végre megmozdult a fény, s én kiszálltam a bölcsőből, hogy haladék nélkül utamra menjek. De akkor a feljárat nyílásában egyszerre megjelent Márta. Még annyira sötét volt, hogy a lámpát is magával hozta.

- Mi baj van? - kérdeztem.

Sóhajtott egy megkönnyítőt, és azt felelte:

- Ha már szólni tudsz, akkor semmi.

- Egy kicsi idő múlva már nem tudtam volna.

- Miért? - kérdezte megijedve.

- Azért, mert éppen el akartam menni.

Odajött hozzám, és simogatni kezdett. Közben pedig a szava is megeredett, és a jó Istenre kért, hogy ne mozduljak ki hazulról, mert rossz álmot látott felőlem.

- Milyen rossz álmot - kérdeztem.

Nem akarta megmondani, hanem újból könyörgött. Végighallgattam, amíg az utolsó szót is kimondta, de akkor felemeltem a fejemet, és így szóltam:

- Ha valaki Jézust is le tudta volna beszélni a kereszthalálról, akkor az emberiség a megváltás kegyelmét nem kóstitolta volna meg. Ha pedig a szenteket beszélte volna le a jó cselekedetéről, akkor a nemes példát most honnét vennők!

Bólogatott Márta, hogy bizony úgy van, de mondani azt mondta:

- Mégse menj te sehova.

Ránéztem és azt gondoltam magamban, hogy bár volnék gyáva szellem, aki most sietve szót fogadna, mert akkor közönséges értelemben boldog lehetnék. Én azonban nem a boldogságot űztem, hanem a kötelesség űzött engemet, s ennél fogva megtántorítani nem lehetett.

- Az a gólyafészek járogatott volt-e el a ház tetejéről? - kérdeztem.

- Micsoda gólyafészek?

- Amelyik itt volt a fejünk felett.

Nagyon csodálkozva válaszolta Márta:

- Hát te arról a fészekről is tudsz?

- Én igen.

- S honnét?

- Onnét, hogy jó barátom volt a gólya. Mind a ketten felhőbiztosok voltunk. Az ő fészkiről kérdeztem, hogy járogatott volt-e el a ház tetejéről?

- Nem, soha.

- No látod - feleltem -, s mégis utolérte a recsegő szerencsétlenség.

Erre már nehezen tudott volna felelni Márta, még ha engedtem volna is időt neki. De én nem vártam semmit, hanem egyenesen a feljárat felé totyogtam. S milyen jó, hogy csak totyogni tudtam, s nem iramlani, mint például a mókus, mert különben eszembe se jutott volna tán, ami így szerencsésen eszembe jutott.

- A fokhagyma hol van? - fordultam vissza a nyílásból.

- Hát arról is tudsz?

- Mondtam, hogy jó barátom volt a gólya.

- Ott van a gerendában, egy vérvirágos zsebkendőbe belékötve.

Mint a követ, aki a király képében intelmet bocsát ki, egy kicsit megnyújtottam a nyakamat, s úgy mondtam:

- Tedd biztosabb helyre! S élő embernek el ne áruld a rejteket, mert ellenség törekszik a fokhagymára! Ennél egyebet nem mondhatok.

Nem is mondtam, hanem beléugrottam a levegőbe, s utamat a havasi erdők felé vettem. Olyan magosságokba szálltam, hogy annak a megboldogult zsarnoki Dávidnak, ha látott volna, ámulatában biztosan felállott volna a bóbítája. Nem is ereszkedtem alább, amíg magamban a terveket meg nem csináltam. Előbb a napi teendőt állapítottam meg, ez pedig így szólt: először zsákmányolok és abból két napra is jóllakom; másodszor megkerítem asszonyomnak azt az óriási nagy tojást, amelyet álmában kapott ajándécul; harmadszor pedig éjjélre mindenképpen hazamegyek, hogy szükség esetén a fokhagyma védelmére kelhessek.

Ennyi volt, s nem kevesebb a cél.

Nagyon jól indult a dolog, mert egy félóra múlva már csendes havasi tisztáson ültem, s előttem egy jó kövér havasi varjú volt lakomára kiterítve, S bár nem tartottam lehetetlennek, hogy sáska-hús mellett én is jobban a jövőbe láthatnék, most az egyszer mégis, a varjúra rá csemegének, megettem egy rigót is. Akkor belétörölgettem a csőrömet a tiszta havasi fűbe, felugrottam egy tuskóra, s a tisztogatást ott is folytattam egy ideig.

De már azon járt az eszem, hogy azt az óriási nagy tojást miképpen tudnám megszerezni!

Ismertem meglehetősen az erdei nagy madarakat, de olyan tojást, amilyen nekem megfelelt volna, egyedül a nyírfajd vagy a süketfajd ha tudott tojni. Mind a kettő elég ritka vadtyúk volt errefelé, de amikor arra gondoltam, hogy nem a medve fejről kell nekem agancsot szerezni, se nem a szalonka fészkeből lépesmézet, akkor a remény egyebet sem tudott, csak kecsegtetni.

Azt hittem, hogy most már, miután ezt a vadtyúk-dolgát kitaláltam, egyéb érdekes ügy egyelőre nincs is a világon. Pedig az igazság nem volt ilyen általános, mert ami a fejből hiányzott, az annál jobban és sürgősebben megvolt a szabad természetben.

Vagyis abban a percben valami egészen csendes motoszkálást hallottam a hátam mögül.

Egyszerre két gondolat villant meg a fejemben: vagy rögtön belé a levegőbe, gyorsan és teljes erőmből; vagy késedelem nélkül hátrafordulok, hogy szemrevegylem a motoszkálót. Az eszem eme második mellett döntött, s olyan hamar fordultam meg, hogy egyszer csak ott volt a fejem, ahol abban a pillanatban még a farkam vala.

A motoszkáló egy róka volt!

Nem futotta az időből, hogy akár szemmel is lemérjem a távolságot, de most utólag úgy gondolom, hogy pontosan három lépésre lehetett tőlem. A feje hegyes volt, a füle hegyes volt, de a leghegyesebb a szeme volt. Éppen egy heverő szálán állott az első két lábával, amint reápatant a szemem, de láthatta, hogy én sem lakodalomba akarom hívni, mert ijedtében egy kicsit megtartózkodott. Az is lehet azonban, hogy csak rugaszkodásra feszült, mert a következő pillanatban már ott is volt a levegőben. De mint akibe ugrás közben lövik belé a golyót, úgy fűrődtem a rókába én is!

Nem tudtam abban a szent percben megfékezni a vérszomjas róka-természetet, de ahogy az első karmolást, az otthagytastól, a jobb szemem tájékára megkaptam, rögtön visszaugrottam, és ráordítottam a felhőkirályra:

- Ne bánts az utódodat, Szemlésh!

Nem tudom, hogy értette-e a leckét vagy nem, de rögtön levegőbe lendült és olyan szelet vert a vén fák ágainak, hogy azok hajladozva integettek utána. Ahogy kimehetett a szemem határából s magamhoz térhettem, az első dolgom az volt, hogy a fejemet hátrafordítottam, s így szóltam:

- No, a róka farkát hamarabb megszereztem, mint a nagy tojást!

Elindultam a nagy havasi erdőn keresztül, s azon gondolkodtam, hogy az Isten végzése mellett még a szellem tervezése is esendő, mert imé, én is milyen szépen elgondoltam sas képében a dolgot; s még két napra valót ettem is, csak hogy akadály nélkül a tervemnek élhessek. S most róka képében mégis olyan éhes vagyok, hogy a sárga szemem előtt veresben játszik a levegő. Semmi sem lett volna egyszerűbb, mintha a havasi varjút és a rigót másodszor is megettem volna, s ráadásul még az óriási sast is, de hol voltam én attól a szellemi állapottól, amikor pók koromban békebeleztem a saját elhagyott testemet!

Legalább egy óráig poroszkáltam keresztül az erdőn, amíg kiérkeztem egy nagy fennsíkra. Itt nem láttam sehol senkit, még a levegőben sem. Tovább indultam hát, hogy átalvágjak ezen a mezőn is, s ahogy szerencsésen mendegéltem, az egyik mart alól hatalmas nyúl ugrik ki, három fiával együtt. Az első gondolatom az volt, hogy a fiatalok éljenek, de a másik gondolat fejében olyan ügyesen megfogtam az öreget, mintha szerelmes lettem volna belé.

Nyafogott éktelenül és karmolászott is.

- Mindnyájan egy nagy és közös célt szolgálunk! - mondtam neki.

S vittem keresztül a mezőn, átal egy másik erdőn, majd egy fenyves szélébe értem. Gondoltam, itt megpihenek egy kicsit, s le is ültem a fenyőtobozok közé. A nyulat azonban most is vigyázva tartottam, mert láttam, hogy lesi az elszaladó pillanatot. Néha már könnyörgésre is fogta a dolgot, mert fel-felnézett reám a szerencsétlen, majd megindító alázattal így szólt:

- Imádni foglak, jobban az oroszlánál, ha elengedsz!

- Ne imádj, mert csak az Istent szabad imádni! Inkább szolgálj a célt és hallgass.

- Imádni foglak, jobban az oroszlánál, ha elengedsz! - rimázkodott ismét.

Akkor jutott eszembe, hogy bizony hiába vesztegetem ennek a szót, mert nem evett fokhagymát soha, s így nem is érti a beszédemet. Felemeltem tehát a jobb lábamat, és fenyegetéssel intettem csendes türelemre.

Amikor jól kipihentem magamat, ismét szorosabbra fogtam a nyulat és megindultam. Az volt a célom, hogy lehetőleg egyenes vonalban hazafelé tartsak, s egy jó darabig mehettem is minden akadály nélkül. De amint ebből a fenyvesből kiérkeztem, s ki egy másik vén bükkfa erdőből is, egészen hirtelen egy másik rókát pillantottam meg... Éppen szembejött velem, nagyon lassan sétált és elgondolkozva, mintha iskolából jött volna hazafelé. Hamar letettem a nyulat, a két lábammal lefogtam, és odakiáltottam a testvérnek:

- Szervusz, komám!

Egy kicsit meghökkent a baráti szón, de aztán szép lassan odajött. Ahogy meglátta fogságomban a nagy havasi nyulat, az irigységtől felfutott a felső ajakán a bőr.

- Szép fogaid vannak! - dicsértem.

Erre még jobban vicsorította a száját, és azt mondta:

- Amikor ilyen nyulat látok, mindig megszépülnek a fogaim.

Amint láttam, hogy a püspök sem szereti jobban a hivatalát, mint az én komám a nyulat, akkor az a gondolatom támadt, hátha tudnék valami vásárt csinálni.

- Könnyen és olcsón megszerezhetnéd ennek a nyúlnak a felét - mondtam.

- Könnyen és olcsón?

- Biza.

- Vagyis mi kéne érte?

- Csak egy tojás, de nagy!

Komám elnevette magát, és így szólt:

- Gyere velem!

Ahogy elindultunk ketten, egy ideig szó nélkül pislogott rám, majd azt az ajánlatot tette, hogy vigyük ketten a nyulat, vagyis én fogjam a nyakát, ő pedig a gerince hátulsó végét. Gondoltam, hogy csak ravaszkodni akar, s azért azt feleltem neki, hogy vittem én még nagyobb terhet is. Nem mutatta, hogy a felelet miatt haragudnék, hanem gyors iramban vezetett. Úgy egy félóra múlva egy óriási nagy bükkfának a tövéhez vitt, s hát a tanyája ott van a gyökerek alatt.

- Itt várj egy kicsit! - mondta és bement az odúba.

Ahogy magamra maradtam, hirtelen az jutott eszembe, hogy talán el kéne szaladnom, mert nyilván nem tojás után ment, hanem segítséget hozni magának. Hamar kiderült azonban, hogy rágalmat gondoltam a komámra, mert egy másik rókával jött vissza ugyan, de nem hadat ütni ellenem.

- Itt van a feleségem, beszélj véle! - mondta.

A feleséginek is eléadtam a dolgot, mire az így szólt:

- Fél nyulat nem veszek.

- Tojás van-e: ez a kérdés! - mondtam.

- Van.

- Mifélék?

- Mindenfélék.

Komám elnevette magát és kacsintott:

- Ennek az én feleségemnek mindene van, mint egy nemzetes asszonynak!

Csakugyan úgy volt, ahogy komám mondotta, mert a nyírtyúk és a sükettyúk tojása egyformán raktáron állott. Hamarjában nem is tudtam választani a kettő közül, s így jártak ők a legjobban, mert két ilyen tojásért az egész nyulat odaadtam. Nagy volt az örömem, amikor magam előtt láttam a két óriási tojást, csak éppen azon szomorodtam el, hogy miképpen fogom hazavinni. Kománé ezen is segített, mert a szállásról egy kászut hozott elé, amit a nyári eprészők felejtettek volt az erdőn, s abba a kászuba belétette ügyesen a két tojást. A többi már én is tudtam; vagyis a kászunak a fülét megfogtam a számmal, majd a szememmel és a nagy farkammal búcsút intettem komáéknak.

Sohasem gondoltam volna, hogy milyen messzire repültem volt el reggel, mert sötét este lett, mire hazaértem. Szerencsémre tudtam a kerteken keresztül a járást, s így épségben érkeztem haza a tojásokkal együtt.

Márta éppen a küszöbön ült, Mátyás pedig a házelőtti nagy tőkén.

Odamentem bátran eléjük, letettem a kászut a földre és azt mondtam:

- A sas tiszteltet titeket.

Az első pillanatban meghúzódtak az ijedtségtől, hogy egy róka ekkora vakmerőséget tanúsít, de azután már csak ámuldoztak.

- A sas nem jöhetett szegény, mert veszedelem érte - folytattam a szót. - Engem azonban megkért, hogy testtel és lélekkel legyek a helyettese, és hasonló módon szolgáljalak titeket.

- Miféle sasról beszélsz? - kérdezte Mátyás.

- A kancsi sasról.

Márta rögtön sírni kezdett, és keservesen mondogatta, hogy ő ezt előre megálmodta, s intette is a sast, de az nem hallgatott a szóra.

- Mivel tudod bizonyítani, hogy a sasnak a képében jöttél? - kérdezte ismét Mátyás.

- Én ezzel a két tojással - feleltem, aztán Márta elé vittem a kászut, s abból nagy vigyázattal kifordítottam a két óriási tojást. Mire ez megtörtént, már ott kuporgott Mátyás is a tojások mellett. A kezébe vette előbb az egyiket s azután a másikat, s jól megnézegette.

- Ez nem sastojas - mondta.

- Hát ki állította, hogy sastojas? - kérdeztem.

- Te mondad, hogy a sas küldte, mint a magáét.

- Jó, jó: ő küldte, de nem ő tojta! Ez nagy különbség, gazduram!

- Hát micsoda tojások akkor?

- Az egyik nyírfajd s a másik süketfajd.

Márta eddig nem szólt, de most egyszerre felkiáltott:

- Szép Jézus, én gondolom!

- Mit gondolsz? - kérdezte Mátyás.

Hamar közbevágtam, hogy a hitelemet egészen megszerezsem:

- Úgy történt a dolog, hogy Márta asszonyom álmot látott egy kedves és fondorlatos rókáról, aki két ajándékot vitt neki abban az álomban. Az egyik ajándék semmi más nem volt, hanem egy óriási nagy tojás; a másik ajándék pedig magának a rókának a farka. S mivel úgy vagyon megírva, hogy némely jó embernek némely álma valóra váljék, azért Márta asszonyom álma is ezennel valóra váltott, mert itt van a tojás, eggyel megszerezve; s itt van magának a rókának a farka is, melyet ezennel felajánlok.

Márta simogatni kezdte a farkamat, és meghatódva mondta:

- Hozzám mindenki kedves. Kedves volt a sas, kedves vagy te és mindenekelőtt maga az Isten...

Mátyás a farkamnál jobban szerette a fejemet s a bennelévő eszemet dicsérte, amelyről sok jót mondott a két kicsi sárga követ, a két szemem. A lábaimra is talált elismerő szavakat, nemkülönb az általános ügyességemre, amellyel olyan baj nélkül el tudtam hozni a két erdei tojást.

- S mit csinálsz most ezekkel a tojásokkal? - kérdezte a feleségét.

- Valahova felteszem - felelte Márta. - De csakis olyan helyre, hogy mindig láthassam őket.

Jólesett, hogy ennyire megbecsülik az ajándékot, s nem állhattam meg, hogy el ne dicsekedjem a különös történettel, amelynek legfőbbik szereplője én voltam, vagyis a tojások vásárlója. Az elbeszélésem után olyan magosra emelkedett a becsületem, hogy Márta mindenképpen ki akart tüntetni valamivel. S ki is tüntetett, mert nemsokára egy piros szalagot kerített elő, s azt a nyakamhoz mérte. Azután a piros szalagra kicsi csengettyűt húzott, amilyen a tavaszi bárányok nyakában szokott a fünek és a virágnak csengeni, s így az egészet felkötötte a nyakamra.

- No, most ezáltal is a miénk vagy! - mondta.

Gyorsan és nagy buzgalommal bólintottam köszönetet, még pedig kétszer. Az első bólintás a csengettyűnek szólt, a második pedig a hála volt az örökbefogadásért. Mind a kétszer úgy szólalt meg a csengettyű, mintha egy mákszem ezüstmadár valami kicsike ország hajnalodását jelentette volna. Annyira elérzékenyedtem ezen, hogy róka létemre harmatos lett a szemem, de nyomban utána valami különös büszkeség töltött el. Felemeltem a fejemet; mint a legparázslóbb újonc katona a király és királyné előtt, majd néhányat hátraleptem, kihúztam magamat, és így szóltam:

- Most következik a tiszteletadás!

A szememet asszonyomra vettem, és kitettem a lábamat, hogy elvonuljak a két gazdám előtt, mint egy katona. De ahogy nagyfeszesen és felnéző tisztelettel éppen előttük haladtam volna el, egyszerre megreccsent a lábam alatt valami s hát a tojás! Ijedtemben a másik lábam is arra ugrott s hát az alatt is megreccsent valami. Mire a valóságra ébredtem, már az volt a helyzet, hogy a két első lábam bokáig a két erdei tojásban kuksolt, mint valami két sárgabelű papucsban!

- Híjj, az Isten tegye el, be bűdös! - kiáltott fel Mátyás, de háromszor is felkiálthatott volna ugyanígy, mert az a kotlósság, ami a két vadtyúk tojásából áradott, az nem a mi szívünkhöz és nem a kis csengettyűhöz talált, hanem az ördögfiak lakodalmára.

Márta mégis csak ennyit mondott nagy szomorúsággal:

- Szegény két tojás!

- S a lábadat nem vágta-e el? - érdeklődött Mátyás.

- Nem a lábamat vágta el, hanem a szívemet - feleltem.

Erre engemet kezdtek vigasztalni, s mind azt mondogatták, hogy egyet se búsuljak, mert a jószándék megvolt s a cselekedet is meg, de hát a tojásnak az a sorsa, hogy előbb-utóbb eltörjék, aminthogy minden eltörik előbb vagy utóbb ezen a világon.

Igyekeztem is, hogy túlnagy bánatot ne lássanak rajtam, de magamban erősen keseregtem; s felfogadtam, hogy addig nem nyugszom, amíg két másik tojáást nem fogok szerezni.

- Látod, édes kicsi barátom, ebből a dologból is sokat lehet tanulni - mondotta Mátyás, nagyon elgondolkozva.

- Milyen dologból? - kérdeztem.

- Ebből az ajándékozási dologból.

- S abból mit?

- Abból semmi mást, hanem a következőt: Ugye te kétféle ajándékot hoztál most az én feleségemnek, vagyis a tojásokat és a farkadat? Nohát a tojások eltörtek, de a farkad most is épen és gyönyörűen megvan. S mi ennek a magyarázata? Az ennek a magyarázata, hogy a tojások ideje elmúlt és lehullottak, mint időelteltével a gyümölcsök a fáról; a farkad ellenben most is ott van, ahova az Isten teremtette, díszlik és virágzik, s fog is díszleni és virágzni, amíg értetlen emberi kéz az egyedülvaló helyéből ki nem telepíti.

Én is elgondolkoztam hegyes fejemmel ezen a bölcsességen, és azt mondtam:

- Mindnyájan, akik Isten teremtményei vagyunk, tanulhatunk egymástól. Én most azt tanultam tőled, hogy a tojáást nem kell külön hozni ajándékba, hanem kakast kell hozni és tyúkot.

- Úgy van, ahogy mondod - felelte Mátyás.

- Ha úgy van - szólottam - akkor ne búsuljunk most már a két tojásért, mert a jövőben nem a végén fogom megragadni a dolgot, hanem az elején, vagyis kakast fogok hozni és tyúkot.

Márta ámulva nézett minket.

- Istenem, milyen okosak vagytok! - mondta.

Még annyi időnk sem volt, hogy ezt a szép dicséretet virágszál módjára a szívünk mellé tűzzük, mert a kapu egyszerre megnyílt, mi pedig mind a hárman felajzottan fürkészünk arrafelé. Nekem volt a legjobb szemem, mert hamarosan felismertem, hogy Mózsi bácsi ereszkedik a ház felé.

- No, mind együtt vannak a fokhagymások! - mondtam is rögtön, mire Mátyás kérdőleg tekintett reám. Én felelet helyett felnéztem a holdra, amely gyengéd felhők között buvált; s a holdról Mózsi bácsira pillantottam ismét, kinek az ábrázata szintén volt olyan negédes, mint felettünk a hold, csak éppen a felhők hiányoztak a környékéről.

Lassan és boldog mosollyal közeledett az öreg, mintha langymeleg szellő hajtotta volna. Látszott rajta, hogy valami nagy örömmel hozza nekünk, de amint egészen közel érkezett hozzánk, s engemet megpillantott, egyszerre mindent elfelejtett, csak engemet nem.

- Hát ez a Likházi mit keres itt? - kérdezte végre.

Mátyás elnevette magát, de én sem vettem zokon ezt a hirtelen nevet, mert így szóltam:

- Éppen keresztapát kerestem.

Odajött hozzám az öreg, s megvizsgált tüzetesen, mint egy sorozó orvos.

- Hány esztendőös vagy? - kérdezte.

- Amennyit a vizsgálat mutat - feleltem.

Odafordult Mátyáshoz, és azt mondta:

- Nagyon szép róka; se nem öreg, se nem fiatal, egészséges és okos, de a lidércet mégsem adnám oda érte.

- Miféle lidércet?

- Hát az enyimet!

A hold kifordult egyszerre a felhők közül, és olyan volt nagy mohóságában, mintha egy-személyben szem és fül akart volna lenni. De a Mátyás szeme sem volt restebb a holdnál, úgy vetődött rá az öregre.

- Hát kikelt? - kérdezte.

Az öregnek szétfutott örömében a szája, s csak bólogatott, hogy igen.

- Abból az idétlen tojásból?

- Abból.

- A dió fészkeben.

- Abban.

- Ott a maga honya alatt?

- Ott az én honyom alatt.

Úgy meredeztek egymásra, hogy a halálos beteget is felcsigázták volna.

- S él? - folytatta Mátyás.

- De még ugyan!

Már ott volt Márta is mellettük, nagy kíváncsi szemmel, s mintha félt volna egy kicsit.

- Mi kelt ki? Valami nagy lidérc?

- Nem nagy - felelte Mózsi bácsi. - De lidércnek éppen jókora.

Én is odahúzódtam melléjük, s azt mondtam:

- Tudnivaló volt.

Mind rám néztek, mert még sohasem láttak volt rókát, aki efféle dologba belészóljon. Az öreg szembe is fordult velem mindjárt és megkérdezte:

- Mi volt tudnivaló, te Likházi?

- Az, hogy kilenc napra ki fog kelni. A tojás is el volt találva, s el a költési módozat is.

- S te honnét vagy ilyen okos?

- Onnét, hogy annak a szarkának én voltam a gyámszüleje.

- Melyik szarkának?

- Annak, amelyik tanúja volt a piros fakanálnak s ismét a Sári néni italának, melytől maga olyan erősen elaludt volt. S ha ez nem elég, akkor azt is megmondom, hogy azt a nevezetes tojást ki helyezte volt belé a kalapba! Mert senki más, hanem az én alattvalóm, az a bizonyos szarka. Így volt-e, vagy nem?

Mócsi bácsinak leesett az álla.

- Csakugyan lábatlankodott ott egy szarka - felelte.

- No, ha ez így van - folytattam -, akkor a lidérc nem újszülött; hanem már a kikelés után is töltött bizonyos időt. S egyebet már nem is szeretnék tudni, hanem csak azt az egyet, hogy miért kellett a jelen percig titokban tartani a lidérc létezését?

Egy kicsit meghökölt az öreg, mert titkon sem számíthatott arra, hogy valaki így a közepibe lásson az ő dolgának.

- Egy lidércet nevelni is kell - szólott mentegetőzve.

- S mire nevelte? - kérdeztem.

- Engedelmisségre.

- Egyébre nem?

Az öreg szúrósabban tekintett reám:

- Hát mire kellett volna még?

- Legkivált jóságra.

- Nem akarunk püspököt csinálni belőle - mondta az öreg, mire én elhallgattam, és a földre heveredtem. Ők is csendben voltak egy darabig, de aztán ismét visszatértek a lidércre, akiről mindent akartak tudni, különösen Márta.

- S aztán milyen, édesapám? - kérdezte.

Éppen felelni akart az öreg, de csak azt tudta kimondani, hogy „hát”, mert abban a pillanatban ott állott előttünk Sári néni, mintha nem is a kapun jött volna bé, hanem a földből nyúlott volna ki.

- Mi jót beszélgettek? - kérdezte.

- Éppen egy tojásról mondék történetet - felelte rögtön az öreg.

- Miféle tojásról?

- Rendes tyúktojás volt, de még legénykoromban - mondta Mócsi bácsi. - Akkor esett volt meg velem ez a furcsa eset, hogy a nevezett tojást elvittem magammal az erdőre, s amikor meg akartam főzni, egyszerre térdre állott előttem, hogy irgalmazza meg neki.

Mátyás elmosolyodott, hogy milyen kanyarítósan tud hazudni az öreg, én pedig olyan kövéren kuncogtam, ahogy tán soha életemben. Észre is vette Sári néni, hogy itt a történet egy félrevezető tojásról hangzott el, mert erősen gyanakodva szemlélte minket. Úgy az elején kérdéseket is tett fel, hogy azokkal valahányunkat békerítsen, de amikor látta, hogy a legcsekélyebb ág sem akar az ő számára kizöldülni, akkor a házban és a környékén kezdett vizsgálódni.

Én biztosan gondoltam, hogy a Sári néni szeméjársának lesz még éjfélkor folytatása, s éppen azért így szóltam asszonyomhoz, amikor magunkra maradtunk háziakul:

- Hol van az a fokhagyma?

- Fenn a gerendában.

- Belé kéne tenni valamibe, mert úgy szeretném, hogy én dugjam el, s más ne is tudjon róla.

Hamar megértették mind a ketten, hogy nem helytelen dolog, amit mondok. Szerzett is Mátyás egy plébából való skatulyát, amibe Márta beléhelyezte a nagy kincset. Én pedig elvittem a méhes háta mögé, ott jó nagy gödröt ástam, s abba bétemettem a skatulyát.

Még nekik sem mondtam meg a rejteket.

Éjszakára a műhelyszobába csináltak nekem almot, de az ajtót nyitva hagytam. Egy-egy kurtát szenderedtem is, de arra nagyon ügyeltem, hogy éjjel előtt alvás ne legyen. A világon semmit sem csináltam helyesebben, mint ezt, mert pontosan éjjeli időben lábrakelt a nesz, amelyet már olyan jól ismertem a múltból. Ha akartam volna, még a lábát is megfoghattam volna Sári néninek, mert éppen akkor suhant bé a szobába, amikor én kidugtam a fejemet a műhelyből. Hamar és ügyesen utána lopózkodtam, s hát ismét a fokhagyma felől kezdte sanyargatni Mátyást. Szegény gazdám eléggé nyögött, hogy valamiképpen elárulja az édesanyjának a kincset, de az igaznál egyebet mondani nem tudott. Amikor az öregasszony hallotta, hogy fokhagyma-király egyedül én vagyok, akkor a tojás felől kezdte kérdezgetni a fiát. Most az egyszer az én eszem sem járt eléggé előre, mert amire a fejembe villant volna, hogy a Mózsi bácsi titkát is védeni kéne, akkorra már kivallotta Mátyás a lidércet.

- Nekem ez is elég - mondta Sári néni és elment. Alig vártam, hogy virradni kezdjen a nap, mert tüstént jelentettem Mátyásnak:

- Ha eddig nem volt baj, most lesz!

- Mire gondolsz?

- Arra, hogy a lidérc ellenünk fog jönni.

- S te azt honnét gondolod?

- Én nem gondolom, hanem tudom.

Hajlottak a szavamra, mert tudták jól, hogy jobb félni, mint megijedni. S a tanácsomat is megfogadták, amely így szólt:

- Segítséget az én oldalomra!

Mártával elhívtuk Mózsi bácsit is, akivel szintén megtanácskoztuk a dolgot. Az öreg hitetlenkedett eleinte, de aztán azt mondotta, hogy a vigyázat sohasem árt, sem pedig a segítség.

- Hát akkor mit csináljunk? - kérdezte Mátyás.

- Én átalhozom a kutyámat, Bátort - felelte az öreg.

Én sohasem láttam volt Bátort, sem hőstetteiről nem hallottam semmit, de amikor Mátyás azt felelte, hogy Bátor egy oroszlán helyett is megfelel, akkor egészen megnyugodtam.

- No, ne búsuljatok, mert mindjárt itt leszünk - mondta Mózsi bácsi és elment.

3

Mindjárt a kapuhoz akartam állani, hogy ott várakozzam, és illendőképpen ott fogadjam a bajtársamat, de Mátyás belészólt a tervembe.

- Hol van az eszed! - mondta. - Hiszen az a kutya mindjárt reád ugranék, s egyenesen a torkodat harapná ketté!

Egy kicsit megijedtem, hogy minek nézek elébe, de aztán a gazdám megvigasztalt. Azt mondta ugyanis, hogy később és apránként megbarátkoztat minket, de most az elején húzódjam vissza a műhelyszobába. Egész testemmel szót fogadtam neki, csak éppen a fejemmel nem, mert azt kidugtam a műhelyből, hogy legalább látni láthassak valamit. Nemsokára nyílt is a kapu, s hát Mózsi bácsi úgy jön elől, mint egy lassú fejedelem. Bátor komolyan lépkedett utána, nagy és gubancos fehér szőre volt, tenyérnyi barna folttal a hátán, s egészben véve kitett volna olyan két rókát, amilyen én voltam. Egykedvűen lógatta a fejét, de amikor a ház ajtajáig ért, egyszerre nyugtalankodni kezdett, majd a két orralika nyiladozott és remegett.

- Húzd bé a fejedet, Likházi! - kiáltott reám Mózsi bácsi, de szinte későn, mert abban a pillanatban meglátott a kutya, és úgy ugrott felém, hogy én kétszer akkorának láttam, mint azelőtt. Szerencsére becsapta Mátyás az ajtót, s így a nyakam megmenekült. Bátort azonban hiába intették és tanították, mert az ajtót dühösen rágtá, és úgy ordított, mintha ezen a világon én lettem volna a legnagyobb ellensége.

- Bajosan lesznek ezek társak - mondta Mátyás.

Az öreg hallgatott, s igen Márta is. Csak akkor kezdettek ismét tanácskozni, amikor Bátor kiadta a mérge javát, és leheveredett az ajtó elé. Többféle gondolatot vetettek fel, hogy miképpen lehetne barátságot szőni közöttem és a kutya között, de végül is én találtam ki a legjobbat. Azt mondtam ugyanis, hogy menjenek s a méhes háta megett, a középső szilvafának a töviből, ássák ki az elrejtett fokhagymát, azt vágják három darabra, s a három darabból egyet adjanak bé a kutyának.

- Azt hiszed, hogy attól keresztényebb lesz? - kérdezte Mózsi bácsi a bétett ajtón keresztül.

Azt feleltem, hogy nem a mérgét vagy a bátorságát akarom kiüldözni azzal a fokhagymával, mert erre a két tulajdonságára még szükségünk lesz, hanem egyedül azt akarom, hogy beszélni tudjak véle.

Meg is fogadták a tanácsomat s hamar ételt készített Márta a kutyának, a két férfi pedig elékesítette a fokhagymát, s a megillető harmadrészt az ételbe tette. Hittel és reménykedéssel vártuk, hogy a titkos erő szétterjedjen Bátorban s ez apránként bé is következett.

- Mért vagy olyan nagy ellensége ennek a szegény rókának? - kérdezte Mózsi bácsi, mert ő volt, aki az ábécére meg akarta tanítani Bátort.

- Azért, mert megölöm! - felelte a kutya.

- S mért akarsz megölni?

- Azért, hogy ne éljen.

Olyan mély és általános ellenségének érzett engemet, hogy nem is tudta értelmesen megokolni a dolgot. Az öreg is csak tekergette a fejét, s hiába akart Márta is gyengéden a szívére hatni, mert Bátor folyton csak a véremet és a nyakam halálát emlegette. Erre már én is haragra gerjedtem egy kicsit, de a cél érdekében mégis lenyeltem. Ha lett volna markom, jól megköptem volna, ahogy nagy és tüzes munka előtt szokás, mert a béketárgyalást egyszerre magamhoz ragadtam.

- Állítsátok Bátort ide az ajtó elé! - mondtam.

- Itt van az ajtó mellett - felelte nemsokára az öreg.

Én is közellentem a bétett ajtóhoz, és kedvesen szoltam:

- Édes barátom, Bátor!

- Ki mondja nekem, ott az ajtón belől, hogy édes barátom? - kérdezte a kutya.

- Én mondom, akit te rókanak láttál.

- Hát nem róka vagy?

- A ruházatom a rókaé - feleltem neki -, de a szívem és a jóakaratom a bárányé, vagy éppen a tiéd, ha úgy jobban tetszik neked.

A szavaim után csend lett, s én tudtam, hogy Bátor gondolkozik.

- Amit mondtál, nagyon szép, de esetleg hazudsz - felelte is nemsokára.

Eddigelé még senki nem mondta nekem, hogy hazugsággal élek; s Bátornak sem tűrtem volna el, ha éppen ennyire fontos és magasztos nem lett volna a cél. Így azonban csak annyit feleltem, hogy ha bármikor hazugságon kapna, a nyakamat önként fogom felajánlani.

- Ne fáradj - mondta Bátor -, mert szükség esetén a magam erejéből is meg tudom szerezni a nyakadat.

- Szükség esetén?

- Igen, vagyis ha hazudni fogsz.

- S addig?

- Addig nem bántalak.

Ennél egyebet én sem akartam, s ezért kikiáltottam Mátyásnak:

- Gazduram, nyisd ki az ajtót!

A következő percben azt hittem, hogy az ég és a föld, amely igazságon alapszik, egyszerre összedől, mert amint kinyitotta Mátyás az ajtót, Bátornak tűzbelobbant a szeme, és nekem ugrott.

- Mit ígértél volt?! - kiáltottam el magamat, mire Bátor félbehagyott engemet, és nagy szégyennel félrekullogott. Odamentem melléje, és azt mondtam:

- Bocsáss meg, nem akartalak bántani.

- Én kérek megbocsátást tőled - felelte Bátor -, mert ahogy hirtelen megpillantottam a fejedet, a veres szőrödet és egész rókaságodat, egyszerre elborult az agyam és nem tudtam, mit cselekszem.

Szívesen megbocsátottam neki, s estére már olyan jó barátok lettünk, hogy egy nagy cseréptálból együtt vacsoráztunk. A megmaradt fokhagymát is ketten ástuk el ismét, de nem a tegnapi helyére, hanem sokkal messzebb, egy körisfa alá. Amíg a munka tartott, mindenről felvilágosítottam Bátort, s ő figyelmesen hallgatott. Figyelmesen még akkor is, amikor a lidércet emlegettem s azt a gyanakvásomat, hogy ma éjjélkor csatába fogunk ereszkedni véle.

- Hol van jelenleg az a lidérc? - kérdezte.

- Csodálom, hogy éppen te vetsz fel ilyen kérdést - feleltem -, hiszen tudtommal ebben az egész faluban csak egyetlen lidérc van, s az az egy pedig a te gazdádna, vagyis Mózsi bácsinak a tulajdona.

Nagy meglepetéssel nézett rám.

- Most hallom először - mondta.

- S nem is láttad?

- Nem én soha.

Furcsa, gondoltam magamban, majd arra kértem Bátort, hogy maradjon a fokhagyma tövén; én pedig elémentem a háziakhoz, s ott Mózsi bácsinak intettem, hogy szóm volna véle.

- Hol tanyázik az a lidérc? - tettem fel a kérdést.

- Nálam a házban.

- S a háznak milyen részében?

- Amíg a nap tart, fenn a hiuban, a középső kakasülőnek a közepin szokott kuporogni.

- S hát így este s éjjelenként?

- Azt már én határozom meg neki.

Jobban a szeme közé néztem, s így folytattam:

- Ezt a lidércet, aki napvilág a középső kakasülőnek a közepén szokott kuporogni, s akinek éjszakára maga határozza meg tartózkodási helyét, ezt a lidércet eddigelé hányszor látta az én Bátor barátom?

- Annyiszor, hogy arra nincs szám - felelte.

- S arra miért nincsen szám?

- Azért, mert egyszer sem látta.

- S más?

- Olyan létező nincs, aki rajtam kívül látta volna.

- De lesz! - mondtam.

Erre Mózsi bácsi jobban a szemem közé nézett, s azt kérdezte:

- S ki?

- Sári néni.

Egyszerre összefutott a szemöldöke, én pedig így folytattam:

- Ha nem csalódom, ma éjjélkor Sári néni meg fog ennél a háznál jelenni, s lesz neki lidérc képében egy kicsi szolgálja is. S ők ketten meg fogják támadni a fokhagymát, amelyet viszont mi ketten védeni fogunk.

Csak most nyílt ki igazán Mózsi bácsinak a szeme! Az álla is leesett félig, az ádámcsutkája is futkosott, s a két horgasina is huppadozott.

- Hát erre kellett nektek az én kutyám?!

- Erre.

- Szembe eresztieni a lidércemmel!

- No-no - mondtam -, a lidérccel én fogok szembeszállni, mert Bátornak Sári nénit szántam.

Nem szólt az öreg, de a szeme megszorodott, és fájdalom-virágokat hajtott; az arcán a barázdák kimélyültek, a füle megaszalódott, és az álla alatt elereszkedett a bőr.

Aztán hirtelen futni kezdett a körisfa felé, mint a bolond.

Én is a nyomában voltam.

- Gyere, Bátor! - kiáltotta a kutyának.

Bátor csodálkozó tekintetet vetett rá, azután pedig tőlem kérdezte meg a szemével, hogy itt mi történt. Én azonban nem nyilatkoztam semmit, mert annyira szerettem és sajnáltam Mózsi bácsit, hogy helyettem már csak az Isten szólhatott közbe.

- Gyere, mert kiontom a beledet! - ordította ismét a kutyának.

Bátor odacsúszott a lábaihoz és nyöszörögve mondta:

- Bocsáss meg, édes gazdám.

- Mit bocsássak meg?

- Azt, hogy nem fogadok szót.

Az öreg úgy belérúgott a kutyába, hogy döngött szegénynek a hasa.

- Én parancsolok neked! - recsegte vészesen.

- Igen, te parancsolsz - felelte szelíden Bátor. - S én mindig engedelmeskedtem is neked, amíg a te parancsodnál nagyobb parancsot nem kaptam. De most nem megyek innét.

Nagyon különös volt a hangja; s úgy látszik, hogy bétöltötte a holdvilágos teret is, nemkülönben elhatolt a házig és a szíveig, mert Mátyás kétségbeesve futott oda és megkérdezte:

- Itt mi történt?

- A kutyámat megbolondította ez a róka - felelte Mózsi bácsi.

Mátyás reám vetette a szemét, én pedig így szóltam:

- Nem tettem semmit, csak ami a kötelességem volt.

- Hát mi volt a te kötelességed?

- Ugyanaz, ami a tiéd és a másoké: megismerni és megismertetni az élet értelmét, azt szolgálni és megvédeni.

- A fokhagymát gondolod?

- Úgy van, édes jó gazdám. A fokhagymát gondolom, amely a tudást és a hatalmat jelképezi, s amelyet a gonoszság el akar rabolni tőlünk. Nekünk, akik jóra akarjuk használni ezt a kincset, az életünk árán is meg kell védenünk. Ha pedig nem tudjuk vagy nem akarjuk megvédeni, akkor a fegyver a gonosz szellem kezébe kerül, minek folytán a világ romlása és a mi pusztulásunk biztos.

Mátyás és az öreg egymásra néztek.

- Én is pontosan úgy gondolkozom, mint ez a róka - mondta Mátyás.

- Nem tudod, mit beszélsz - felelte Mózsi bácsi.

- Maga mért mondja ezt nekem?

- Azért, mert anyád ellen lázadsz.

Egyszerre olyan lett Mátyás, mintha zavaros víz forrt volna fel a fejében. A két lábával megkapaszkodott jól a földben, az ujjait összeszorította, majd rám nézett nagy elszánással, és így szólt:

- Te róka, felelni fogsz most minden kérdésemre, egyenesen és igazán! De ügyelj, mert ha nem úgy felelsz, ma éjfélkor oda temetem a testedet, ahol most állasz. Értetted-e?

- Értettem.

- Úgy fogsz-e felelni?

- Úgy fogok.

Azzal intett, hogy álljak elébe; majd rám parancsolt, hogy nézzek pontosan a szeme közé. Szegény Bátor remegve állott a kőrisfa tövében, de Mózsi bácsi is remegve oldalt.

- Tudod-e te azt - kérdezte Mátyás - hogy honnét származott ez a fokhagyma, amely az ő csodálatossága mellett is annyi bajt szerzett nekünk?

- Tudom és meg is mondom - feleltem. - Mert onnét származott, hogy a te édesanyád természetette egy kígyó fejéből.

- Mikor?

- Nagypénteken ültette el.

Mózsi bácsi hirtelen a homlokához kapott, és az Istenre esküdött, hogy pontosan úgy volt, ahogy én mondom, mert most jól emlékszik vissza a megölt kígyóra és a fokhagymára egyaránt.

- Micsoda kígyó volt az? - kérdezte Mátyás.

- Közönséges kígyó volt - mondtam -, de számban pontosan az ezredik, amit idők folyamán ebben a faluban megöltek.

- S anyám tudja-e, hogy kikelt ez a fokhagyma, működött és létezik?

- Tudja, mert egyszer, éjféle időben, megkísértett téged, és akkor kivallottad neki.

- S aztán kapott-e belőle?

- Hála az Istennek, a jelen boldog percre még nem tudott a nyomára akadni, hogy szerezhessen belőle.

- Mért mondod, hogy hála az Istennek?

- Azért, mert a te anyád rossz és gonosz célokat űzne ezzel a fokhagymával.

- S azt honnét tudod te olyan biztosan?

- Onnét tudom, mert a te anyád boszorkány.

Ahogy ezt kimondtam, Mátyás megtántorodott, majd a két tenyerével megfogta a fejét, és lassan leereszkedett a földre.

Úgy sírt, hogy mozgott alatta a föld.

Mózsi bácsi nagy részvéttel nézte egy ideig, de aztán elémbe állott, és azt mondta:

- Várj, most én kérdezek tőled.

- Csak bátran - feleltem neki.

- Mondd meg nekem pontosan, hogy ki ellen akarod védeni a fokhagymát?

- Eddig csak Sári néni ellen kellett védenem, de mostantól kezdve a lidércre is számíthatunk.

- Hát a lidérc honnét tud a fokhagyma létezéséről?

- Az a gyanúm, hogy Sári néni tudtul adta neki.

- De hát Sári néni honnét tudja, hogy nekem van lidércem?

- Onnét, hogy megkísértette Mátyást, aki kivallotta neki.

Olyant szisszent az öreg, mintha kardot szúrtak volna az oldalába.

- Te hitvány Likházi! - kiáltott reám. - Hát azt gondolod, hogy az én lidércem fokhagymával él?

- Nem él azzal.

- Hát akkor minek kéne neki?

- A hatalmát gyarapítani.

- Oh te szerencsétlen róka! Hiszen az én lidércem mindentudó és győzhetetlen!

- Az lehet - feleltem. - A gonosz szellemnek szíjas az élete és a bátorsága nagy, de a jó szellemnek Isten ad életet és fegyvert.

- Te vagy a jó szellem?

- Én és te, és Márta, és Mátyás.

- S a gonosz?

- A lidérc.

Ahogy ezt kimondtam, Mózsi bácsi is megtántorodott, aztán leereszkedett lassan Mátyás mellé a földre. Én pedig odamentem Bátorhoz, és így szóltam hozzá:

- S mindezek után te hogyan vélekedsz?

- Életemben és halálomban a te utadon járok - felelte Bátor.

Odamentem a két férfiúhoz, hogy halljam az ő döntő szavukat is.

- Mátyás, mi a te ítéleted ebben a dologban? - kérdeztem.

- Jaj, nem tudom - felelte Mátyás.

- Miért nem tudod?

- Azért, mert a szívem az anyámé, a lelkem pedig az igazságé.

Nem szóltam semmit erre, de azt gondoltam magamban, hogy mindnyájunk között ő a legszerencsétlenebb, az én jó és igazságkereső gazdám.

- Hát maga mit mond, Mózsi bácsi?

- Én csak annyit mondhatok - felelte az öreg -, hogy nem volt hatalmam és vagyonom soha. Most ellenben van egy lidércem, ki az én kedves és kincsmutató szolgám.

Egyszerre felugrott a földről, és felemelte az öklét:

- De az Isten irgalmazzon annak, aki elveszi tőlem, vagy meg találja ölni!

Erre sem feleltem semmit, csak szomorúan bólogattam az öreg szíve előtt, amelyben íme fészket rakott a csalfa szellem. S a bólogatással még nem is végeztem, amikor a ház felől felcsendült a Márta hangja.

- Mátyás!

Gyorsan előre futottam, és azt mondtam Mártának, hogy az édesapja és az ura is ott van a kőrisfa mellett; ül az egyik a földön, nagy és szaggató fájdalomban, a másik pedig áll és vésnégre olyan lázadásba esett, ami nem fog jóra vezetni.

- Hát mi történt? - kérdezte.

- Majd egyszer elmondom bőségesen - feleltem. - Most ellenben ne kérdezzél semmit, hanem bízzál az Istenben, és vigyázz a magzatodra, aki láthatólag szépen növekszik benned. Ne is beszélj semmi feleslegest, ne is cselekedjél semmi feleslegest, hanem gyere, és az uradat vidd bé a házba s fektesd le.

Úgy is történt, ahogy mondtam, mert Márta bévezette szépen az urát, a lázongó vénember pedig szorgosan hazament, hogy a lidércet otthon tartsa, és az engedelmisségre tovább nevelje.

Csak Bátor és én maradtunk a kőrisfa alatt.

- No Bátor, hogy vagy? - kérdeztem.

Nagyot sóhajtott és így szólt:

- Rogyásig vagyok azzal, amit láttam, s amit hallottam. Már négy esztendeje élek, de sohasem gondoltam volna, hogy efféle titokzatos dolgokban is részem lesz.

- Titokzatos?! - mondtam. - Mi itt egyáltalában titokzatos? A fokhagyma talán, amely az örök föld nedvében és az örök nap hevében s ezer kígyó halálán beláthatatlan idők óta készül arra, hogy létrehozza a testvériséget az emberek és az állatok között! Vagy a boszorkány, aki éles és mohó elmével többet összehordott a tudományból, mint más közönséges ember, s csupán azért billent a rossz szellemek pártjára, mert a lelke csenevész maradt! Vagy talán a lidérc titokzatos, kit az ördögök fejedelme hetvenhét tüzes állat vérén kergetett keresztül, amíg elnyerhette az önálló létezését! Hát barátom, mindezekben nincsen semmi titokzatosság. Ellenkezőleg: abban van homály és érthetlenség, hogy te négy évig éltél és semmi egyebet nem csináltál, csak ettél, ugattál és aludtál; s hogy az emberek hetven és nyolcvan esztendeig élnek és ennyi rengeteg idő alatt egy kicsi szűk helyen csak kereken járnak s apró bódulatukban még a természet dicsőségét és a csillagok vidámságát is elfelejtik! Hát nem igaz?

Akkorát lélegzett Bátor, mintha abroncs pattant volna le a tüdejéről.

- Bizony - felelte -, ahogy mondád ezeket, egyszeribe nagyobb igazságnak tűntek előttem, mint mindenféle egyéb dolog, amiket eddig ismertem.

Nagyon jólesett, hogy ilyen könnyen és hamar megértette a tanításomat, odamentem hozzá, és a jobb lábammal megsimogattam bozontos fejét.

- Heveredjél le és próbálj nyugodni - mondtam.

Amikor a kőrisfa bal oldalához lefeküdt szépen, a jobbik oldalon én is azt csináltam.

- Mennyi idő lehet? - kérdezte.

Felnéztem az ég felé, de csak a fa fekete virágzását láttam a fejem felett. A hold eltűnt, még a sejtelmet sem hagyta vissza. A csillagok is odalettek, s csupán a sűrű fekete borulat uralkodott a világ felett. Hamarosan a szellő is gyülekezni kezdett minden oldalról, és az ezer kicsi fuvallat hegyesen csípte egymást, majd szélfolyamokba tódultak össze, és megtámadták a fákat, a kerítéseket és a házakat.

Tiszta, de szigorú illatuk volt, mint a hójelentő szeleknek általában.

Bátor kuporogva tűrte, hogy a bolhákat kergesse a gyapjában a szél, s bizony én sem uralkodtam úgy el a földön, mint barátságos nyári éjjeleken.

- Mit gondolsz, messze van még éjfél? - kérdezte Bátor.

- Úgy gondolom, hogy settenkedik már - feleltem.

Alig mondhattam ki a szót, hirtelen neszt hallottam a ház felől.

- Légy éber! - súgtam.

Mind a ketten felálltunk a két első lábunkra, csak a hátulsókat hagytuk a hasunk alatt. De én az elsőket is hamarosan magam alá törtem, mert nem ellenség jelent meg, hanem Mózsi bácsi.

- Hol vagytok, Bátor? - kérdezte a nagy sötétben.

Bátor engemet tekintett főnöknek, és azt várta, hogy én feleljek. Gondoltam, megpuhítom egy kicsit az öregnek a gondját, a hangomat elváltoztattam tehát, és így szóltam:

- Bátor birtokot vásárolt és elment gazdálkodni.

- Hát Likházi?

- Likházi megházasodott.

Sejtette a huncut öreg, hogy nem egészen való, amiket hall, de a bizonyosság kedvéért mégis gyufát gyújtott, és a világosságot megjáratta az orrunk előtt. Éppen nevetni akartam, hogy utánam ő is nevéssen, de akkor megláttam, hogy egy nagy fejsze lóg az öregnek a karján.

- Hát azt a kézbelit minek hozta? - kérdeztem.

- Szokás ez nálam, ha csatába indulok - mondta tehetősen az öreg.

- Tán azt hiszi, hogy mi ketten nem tudjuk megvédeni a fokhagymát?

- Én se nem hiszem, se nem védem.

- Hát akkor?

- Más csatám lesz nekem.

Bár megjósoltam volt neki, mégis meglepődve hallottam, hogy a lidérc csakugyan eltűnt. S ha pedig ez megtörtént, akkor nemigen lehetett más személy a csábító, csak egyedül Sári néni.

A vénasszonynak szólott tehát a fejsze.

- Hát nem fél, Mózsi bácsi? - kérdeztem.

- Ma még egy kicsit igen, de holnap már nem.

- S holnap miért nem?

- Azért, mert ha a két karom megsegít, ma éjfélkor agyonvágom a lidércem elrablóját.

Hirtelen az jutott eszembe, hogy elfutok bé a házba és Mátyásnak hírül viszem a borzasztó hadüzenetet, hátha valahogyan ki lehetne téríteni a közelgő halált az útból. Fel is álltam mindjárt, de az első percekben csak a fa környékén motoszkáltam és szaglásztam, nehogy az öreg észrevegye, hogy a gazdámnak akarok jelentést tenni. Lassankint sikerült is annyira előre lopakodnom, hogy a nagy sötétben már nem láhattak, s akkor egyenesen a ház felé indultam. De közben az idő nem topogott egyhelyben szaglászva, amiképpen én, hanem bátran és egyenesen előre sietett és hozta magával az ellenséget is.

Éppen a ház bütüjénél voltam, amikor a kapu sóhajtva megnyílt, és a bójáró ösvény felett egy csillámlást vettem észre.

Visszafelé már úgy jöttem, mintha farkas kergetett volna.

- Vigyázat, jön az ellenség! - mondtam és odaugrottam a kőrisfa jobb oldala mellé.

Mózsai bácsi is értett a hadviseléshez, mert a fa háta mögé húzódott, és csak ott emelte fel a fejszét.

- Figyelj Bátor, és meg ne rettenj! - súgtam oda a kutyának, majd hozzátettem: - S ne feledd, hogy a lidérc az enyim a harcban, ellenben a vénasszony neked jut egészen.

- Jól van, megértettem - felelte Bátor, de több szóra nem is lett volna ideje, mert abban a percben már felbukkant Sári néni. Nagy volt és fekete, mint egy szurokból való óriás. Most is mezítláb ereszkedett, de a két vállára kibontva hullott rá a haja, amit eleddig sohasem láttam. Lassan, csak egy-egy kicsi mozdulattal haladott előre s valami halk, de ijesztő morajlás kísért.

Forrón és pissenés nélkül vártunk mind a hárman, majd egyszerre fagyasztó hangon megszólalt az öregasszony:

- Kutass, Lidi!...

Tudtam, hogy ez a lidércnek szól, és azt jelenti, hogy kutasson a kincses fokhagyma után, de a gonosz kincskeresőt nem láttam sehol.

- Sebesen és biztosan kutass, Lidi! - hallottam ismét.

A következő percben, fent a fejünk felett, egy éles fütty hasított belé a sötétbe, majd ugyanabban a pillanatban vakító tüzesen, gyorsan és sisteregve, mint az istennyila, egy kicsi tűzmadár csapott le az orrunk elé a földre.

Pontosan oda, ahol a fokhagyma el volt ásva. Tudtam, hogy ez a lidérc, de a rettenet második pillanatában ismét a magosba szállott.

- Még egyszer mutasd a helyet, Lidi! - szólt fel a levegőbe Sári néni, mire a lidérc újra lecsapott az orrunk elé, Sári néni pedig odalépett a megmutatott helyre, és éppen le akart hajolni, de abban a pillanatban a válla közé ugrott Bátor, s a következőben túlfelől lecuppant a földre.

- Bízd rám ezt a boszorkányt, Bátor! - kiáltotta el magát Mózsai bácsi, és a felhúzott fejszével eléugrott a fa mögül. De mielőtt többet szólhatott volna, vagy egy felet is mozdulhatott volna, a lidérc egyenesen a fejszére csapott, melynek az éle izzani kezdett rögtön.

- Mért raboltad el a kincsemet, gonosz anyatárs?! - ordította az öreg, miközben egyre csapkodott a lidérc. A fény mellett láttam, hogy ott áll Sári néni néhány lépésre az öregtől, de csak állt mereven és félelem nélkül, s nem szólt egy szót sem.

- Felelj, vén sátán! - kiáltotta megint az öreg.

- Ásd ki sebesen a kincset, Lidi! - parancsolta felelet helyett az öregasszony, mire ismét lecsapott a fokhagyma vermére a lidérc, és gyorsan ásni kezdett. De most már itt volt az én időm is, hegyeset bődültem tehát, és úgy neki ugrottam a lidércnek, hogy az bukfencet vetett. Aztán a bukfencből felcsapott ismét a levegőbe, és sisteregve kezdett kerülgetni engem. Ahogy forogtam magam körül, és kapkodtam feléje, hogy elcsíphessem valahogy, egyszerre csak azt vettem észre, hogy a hatalmas farkam lángra lobban. A tüztől és a pokoli kintől nagyot ordítottam, majd kiugrottam a róka-testből és a kutya testébe futottam belé egyenesen, hogy a harcot tovább folytathassam.

Éppen abban a pillanatban történt, hogy a fejsze megsuhant a Mózsai bácsi kezében, és egy velőt háborító sikoltás iramlott el bolondul és ágakat zúzva.

Aztán borzasztó csend következett.

Mócsi bácsi ott feküdt a földön, de én a lidércet és Sári nénit kerestem. Gyorsan és újabb csatára ajzottan fordultam meg magam körül, de a vénasszony és a lidérc helyett csupán a rókát láttam, amint lobogó farkával az erdők felé száguldott, miként egy üstökös.

NEGYESIK FEJEZET

1

Aki látta, hogy az elgyötört levél miképpen bújik meg a vihar után a földön, csak az tudja elképzelni az én állapotomat is, amelybe beléestem az ádáz tusa végén.

Leginkább a lábaimból futott el az erő, de takarítva az, az ágyhoz, ott megállott, s ahogy kérdezte, egy-egy forró maradott, hogy lehúzódjam a kőrisfa tövére, és a zsongító mély csendben lassan mondogassam:

- Csakhogy a fokhagyma... Csakhogy a fokhagyma...

De a fokhagymán túl már az eszem sem akart szolgálni, s így csak rozogán kuporogtam, mint aki nem is tudja, hogy ezen a világon van-e, vagy egy ismeretlen másikon. Azt sem tudnám megmondani, hogy mennyi időt töltöttem ebben a kábulatban, csupán arra emlékszem, hogy egyszer odalopakodott hozzám a hajnal és azt kérdezte valami hang:

- Oh, hát nem sajnálsz ezt a jóféle öregembert, aki itt fekszik hasra borulva?

Ez a kérdés szított annyit az erőmön és az akaratomon, hogy odamentem az öreghez, megnyalintottam a fülét, s majd a fogammal rángatni kezdtem a vállán az ujjast. Fel is eszmélt apránként, de úgy láttam, hogy velem és az említett levéllel együtt ő is a vihar iskoláját végezte el.

- Erősen megfázott-e? - kérdeztem.

Nem felelt Mózsi bácsi, hanem nagynehezen ülő helyzetbe tápáskodott, majd szétlesett a hajnali engedelemben. Aztán megkérdezte tőlem, hogy micsoda hely ez, ahol én állok, ő pedig ülni is alig tud! Amikor megismertettem véle a helyrajzot, azt is szerette volna tudni, hogy miképpen került ide. Jobbnak gondoltam, ha ilyen éhomra nem fog megtudni mindent, s azért azt a választ adtam neki, hogy mindenütt jó helyen van az ember, ahol jelen van az Isten.

- De én nem jöttem el hazulról, s mégsem otthon vagyok - mondta mégis.

- Nem vagyunk asszonyemberek, hogy a múltat firtassuk - feleltem neki; majd ismét ráncigálni kezdtem, hogy felálljon. Szót is fogadott s így hamarosan kimentünk a kapun, és hazafelé indultunk. Menetközben nagyon nézte az utat, s másfelé is meregette a szemét.

Mégsem szólott sokáig egy szót sem.

- Te tudsz valamit, Bátor? - kérdezte végre.

- Én igen - feleltem.

- S mit tudsz?

- Azt, hogy hajnalodik, s mi ketten megyünk hazafelé.

Úgy nézett reám, mint egy tudákos gyermekre, majd azt mondotta, hogy vigyázzak a fejemre, nehogy a nagy okosságtól széjjelvesse hirtelen magát. Jót nevettem magamban; hogy milyen rák módjára dicsér engemet az öreg, de a szót nem folytattam, hanem csendben és hűségesen mentem.

A kapu előtt hirtelen megállt, és reám vetette a felébredt szemét.

- Te Bátor - mondta - vajon az a vénasszony meghala-e?

- Milyen vénasszony?

- Az az éjjeli.

Nem akartam érteni a dolgot, pedig jól értettem.

- Minden vénasszony éjjeli, amikor éjszaka van - feleltem.

Erre hümmögtetett, s valamit gondolt magában, nem szólott többet egy szót sem, hanem megindult ismét, és bément a házba. Én is bementem véle, de ügyeltem, hogy az út visszafelé is nyitva legyen. Nagyon hideg volt a szobában, de azért odahúzódtam a négylábú fűtő mellé, mert máskor is ott szoktam üldögni, amikor rendes barátságban voltunk. Az öreg is leült az ágyra, s már éppen vártam volna, hogy elkezdi ismét az eszében feltámadt éjjeli hadviselést, de azon melegében a tenyerébe hajtotta a fejét, és zsugorodni kezdett. Mindjárt láttam, hogy nem lenne valami kitűnő énekesmadár belőle, mert a derengő reggeli fény ellenére lassan elhanyatlott az ágyon, s már aludt is a legjavában.

Ha eddigi más napokon cselekedett volna ilyent, nemigen ismertem volna egyéb feladatot, minthogy örködjem az álma felett. Most azonban másféle és nagyobb dolgok csigáztak. El is indultam rögtön, és visszamentem a szereplő házhoz, de nem az éjjeli hadakozás színhelyén ütöttem fel a tanyát, hanem a műhelyszobába húzódtam. Egészen a küszöb mellé hordtam az almot és úgy heveredtem le, hogy a fejem kifelé szolgáljon a nyitott ajtón. Eltűnődve nézegettem innét a hódító reggeli fényt és eszembe jutott, hogy az én kedves asszonyom milyen okosoknak mondott minket, amikor a két erdei tojással szemben a rókának a farkát neveztük igazi és maradandó ajándéknak.

S íme, hol van most az is

- Hát ilyen a földi okosság, és ilyen a legszebb ajándék élete is! - mondtam magamban, s ahogy éppen rábólintottam erre, hullani kezdett lassan a hó.

Úgy szállingózott a megereszkedett egekből, mintha jóféle angyalok állottak volna munkába, hogy befödözzék az éjféli bajvívás nyomait.

Nagyon szép és vidító lehetett ez az első havazás, mert nemsokára Mátyás is kijött a házból, a két markát telimerítette hóval, és mosolyogva nézte. Aztán odament az ablakhoz, és békiajtott rajta:

- Márta, itt a tél!

Asszonyom is kijött, és úgy csodálta a fehér világot.

- Bizony; itt a tél és a gond! - szoltam oda nekik, de már meg is bántam, mert úgy tekintettek reám, mint aki elrontott valamit.

Hozzám léptek mind a ketten.

- No, mi volt az éjjel, Bátor? - kérdezte Mátyás.

- Sötét volt - feleltem.

- De a fohagyma megvan-e?

- Furcsa kérdés - mondtam egy kicsit sértődötten. - Mit gondolsz, ha nem volna meg, akkor tudna ilyen szépen hullani a hó! És tudnék én sírás és kétségbeesés nélkül itt heverészni, s tudtatok volna ti aludni, s tudna ilyen szép fehérén megmaradni a hópohely!

Márta megsimogatta a fejemet, és gyöngéden szólott:

- Csak szeretetből kérdezte Mátyás.

- Jól tette, hogy kérdezte - feleltem neki -, mert ha meg is van a fokhagyma, azért még nincsen minden rendben.

- Hát mi baj van? - ijedt meg a gazdám.

- Lehet, hogy semmi nagy és különös baj nincsen, de nagyon rossz álmot láttam az édesanyád felől, s bizony jó volna, ha mindjárt elmennőnk és meglátogatnók.

Összenéztek ketten, majd Márta aggódalmasan jegyezte meg:

- Biza Mátyás, csakugyan menjetek el.

Nem is kellett több biztatás, mert sapkát tett Mátyás, és ketten elindultunk. Már mentünk egy jó darabot, de se ő nem szólott, sem én. Végre a födeles hídnál mégis rám nézett, és azt mondta:

- Csakugyan álmodban láttad a rosszat?

Egy csepp időt akartam, hogy jól meggondoljam a feleletet.

- Édesanyád felől-e?

- Igen.

- Hát - nyeltem egyet - én előtted nem titkolózom, mert az a való és igaz, hogy nem álmodban láttam a rosszat, hanem ébren, és a két nyitott szememmel.

S elmondtam neki az egész éjjeli történetet. Gyötrelmes és szomorú lett Mátyásnak az arca, de amire nem számítottam: volt ezen az arcon nagy bölcsesség és végzetlen erő is.

- Mindnyájunkat két tenyér tart és hordoz ebben az életben - mondotta lassan. - Az egyik tenyér az Istené, a másik pedig az ördögé.

- Úgy van, ahogy mondod - feleltem -, de olyanfórmán kell kormányoznunk az életünket, hogy apránként átalhúzódjunk egészen az Isten tenyerébe, s onnét röppenjünk el aztán, amikor megriaszt a halál.

Mátyás lehajolt hozzám, magához szorította a fejemet, és azt mondta:

- Bátor, te kimontad, amit én akartam.

Már a kapunál voltunk, s én valamit még akartam a gazdámnak mondani. Azért eléje álltam, felnéztem rá, s így szóltam:

- Ne aggódalmaskodjál, és főleg ne szóljál semmibe belé, mert én mindent látni fogok, és mindent hallani fogok, ami szükséges.

Helyeslőleg intett a gazdám, és beléptünk a szobába. Az öregasszony ott feküdt az ágyban. Borogatókendő takarta el az arcát. Meg sem mozdult, sem a kendőt nem hajtotta félre, hogy legalább lássa, kik jönnek. Az ágy mellett ecetes víz volt egy cseréptálban, fent az ágyban pedig, a lábainál, egy fekete tyúk nyújtogatta a nyakát. Az ágy fejénél guzsaly állott, abban is fekete gyapjú s a gyapjúba belészúrva a karikás orsó, mintha fekete süvegbe gyökeréből kiszakított elhervadt virágszálat szúrtak volna belé.

A lámpa kicsire húzva még égett.

Ahogy bétettük az ajtót, a fekete tyúk kijött az ágy pereméig, s miközben rám forgatta a sárga szemét, a nyaka sebesen harmónikázott.

Kodácsolts is, de csak egy-egy szemet.

Mátyás odament az ágyhoz, leült csendesen a szélére, én pedig hamar az ágy alá suhantam, s ott a tartózkodásra megkuporodtam.

- Édesanyám! - mondta Mátyás.

- Hallom - felelte Sári néni.

- Tán nem beteg?

- Nem.

- Hát akkor mért borogassa a fejét?

- Leestem a hiuból s béhasadott.

Gyengén és elromolva jött belőle a hang, mint a repedt furulyából. Mátyás is mindjárt észrevette ezt, mert aggódalmasan mondta:

- Úgy tetszik, valahol belől is megsérült.

- Meg, a mellemben, nehezen szolgál.

- S mért mondja mégis, hogy nem beteg?

- A test igen - felelte lassan -, de az értelmem eleven, s a lélek fiatal.

Egy ideig csend volt, majd a Mátyás két lábán láttam, hogy mozdul és hajlik a felső teste. Biztosan a borogatókendőt emelte fel az édesanyja arcáról, mert nagy rémülettel mondta:

- Szent Atyaisten, be összerontotta magát!

Fel is állott gyorsan az ágy fájáról, és azt mondta, hogy tüstént szekerst fogad, és kihozatja az orvost.

- Ha doktor kéne, én azt mondanám - szólott az öregasszony, majd megemelt hangon azt kívánta, hogy hívja el valaki Elek bácsit, s azután pedig a papot.

- Én megyek magam - mondta Mátyás.

Ahogy kilépett, lassan kormosodni kezdett a lámpaüveg, majd kialudt a fény. S mintha ez lett volna a jel, abban a percben belépett a két férfi az ajtón. Elek bácsi is erősen meg lehetett ijedve, olyan volt a hangja. Azt sem tudta, hogy mit mondjon és mit kérdezzen, mert csak szavakat motyogott összevissza.

- Ül le, Elek! - szólott a beteg.

A vénember idétlenül tojószkodott, mialatt Sári néni elküldötte Mátyást, hogy hívja a papot.

- Leültél-e? - kérdezte, ahogy bétévődött az ajtó.

S akkor egyszerre Elek bácsinak is megjött a rendes szava, mert így válaszolt:

- Szívesen leülök, ha ezzel segíthetek rajtad.

- Rajtam nem kell segíteni.

- Hát?

- Én segítek rajtad.

Az öreg széket hozott az ágy mellé, de Sári néni úgy kívánta, hogy magára az ágyra üljön. Amikor ez megvolt, a kezét is kívánta, hogy megfoghassa.

- Hát elérkezett ez a perc is, Elek - kezdte az öregasszony. - Hét esztendeje vagy a szeretőm, de ha nem lettél volna az, úgyis reád gondoltam volna ebben a számadó órában. Amióta a testemből is örömet merítettél, nem rejtegettem előtted, hogy többet tudtam más közönséges embereknél, s titkos dolgokban a hatalmam is nagyobb volt, mint amazoknak. Úgy neveztek azért, hogy boszorkány vagyok, pedig csak egy királynak voltam a szolgálója. Egy olyan királynak, aki isten is az ő személyében, csak hogy a papok istenével nem tud egyezni. Ennek az én istenemnek sok szolgálója és szolgálója van még rajtam kívül, külön világunk és törvényeink vannak nekünk. Most is egy ilyen törvénynek akarok engedelmeskedni, vagyis azért hívatlak ide, hogy ebben a hatalmas percben, ez előtt a fekete tyúk előtt, aki úgyszintén az én istenemnek a szolgálója az állatok közül, ebben az elkövetkező órában és a kezem szorításával átadjam neked a hatalmat.

- Nem vagyok méltó reá - mondta csendesen Elek bácsi.

- Mindjárt méltó leszel - felelte a vén asszonyember és így folytatta: - Ha egyedül arra gondoltam volna, hogy esze és akarata kinek van legméltóbb ehhez a hatalomhoz, akkor tán másvalakit is választhattam volna. De én azt akarom, hogy a titkos vágyadat és az óhajtasodat ezzel a hatalommal elérjed. Mert mire vágyakozol te? Két dologra legeslegfőképpen. Az első a kincs, vagyis a pénz és a vagyon. A második pedig egy bizonyos fiatal asszony.

- S ezt ki mondta neked? - kérdezte meglepetten az öreg.

Sári néni felült hirtelen az ágyban és úgy folytatta:

- Hiába rejtegetnéd bármilyen szándékodat, mert előttem nincsen az agynak és a szívnek lakatja. Jól tudom, hogy a vagyonért felszántanál a tíz körmöddel egy köblös földet, de az jól is van így. Csak éppen azt nem tudom, hogy a vagyont szereted-e jobban, vagy pedig azt a bizonyos fiatal asszonyt, aki nem más...

Hirtelen csendet hagyott.

- Mondjad a nevit! - lobbant ki a vénember.

- Az én tulajdon menyem, Márta - felelte Sári néni.

Ismét csend lett, de kétszer olyan mély, mint az előbb.

Aztán felállt Elek bácsi, elsétált az ajtóig, visszajött az ágyhoz, ott megállott, s ahogy kérdezte, egy-egy forró darabban bökkent ki a száján a szó:

- S te ahhoz a Mártához tudsz nekem biztos utat?

- Tudok.

Erre ismét leült az öreg, s már cimbora volt.

- Jól van, add ide a boszorkányi hatalmat, ha az a menyecske az enyim lehet.

Hallottam, hogy Sári néni megfordult az ágyban. Úgy látszik, a guzsalyra mutatott, mert így folytatta:

- Nézz oda, Elek! Ott a fekete gyapjú felett, az orsó tetején ül a lidérc, akit szintén neked hagyományozok, s aki mindenben segítségedre lesz.

- Nem látom - mondta az öreg.

- Vess tüzet Lidi! - vezényelte az asszony, mire a lidérc csakugyan tüzet vethetett, mert Elek bácsi így szólt:

- Hüh, a kutya mindenit!

Azzal megmagyarázta a vén asszonyember, hogy a lidérccel miképpen kell bánni, de megmondotta azt is, hogy a nagy ajándék kötelességet vonz maga után, vagyis a Mátyás kertjében, a méhes háta megett, bűvös fokhagyma van elásva, amit a lidérc segítségével mindenképpen meg kell szerezni.

- Egyebütt nem kapunk fokhagymát? - kérdezte az öreg.

Abban a percben megcsattant odakünn a kapu, Sári néni pedig sietve mondta:

- Ettől a fokhagymától érteni fogod az állatokat. Az állatok pedig szolgálni fognak téged. De jól vigyázz! Csak a temetésem utáni éjféltkor mehettek támadásra. Ha akkor nem járnátok szerencsével, csak a következő hét péntekének éjjelén.

Belépett Mátyás és a pap.

Néhány szót váltottak keresztül-kasul, majd a pap kiküldött mindenkit a szobából, és megkezdődött a gyóntatás.

Nagyon ámultam s a tagjaim reszkettek valósággal, mert Sári néni nemcsak azt vallotta bé, hogy idáig boszorkány volt és gonosz fejedelmet szolgált, hanem olyan rettentő bűnöket is meggyónt, amiket senki nem gondolhatott felőle. Amikor a többi között elmondta azt is, hogy mókustejet itatott Mártával, s abba a mókustejbe hörcsög mirigyének a nedvét keverte, akkor azt hittem, hogy menten kiugrom az ágy alól, és összerágom a vén boszorkányt.

- S azt miért csinálta? - kérdezte a pap.

- Azért, hogy a születendő gyermeke az antikrisztusnak legyen a szolgálja.

- S nem lehet visszacsinálni?

- Egyedül a Szentlélek csinálhatja vissza.

Úgy vettem észre, hogy a pap is inkább kíváncsiságból kérdezte a visszacsinálást, mert nem sokat hederített az orvosságra. Szépen a lelkére beszélt a megtért öreg juhnak, és nagy békességben feloldozta a bűnei alól.

Amikor elment, elébújtam rögtön az ágy alól, és azt mondtam Mátyásnak, hogy nyissa ki nekem az ajtót, mert amiket én hallottam, azokat itt bent a szobában nem lehet elviselni. Ki is mentem hamar, és egyenesen hazafelé tartottam. Otthon az volt az első dolgom, hogy Márta elejébe járultam, és elmondtam neki mindent, elejétől végig, s el a tegnapi fokhagymacsatát is, a szükséges magyarázatokkal együtt.

Olyan volt asszonyom, mintha nem felvilágosító híreket mondtam volna neki, hanem viasszal vontam volna bé az arcát. A két lábamat feltettem az ölébe, és úgy vigasztaltam:

- Ne búsulj - mondtam -, mert én mindig és mindenben veled leszek.

Ráborult a fejemre, és úgy sírt keservesen.

Aztán lefeküdt az ágyba, és ott találta este a hír, hogy Sári néni csendesén és jó keresztényhez illő módon elköltözött az élők világából.

Két nap múlva, egy szombati nap délután, nagy harangszóval eltemették.

Nagyokat sóhajtottam, amíg szóltak a harangok; és nem tudtam egyébre gondolni, csak az új háborúra, melyet a mai éjféltre tűzött ki a megboldogult hadvezér. Amikor láttam, hogy Mátyás és Márta csak a szótlanságot és a szomorúságot hozza magával a temetésről, nem szóltam semmit nekik, hanem elmentem, és Mózsi bácsival tanácskoztam meg a dolgot.

Nem volt valami nagy kedve az új csatához, de én mégsem tágitottam.

- Úgy látszik, nagy oroszlán ez az Elek bácsi - mondtam.

Erre már pislogni kezdett az öreg is.

- Tán ő is ott lesz? - kérdezte.

- Jó kérdés! - feleltem nevetve. - Hiszen ő lesz ott a legjobban!

- Hát akkor monddaj neki, hogy vitézkedjék kettő helyett is.

- Hogyne! Az ellenségnek éppen ilyeneket szoktak mondani.

- Az ellenségnek?

- Annak.

- Hát Elek komám ellenségünk nekünk?

Szorgosan bólogattam, hogy igen.

- S ő mért?

- Azért, mert megörökölte Sári nénitől a boszorkányságot s a lidércet.

Az öreg a feje két oldalához tette a két tenyerét, és a füle kagylóját előre nyomta, hogy vajon jól hallja-e a vészhiót. Erre megmondtam neki még egyszer az igazat, s elbeszéltem egyebet is, amit az ágy alól hallottam volt. Amikor azt is kiderítettem, hogy nemcsak a kincses fokhagymára, hanem legfőképpen Mártára áhítozik a vén kos, akkor Mózsi bácsi felragadta a fejszét, s hát indulni akar, hogy a leánya gyalázóját késedelem nélkül megölje.

Addig csendesítettem, amíg mégis letett erről a hirtelen szándékáról.

- No Bátor - mondta - ne búsulj, mert este biztosan ott leszek.

Meg is jelent úgy tíz óra tájban. A háziak már lefeküdtek volt, s ez szerencsésen is történt, mert az ő tudtuk nélkül akartunk a háborúba menni. Egyenesen a műhelyszobába jött az öreg, ahol én csendesesen váraoztam rá. Kicsi kézilámpát hozott magával, s annak a világításánál megszemlélte a ház tájékát. Ott állott még most is a helyén az a három hordó, amelybe gólyakoromban és bagolykoromban gyűjtöttem volt a mezei zsákmányt. Mózsi bácsi megragadta az egyiket, amelyiknek a teteje ki volt ütve, s kiöntötte belőle a hólevet. Aztán felölelte, s hát viszi hátrafelé a kertbe.

Mentem utána, hadd lám, mit mesterkedik.

Egyenesen a kőrisfa tövére vitte, a fokhagyma fészkeről a havat elpallotta, s azután odaállította pontosan a hordót.

- Most vizet belé! - mondta.

Teli is hordta vízzel egy óra alatt, s nagyon büszkén szemlélte, hogy így tenger alatt van a kincs.

- Most pedig húzódjunk a hordó háta mögé! - szólott.

Mind a ketten odahúzódtunk s vártunk.

Még nem is lehetett pontosan éjfé, amikor a ház irányából, lassan és halkán ropogni kezdett a hó. Egyre közelebb harapózott a ropogás, s amikor már egészen közel volt, Mózsi bácsi a fülembe súgta:

- Aztán én vezérelek!

Meg se moccantam, csak éppen előre lestem egy cseppet a hordó oldala mellett. A hó világánál jól kivettem, hogy ott áll három-négy lépésnyire Elek bácsi, s egy csákány volt a kezében.

- Vess tüzet, Lidi! - szólt abban a percben, mint egy kísértet, mire a fejünk felett kigyúlt a lidérc, és úgy belécsapott a kád vizébe, hogy az loccsanva sercent, mint amikor tüzes vasat csapnak a vízbe. - Lidi, az eget! - ropogott ismét Elek bácsi.

Néhány pillanatig csend volt, majd a lidérc a kád oldalának sistergett neki s hát likat égetett rajta rögtön, mert nagy sugárban tódulni kezdett kifelé a víz.

S úgy harsonázott közben, mintha angyal trombitált volna.

Hanem abban a percben Mózsi bácsi is eléugrott a hordó mellől, lépett egyet és a felhúzott fejsze mellől így szólt:

- Hogy vagy, komám?

Elek bácsi úgy megrökönyödött, hogy sem mozdulni, sem szólni nem tudott.

- Hogy vagy komám? - kiáltott rá ismét, de a feleletet a lidérc adta meg, s mégpedig azzal, hogy lecsapott a Mózsi bácsi fejére, mint a villám.

- Híjj, a fülem! - bődült fel az öreg.

Olyan volt a hangja, mint egy erős és félelmes erdei vadé. Elek bácsi azt hihette, hogy most már a világ összedőlése és a halál következik, mert eldobta rögtön a csákányt, és vágatni kezdett a kapu felé. S úgy látszik, a lidérc is a gazdája után iramodott, mert csend lett, és a kőrifát békesség vette körül.

- Gyere, nézd meg a fületem! - mondta Mózsi bácsi.

Elémentünk a műhelyszobába, s ott a kézilámpásnak a fényébe dugta az öreg a fülét. Én is szinte felkiáltottam, mert valóságos pergelt pecsenye volt a régi jó szerszám.

- Búcsúzhatik tőle - jelentettem.

Tőlem is elbúcsúzott, és a felemás fülével hazament.

2

Azt gondoltam, hogy most már hat napot nyugalomban lehetek, mivel a legközelebbi támadást az elkövetkező péntekre írta elé Sári néni. De a gondolatomban csalatkoztam, mert másnap reggel, a vasárnapi nagymise előtt úgy két órával, megjelent Mózsi bácsi. Ünnepi öltözet volt már rajta, s a magaviseletén is látszott, hogy az Úr napját nagyban szenteli. Papirosba csavar-gatva valami fontos dolgot hozott, mert úgy tartotta, mint egy virágbokrétát.

Márta a délebéd körül háziasszonyoskodott, Mátyás pedig egy imádságos könyv felett üldögélt az asztal mellett.

- Bátor hol van? - kérdezte.

Éppen ott hevertem az ágy бүтүjénél, s javában melegedtem.

- Itt vagyok! - bújtam elé.

- No, vasárnap fejében megtisztellek - mondta s kezdte a papirost kibontogatni.

Nagy darab csont bukkant elé, teli friss és csemegés hússal.

Hátul a műhelyszobában jó étvággal megettem, majd utána elheveredtem az almon, s még a szememet is béhúnytam. De egy kicsi idő múlva ismét megjelent Mózsi bácsi, s azt mondta, hogy menjünk el és a friss időben járjuk meg magunkat ketten. A háziaknak nem is szóltunk semmit, hanem elindultunk.

- Valami céllal megyünk-e? - kérdeztem az úton.

- Te mit gondolsz? - kérdezte vissza.

- Én azt, hogy igen.

- No, ha azt gondolod, akkor nem akarlak hazugságban hagyni.

Rögtön gyanítottam, hogy veszedelmes útra indultunk, de amikor befordultunk az Elek bácsi kapuján, melyet méh-koromból nagyon jól ismertem, akkor igazán elfogott a szörnyű aggodalom.

- Jobb lesz, ha nem megyünk bé egészen - állottam meg.

- Ejnye, tán nem félsz?

- Én nem, csakhogy!

- Ne csakhogyolj, hanem gyere! Neked is vittem egy koncot, hát Elek komámnak is viszünk egyet.

Nem szóltam többet, hanem a testi épségünket és az életünket az Isten kegyelmébe ajánlottam, s mentem az öreg után. Szép lassan felhaladtunk a fagarádicson, aztán az ereszen keresztülmentünk s egy kopott ajtó előtt, ami kék lehetett valamikor, Mózsi bácsi megállt. Kopogtatott azon, s ugyanakkor visszafordulva mondta nekem:

- Lidércünk nincs, de az illendőséget tudjuk.

- Tessék bójönni! - szólott ki egy hang, mire az öreg tágasra nyitotta az ajtót, s a bétévessel is vigyázott, nehogy a farkamat odacsíptesse.

- Adjon az Isten! - köszönt bátor és barátságos hangon.

Elek bácsi ingben, harisnyában és lógó kengyellel egy kicsi széken ült, s megpökött fémkövén éppen a beretváját fente. Az álla rögtön alább szállott, s úgy nézett reánk. A felesége is ott állott, s az asztalt rendezgette. Köszönt is mindjárt az ura helyett, aki felállott a székről, s a nyitott beretvát szorongatta.

Éppen jókor jöttünk, néztem a beretvát, s egy kicsit félrebb húzódtam.

- Üljön le nálunk, komám! - mondta az asszony, s ugyanabban a percben az urára ugrott a két szeme.

- Hát maga megnémult, hallá-e? - kérdezte tőle.

- Üljön le hát - szólalt meg a lidérctulajdonos is, mire a kanapéra ereszkedett Mózsi bácsi, én pedig melléje mentem, és szintén leültem a földre.

A csend is leült a ház közepibe.

- Tán nem vág jól az a beretva? - kérdezte Mózsi bácsi.

- Eléggé vág, csak a szakállat nem - felelte a másik.

Nagy rendező volt az öreg Mózes, mert így folytatta:

- Szabó Gáspár a legjobb beretvafető ebben az egész faluban. Te ne is kínozd azon a kövön, mert még belé talál futni a kezébe. Hanem add oda komámasszonynak, hogy repüljön le véle Gáspárhoz. Amíg mi ketten egy kicsit beszélgetünk, addig meg is járhasa.

Értette Elek bácsi a szót, mert a beretva kiment hamar a házból.

- Szegény Sári anyatárs meghala - kezdte Mózsi bácsi.

- Ő meg - felelte a házigazda.

- S nekem nem hagyott semmit.

- Nekem is csak annyit.

Egy kicsi idő múlva ismét folytatta az öreg:

- S a halálos ágya mellett sem leheték ott, hogy bár egy kicsit felvilágosított volna.

- Hát mit szeretnél tudni olyan erősen?

- Én sok mindent - felelte Mózsi bácsi -, de legfőképpen mégis azt, hogy miképpen lehet kincsekhez hozzájutni.

- Hát azt én is megmondhatom neked.

- No, az jó lesz.

- Kicsiből kitelik, csak gyere bé velem a kamarába.

Nagyon elámultam, hogy milyen bátor az öreg, mert felállott, s hát indul a kamara felé, s hozzá még elől. A kicsi sárga ajtó innét nyílt a szobából, kilincse nem volt, de a kilincs helyén ott fűtyörészett egy lik. Ennél egyebet nem is igen láttam, mert minden gondom az volt, hogy ebben a megpróbáltatásban is szorosan a vén harcos mellett lehessek. El is jutottam egészen az ajtóig, de ott Elek bácsi a két első lábam közé dugta a lábát és visszavetett. Szólani sem tudtam, mert abban a pillanatban bétette az orrom előtt az ajtót.

Úgy álltam meg, hogy szükség esetén neki tudjak szökni az ajtónak.

- Ez jó kicsi kamara - hallottam a Mózsi bácsi hangját.

- Ez jó - felelte a másik.

- Hány lidérc férne el benne?

- Azt nem tudom, hány férne el.

- Hát mit tudsz?

- Azt, hogy egy elfér.

Utána rögtön felharsant a kiáltás:

- Vess tüzet, Lidi!

Mínta én lettem volna a lidérc, egyszerre úgy tüzet vetett bennem a vér. Neki is ugrottam az ajtónak rögtön, hátha Mózsi bácsit meg tudnám valahogy védeni a halálfiúságtól, de az ajtó nem engedett s visszaestem. Ahogy újból talpraugrottam, a fületem a csodálat olyan hegyesre húzta, mint a tulipán levelét.

Mert se hang nem kélt belülről, se mozdulat nem hallatszott.

- Vajon mi történhetett?! - rebegtem magamban.

Feszülő figyelemmel vártam.

- Nem erősen hányja a tüzet - szólalt meg Mózsi bácsi, s röhintett egyet, mire a gazda ismét parancsot kiáltott a lidércnek. Amikor ennek sem lett semmi foganatja, lemondólag jegyezte meg:

- Úgy látszik, nappal aluszik.

Utána kinyílt az ajtó s Mózsi bácsi győzelmi nevetéssel lépett ki rajta. Kacsintott felém, és azt mondta:

- Gyere, Bátor! De lábujjhegyen, mert a lidérc aluszik.

Csendben és köszönés nélkül vonultunk ki a házból. Szegény Elek bácsinak is úgy elveszett szégyenletiben a hangja, hogy még azt sem tudta mondani; estére jöjjünk vissza.

Ahogy mentünkben javában nevetgélünk künn az úton, éppen szembe jött velünk a háziasszony.

- Hát csak ilyen kurtát üle nálunk? - kérdezte.

- Van ott becsüesebb vendég, mint én - felelte Mózsi bácsi,

- S ki ugyanbiza?

- Egy Lidi nevű, de csupa tűzből van. Most költögeti komám a kamarában.

Ahogy tovább mentünk, pajkosan jegyezte meg nekem az öreg:

- No, ennek is belétevők a toplót a fülbe.

Elmentünk egyenesen Mátyásékhoz, de a történetről nem szóltunk semmit. Márta békente valami gyógyírral az öreg fülét, én pedig csendesen heverésztem a fűtő mellett.

Nemsokára elmentek a templomba, s csak magam maradtam őrizni a házat.

Néhány napig nagy nyugalomban éltünk. Nappal a fagyott hó tetején vidáman szemlélgettem a különböző lábnyomokat; esténként pedig a tűz mellett beszélgettünk. Ha csak magunkban voltunk, akkor leginkább a születendő gyermeket dajkáltuk és öltöztettük, amikor pedig a szomszédból és más házakból vendégek is jöttek, akkor erdei vadakról, óriásokról és tündéerekről mondtunk történeteket.

Volt egy sánta, s nem valami fiatal leány is a faluban. Ez a leány sohasem volt azelőtt nálunk, de az egyik este eljött, s nagy figyelemmel hallgatta a téli beszédet. A füle nagyon öblös volt, s a szeme is lobbot vetett néha.

- Hát te nem szólsz egyet sem, Zsuzsi? - kérdezte Márta, de akkor már későre járt az idő.

- Jobb, ha nem szólok - felelte Zsuzsi.

Mindenki ránézett a sánta leányra, aki így folytatta:

- Mert ha szólok, akkor olyan dolgot mondok, ami tán megbolygatná a falu nyugalma. Vagyis azt az igazi hírt volnék bátor kiejteni a számon, hogy itt ebben a faluban valaki lidércet tart.

Kilencen voltak éppen a szobában, de olyan csend volt, mintha egyetlen lélek sem lett volna.

- Te azt minek az alapján állítod? - kérdezte egy púpos vénlegény.

- Én tapasztalás alapján.

- S mit tapasztaltál?

- Azt, hogy az éjjel engemet megnyomott.

- S milyen testrészedet nyomta meg?

- A hasamat.

A púpos vénlegény felemelte az ujját, és határozottan jelentette ki:

- Akkor a lidérc egy férfiúnak a tulajdonában van.

Csak mi nem szóltunk hárman háziakul, a többiek szorgalmasan találgatták, hogy ki lehet a lidérc gazdája. Leginkább a vénlegény kutatta a titkot, s a búcsúzkodásnál is ő vállalkozott arra, hogy tizenhárom nap alatt a végére jár a dolognak.

Ahogy eloszlottak a háztól, én a műhelyszobába mentem, Mátyásék pedig lefeküdtek. De a felkeléssel nem kellett reggelig várnunk, mert éjfélutón valaki verni kezdé az ajtót. Felugrottam a halomról, kinyomtam az ajtót, s hát Mózsi bácsi áll a holdvilágban.

- Mi baj van? - kérdeztem.

Nem szólott egy szót sem, hanem még jobban verte az ajtót.

Odabent meggyúlt a lámpa, majd Mátyás kijött, és bévezette az öreget. Vezetni kellett, mert csak annyi ereje volt, hogy a küszöböt is alig tudta átállépni. Bent megállott az asztal mellett, s a markából az asztalra tett valamit.

- Itt van... - mondta nyögve.

- Szent Isten, a füle! - kiáltott fel Mátyás.

Márta is felszökött az ágyból, én is felugrottam a székre. S bámulva néztük mind az öregnek a fülét, amely fekete-barnán és kereken, mint a lehullott őszi levél, ott feküdt előttünk az asztalon.

- A lidérc metszette le - mondta az öreg, és leroskadt a másik székre.

Tehetetlen gerjedelmünkben némán állottunk, majd Márta visszafeküdt az ágyba, és sírni kezdett. Mátyás sétálva küzdött a haragjával, én pedig a szoba közepére álltam, és azt mondtam:

- Az Isten nevére esküszöm, hogy most már elpusztítom ezt a garázda lidércet!

- Menjünk most, ebben a percben! - állott mellém Mátyás.

Hirtelen megvillant a fejemben, hogy mégis jó lenne, ha valahogy okosan tudnók csinálni a dolgot. Felugrottam tehát a kanapéra, és azt mondtam:

- Az igazság az, hogy egy percet is kár kegyelmezni neki. Csakhogy legalább legyen annyi eszünk, mint amilyen drága az életünk. Ezenkívül pedig azt is meg kell gondolni; hogy a faluban már híre van a lidércnek, s ha valami ki talál pattanni, akkor belékevernek minket a zavarosba. Tehát okosan gondoljuk meg a dolgot, s csináljunk olyan tervet, amelynél jobbat senki ezen a földön kitalálni ne tudjon. Más szóval kettő a cél: először a lidérc megölessék, másodszor pedig a mi nyugodalmunk épségben maradjon.

- Készítsd akkor a tervet, de hamar! - mondta Mátyás.

- Jól van - feleltem. - Én mindjárt megerőltetem az eszemet, de mielőtt a terven gondolkoznám, a jövődre nézve intelmet akarok mondani. Eddig is azt hirdettem, hogy az igazságnak és a jóságnak győzelemre kell jutni, de miképpen juthasson győzelemre, ha mimagunk is megtántorodunk néhanapján. Nemcsak én mondom ezt, hanem ott az asztalon az a fül is

mondja. Mert amikor Mózsi bácsi nem az igazságnak és a jóságnak a gondolatát költötte ki a maga lelkéből, hanem a kincskereső garázda lidércet egy elfajzott tojásból, akkor ő is megtántorodott. Amikor pedig, mint lidérctulajdonos, nem akarta a fokhagymát megvédelmezni, hanem engedte volna, hogy ez a kincs a gonosz hatalmak kezébe kerüljön, s így a világ a romlás útjára térjen, akkor nagyot hibázott. De mi van az uralkodó törvényben megírva? Az, hogy aki lidérc miatt tántorodik meg, az elveszítse a lidércet! S aki pedig nem hallja meg az igaz útra felhívó parancsot, annak lehulljon a füle, mint ősszel a levél.

Ahogy idáig jutottam, Mózsi bácsi felemelte a fejét, rám nézett, és azt mondta:

- A többivel várj vasárnapig.

- Miért? - kérdeztem.

- Azért, mert vasárnap van a prédikálás ideje.

Egy cseppet tusakodtam, hogy mit feleljek neki, de aztán gyorsan leugrottam a kanapéról, s az asztalról békaptam az öreg lehullott fülét, s nagy élvezettel lenyeltem.

- Te mit csináltál?! - kérdezte megütközve Mózsi bácsi.

- Megettem a fület - feleltem.

- S azt mért?

- Gondoltam, biztosan ez is olyan jóízű lesz, mint a maga beszédje.

A szavammal és a cselekedetemmel egyszerre nagy derűt fakasztottam. Olyant, hogy Márta abbahagyta a sírást, és úgy emelkedett fel az ágyból, mint a mezőből a hold; s kisimultak a Mátyás ujjai is az ökölből, akár a sas karmai, amikor csodálatos dolgot lát a sas. Csak az öreg bólogatott nagyon elgondolkozva.

- Szamár legyen a barátod - mondta.

- Mért legyen szamár? - kérdeztem.

- Azért, mert annak van a legnagyobb füle.

Megköszöntem szépen a jókívánságot, s mivel vesztegetni való időnk nemigen volt, most már a lidérc kézrekerítésének és megölésének a módján kezdtünk gondolkozni.

Vagyis ők biztattak engem, én pedig gondolkoztam.

- Kétféle módozatot látnék ebben a percben - szólottam egyidő múlva.

- Halljuk! - mondták.

- Hát az első módozat az, hogy megosszuk a munkát. Vagyis Mózsi bácsi minden éjfélkor az elásott fokhagyma mellett fog őrt állani, Mátyás a felesége mellett fegyverkezik fel úgyszintén minden éjfélkor, én pedig a szimatolást fogom végezni, s minden éjszaka itt a ház бүтүjénél veszek hadállást, hogy könnyen és hamar odafuthassak, ahol szükség van reám. Helyes-e?

- Én jónak találom - felelte Mátyás.

- Hát maga, Mózsi bácsi?

- Nyárban helyes volna.

- Ne búsuljon - vigasztalta Mátyás -, mert úgy felöltöztessük magát, hogy azt fogja hinni, kánikula van.

- Ha azt fogom hinni, akkor helyes - szegezte le az öreg.

- S hát te mit szólsz, Márta?

- Amit a férfiak helyesnek gondolnak, azt én is annak gondolom - felelte, - Csak éppen azt szeretném tudni, hogy Mátyásnak miért kell mellettem állani fegyverben?

Egyikünk sem akarta megmondani, hogy az Elek bácsi képében a lidérc meg akarja őt nyomorgatni, de mivel valamit mégis felelni kellett, én azt találtam ki, hogy a nagyrahaladott áldott állapot miatt történik az örökös.

- No, ezt az elsőt tisztáztuk - fűzte tovább Mózsi bácsi. - Most pedig halljuk a második módozatot.

Megmondottam, hogy a másodikat csak akkor fogom elárulni, ha ez az első nem fog célra vezetni. Ha nehezen is, de beleegyezett ebbe az öreg, s másnap el is kezdtük a munkát.

Nagy siker azonban nem koronázott minket, mert sem én nem tudtam a lidérc nyomára bukkanni, sem pedig a garázda fajzat nem dugta felénk éjfélkor az orrát.

S nap nap után így volt.

Már eltöltöttük a szent karácsonyi ünnepeket is, de a lidércet mintha a föld nyelte volna el.

- Én nem strázsálom tovább a fokhagymát - mondta végre Mózsi bácsi.

Éppen újesztendő reggelén.

- Jól van - feleltem. - Én a körisfa mellé állok ma éjszaka, maga pedig menjen vakációra.

Mégis ott maradt Mátyásékkal a házban.

Biztosan éreztem, hogy ma történni fog valamelyes garázdaság, s bizony úgy is lett, mert éjfélkor ingben és hosszú bugyogóban száguldott oda hozzám Mózsi bácsi, és rettentő rémülettel mondta:

- Gyere hamar! Gyere hamar!

Egyet se vakkantam, hanem a ház felé törtettem, mint a szélvész. De egy cseppet mégis elkéstem, mert amikor bégrottam az ajtón, a fejem felett éppen akkor surrant ki a lidérc lobogó tüzesen.

Szegény Márta még most is vonaglott az ágyban, s Mátyás remegve harmatozta hideg vízzel, hogy magához térítse valahogy. Feltettem én is a két lábamat az ágy fájára, s amikor láttam, hogy mily kínokban szenved az én tisztalelkű, és áldott asszonyom, egyszerre véghetetlen haragnak a tüze futott széjjel bennem.

- Hallgassatok ide! - mondtam határozottan.

Mihelyt Mátyás és Mózsi bácsi is rám nézett, így folytattam:

- Ne féljete, hanem aludjatok és éljete nyugalomban, mert ettől az órától kezdve se nektek, se másnak a lidérc bajt okozni nem fog.

- Hát mit akarsz, Bátor? - kérdezte aggódva Mózsi bácsi.

- A második módozathoz fordulok. A többit majd idejében megtudjátok. Ennél egyebet most nem mondhatok.

Azzal kimentem a műhelyszobába, ott szépen leheveredtem az alomra, majd lassan és lopakodva, hogy a test és a közönséges agyvelő észre ne vehesse, kifelé indultam a kutyából. S amint annyira voltam, amennyire a kiröppenő madár a fészek peremén szokott lenni, abban a pillanatban belésiklottam a levegőbe.

Egyenesen az Elek bácsi házához repültem.

Először az ajtón próbáltam behatolni. Az ereszbe el is jutottam könnyen, de már a belső ajtón egy csepp nyílást sem találtam. Még a kulcslik is bé volt posztóval dugva. Hamar visszafordultam és sorrajártam az ablakokat. Mindegyik épséges volt, mintha valami ablakos tótnak a házánaál volnék. Mivel drága volt az időm, hamar a háztetőt kezdettem kerülni, s a megviselt zsindelek között mindjárt találtam is nyílást. Ahogy bent voltam a hiúban, leereszkedtem a kályha súpján, majd a fűtő ajtaján, ahol az éltető levegő is jární szokott a tűzhöz, kibújtam a szobába.

Az öregasszony egyedül feküdt az ágyban.

Rögtön arra gondoltam, hogy a kamarában lesz Elek bácsi, s ebben nem is tévedtem, mert ahogy bésurrantam a likon, melyet a minap is említék, mindjárt meg is láttam.

Ott feküdt egy hosszú mosópadon, ingben s gatyában, nagy tornyos fekete bárányszapokában. A feje felkunkorodott a levegőbe, s úgy tetszett nekem, hogy a kicsi mécses fényénél nem is őt látom, hanem egy különös óriáskigyót. Mindjárt észrevettem azt is, hogy merőn néz egy zsák tetejére, amely duzzadtan és egyenesen állott a fényben derengő fal mellett. A zsák tetején egy pirosra festett cseréptálat pillantottam meg, de szinte éégig fűtlyentettem abban a percben, mert a cseréptál peremén, mint az ördög madara, ott állott a lidérc.

Ott állott, és szorgosan ivott a tálból.

Még soha ilyen feszülő, boldog és félelmes izgalmat nem kóstoltam, mint ebben a percben. De nem is csoda, mert valójában most láttam először, hogy milyen is ez a lidérc. A lába fekete volt és olyan vékony, mint a fekete hajszál. A teste is fekete volt, de nem nagyobb, mint egy szem besztercei szilva, s csak azon az oldalán olvadt arany-ezüst keverékes színbe, ahol rásütött a mécses. Farka nem volt, de annak a helyén egy kicsi odú állott, s az odúnak a közepén fekete szem fénylett, mint valami száraz forrásban egy mákszem fekete csillag. Szárnya sem volt, csupán végigfutó peremet viselt a két oldalán, s azoknak a segítségével szokott száguldani, akár egy tüneményes kicsi mozdony. A feje nagyon kicsi volt, de veresben izzott, a csőre pedig vékony és aranyszínű, s a végén felfelé görbült.

- No, még meddig iszol? - kérdezte tőle Elek bácsi.

Hadd el vén boszorkány, gondoltam magamban, mert én fogok megfelelni neked; s abban a pillanatban az Isten és az igazság nevének erejével, villantam egyet, s már benne voltam a gonosz alakban.

Fűtlyentett egyet és a hajszál-lábai meginogtak.

- Tán sajnálod, vén ördög, ezt a kicsi italt is tőlem! - feleltem már a következő percben.

Az öreg felült rögtön a padon, és pislogva nézett.

- Te mióta beszélsz így a gazdáddal? - kérdezte.

- Mostantól - mondtam. - Írd fel, nehogy elfelejtsd.

Amíg azon gondolkozott, hogy miképpen folytassa velem a szót, megnyalintottam én is a tálban levő italt.

Jóféle szilvapálinka volt, de erős, mint a tűz.

- Hát te nem iszol? - kérdeztem.

- Vakulj meg, két décit már ittam, nem láttad?

Ha nem is láttam, de ebből a feleletből tudtam, hogy igazat beszél. S mindjárt arra gondoltam, hogy valami hasznát is vehetném talán ennek az ő mezgés állapotának.

- Bocsánat és pedig ezer - feleltem neki. - Csupán azt szerettem volna tudni, hogy az a két déci elég lesz-e a csatához.

- Miféle csatához?

- Hát bizony ahhoz, hogy kelj fel ebben a percben mert indulunk, s ellopjuk a fokhagymát.

Csodálkozott az öreg, hogy éjfél elmúlt jócskán, s én mégis hadba akarok szállani. De addig beszéltem neki s addig kecsegtettem a biztos sikerrel, amíg csakugyan elindultunk. A többi már én is tudtam, mert nem ahhoz a bizonyos kőrisházhoz vezettem őt, hanem egy másikhoz. Nagy dérral-dúrral ásni kezdett az öreg, de úgy másfél óra múlva azt mondta:

- Nem hiszem, hogy itt lenne elásva a fokhagyma.

- Én nem szoktam pityókát ásni senkivel - feleltem neki. - Ha pedig kincset akar valaki, akkor ne a föld kérgén kapirgáljon, mint a kakas, hanem ásson mélyre.

Szót fogadott és egészen pirkadásig ásta a földet. Akkor hazalopakodott, én pedig felmentem Mátyásékhoz a hiúba. Odaültem a fészekre, amelyben gólyakoromban és bagolykoromban annyi kedves időt töltöttem. De most mintha nem esett volna olyan jól nekem a meleg fészek. Nyugtalan is lettem, s egyre jobban kínozott valami. Próbáltam Istenre gondolni, de úgy éreztem, hogy most még a hideg víz is jobb lenne, mint az efféle gondolat.

Megráztam magamat, mintha ördög ült volna a hátamon.

- Mi az átok kerülget engem!? - kiáltottam fel magamban, majd egyszerre nevetni kezdtem, mert teljes világossággal jutott eszembe, hogy a gonoszság hajlékában vagyok.

- Ez az, amit fogságnak neveznek! - mondtam magamban, s mintha a gondolatomnak a másik felével Mátyás küzdött volna, akkor az ő hangját hallottam, amint a műhelyszobában Bátorhoz így szólt:

- Hát megejtetted-e?

Úgy látszik, a kutyának az eszét jórészt magammal vittem volt, mert felelet helyett nyöszörögve örvendezett a gazdájának, különben pedig nem szólott semmit.

- Hát mi van, Bátor?! - sürgette Mátyás.

A fokhagyma mégis benne maradott volt, mert erre már felelt.

- Hideg van - mondta.

Nagyon jól nevettem azon, hogy micsoda változás esett a kutyával, s hogy Mátyást a csoda miképpen öli most. De ezen segíteni nem lehetett, s ha lehetett volna, nekem úgyis egyéb dolgom akadt, semhogy iskolába járassam a kutyát, s legalább a szükséges dolgokra megtanítsam. Inkább éjjeli terveken törtem a fejemet, s alig vártam, hogy leereszkedjék a sötét. S akkor el is mentem Elek bácsihoz, és megkérdeztem tőle:

- No, ma éjjélre mi a terv?

- Nagy vágyakozásban vagyok - felelte.

- A fokhagyma irányába ugye?

- Vagy nem.

- Hát?

Az öreg feszengett, és huncut vén szemét kicsire húzta.

- Mártát fogjuk megfurdalni.

Amikor eljött az idő, azt mondtam Elek bácsinak, hogy most feküdjék hasra, s amíg én az ő képében oda leszek szerelmeskedni, addig meg se mozduljon. Szó nélkül hasra feküdt mindjárt, én pedig őt tekintettem Mártának, s úgy megnyomorgattam, hogy tüzes gyötrelmében egy félóráig harmónikázott a szája.

Utána elvittem ismét, és hajnalig ásattam véle a fokhagymát.

Így ment ez egész hónapban.

S mire békőszöntött a másik, Elek bácsi már nem is ember volt, hanem rossz tákolmány. A hús leapadt róla, a csontjai zörögtek, s a haja és bajusza is télbe fordult. De a lelke, amely mohón és bőségesen élt a megkóstolt gonosz hatalomból, még most is erős volt és konok.

Ezt a legjobban Gyertyaszentelő éjjelén mutatta meg. Ott feküdt akkor este is a mosópadon, a tornyos sapkában, de már nem felütött fejjel, hanem magában süllögve, mint a tűzrevetett rossz fa.

- Ma nem megyünk sehova - mondta.

- S mért nem? - kérdeztem.

- Hadd nyugodjunk, egyrészt.

- S másrészt?

- Arra is gondoltam, hátha felhagynánk a fokhagymával. Hadd legyen azé, aki termesztette, s aki tudta is, hogy hova és miképpen kell elásni. S tán hagyjunk békét a fehérnépnek is, hiszen maholnap itt a végóra, s egy kis lelki csendesség nem ártana.

Elhallgatott, majd hozzátette:

- S szállj magadba te is.

Úgy belül nagyon jólesett a vén kos megtérő viselete, de az örömet nem akartam tudatni véle, nehogy szimatot kapjon az én nagy titkomhoz. S máskülönben is jó volt, hogy nem ugrottam melléje, mert hamarosan kiderült, hogy az öreg így megaszalódva még gonoszabb, mint amilyen volt, amíg jó húsban élhetett.

Mert ahogy elkövetkezett az éjfél, hirtelen felállt és félrehúzta a pokrócot, ami a sarokban felszegezve állott.

- Lépj elé, Durumó! - mondta.

S abban a pillantásban egy hatalmas ördög ugrott elé a pokróc háta mögül. A nyelve a levegőbe szúrt, mint a kígyóé; a szeme villogott, és a kezében egy tüzes harapófogót tartott.

Ott ültem éppen a zsák tetején, de különös csodát tett velem az Isten, mert egy cseppet sem ijedtem meg.

- Öld meg itt az orrom előtt! - mondta megint az öreg.

Az ördöggel bátran szembenéztem, de Elek bácsinak csak ennyit vetettem oda:

- Te ölj meg, mert te vagy a gonoszabb!

Erre odahúzódott egészen az ördög mellé, s már könnyörögve mondta:

- Hatalmas vitéz, csípd le a tüzes fogóddal ennek az árulónak a fejét.

Lépett egyet az ördög, és emelni kezdte a tüzes harapófogót. De mielőtt még a másodikat lépte volna, jól megcéloztam a fogót, és úgy lepöktem, hogy a szerszámnak a vörös színe gőzbe ment rögtön.

Az ördög felmordult, és visszaugrott a pokróc mögé, ahol eltűnt.

- Téged le sem pöklek - mondtam az öregnek, aki térdre állott, és felfogott kézzel esdekelt kegyelemért. Se azt nem mondtam, hogy megkegyelmezek neki, se pedig azt, hogy nem. Csak odaszólitottam magamhoz és ráparancsoltam, hogy tartsa nyugodtan és engedelmesen a fejét. Ő tartotta szívesen, én pedig a feje oldalához ragasztottam a két fülét, hogy a jó szót és a jó hírt soha meg ne hallja; az állát is, egy kicsit lefelé és egy kicsit kifelé, úgy négy centivel megnyújtottam, s még utána vagy kettővel az orrát is, hogy ne sírjon az álla után.

Amikor ezzel megvoltam, jól a szemébe néztem, és azt mondtam:

- Ha valaki asszonyember, akkor szoknyát visel a világ előtt is; ha pedig valaki barát-pap, akkor alázattal hordozza a csuhát; ha pedig valaki boszorkány, hadd legyen ahhoz illendő ábrázatja.

Azzal otthagytam, és kifelé indultam, hogy soha többet vissza se térjek ebbe a házba. A testemet édes bizsergés csiklandozta, s fenn a hiúban még táncoltam is, mert nagy öröm volt az nekem, hogy mint szellem igazságot szolgáltatam, s ugyanakkor pedig, mint lidérc csalafintaságot és rosszat csinálhattam. Így érkeztem ki, utolsó táncperdüléssel, a ház tetejére, de abban a szent helyben úgy vége lett a pajkosságomnak, mintha hirtelen lemetszették volna.

Mert nagyon váratlan dolgot láttam!

Tüzet.

Ott sziszegett közel a házhoz, az Elek bácsi csűrének északi бүтүjén. Még csak a zsupfedél legalja égett, de a lángnak már nagyocská nyelve volt, amivel mérgesen nyalintott belé mindegyre a levegőbe, mintha sötétség és a csípős hideg egyformán hergelte volna. Néhány pillantás is elég volt nekem, hogy ennyit jól láthassak, s azután arrafelé vettem rögtön az irányt.

- Mit akarsz? - kiáltott reám egy hang.

Közelebb siklottam, hát Durumó kucorog a csűr бүтүjénél a földön. Gonoszul vigyorgott, s a két бүtyкös mutatóujjával verte a hasát, mint egy dobót.

- Te gyújtottad meg?

- Én.

- S miért?

- Nem hallottad, hogy a megtérésről beszélt a vén csapodár? Hadd lássa hát, hogy engemet nem lehet csak úgy cserben hagyni! Tégedet is azért nem bántottalak, mert a gyávasága miatt megharagudtam rá.

Ha lett volna kezem, csodálatomban összeütöttem volna, hogy csak ennyi esze van egy ördögnek.

- Csupán ravaszságból mutattam a megtérést, te szerencsétlen! - mondtam.

Durumó nem hitt a szavamnak.

- Nekem ne beszélj - felelte -, mert aki bűnbánatra gondol, az már az Istené.

Egyszerre úgy éreztem, hogy csakugyan igaza van az ördögnek.

- Hidd el nekem, s legyünk jó barátok - mondta ismét.

Már beszélhetett jót, rosszat s hízelgőt egyaránt, mert én csak azzal a gondolattal viaskodtam, hogy nem kellett volna talán olyan szigorúan megbüntetnem az öreget. Szegényt! Hátha csakugyan a bűnbánat beszélt belőle. S én milyen kegyetlenül megbüntettem, s azelőtt mennyit kínoztam. S mindeme bajlításnak a tetejében most itt van ez is, amit az ördög csinált, ez a tűz, ez a pusztító tűz.

Éktelen haragra lobbantam a lidérc iránt, kinek a kártevő testét a magaménak mondhattam; s ugyanakkor a jóság és a botladozó emberekkel való testvériség is felbugyborékol bennem.

- Megállj lidérc! - kiáltottam fel.

És a lidérc-testemmel egyenesen beleugrottam a tűzbe. Pokol volt, és a kínok is ahhoz mérten, de tudtam, hogy ezzel az áldozattal az Istennek, magamnak és a példakereső embereknek egyaránt tartozom. Állottam hát a megölő lángokat: s hiába forrt, vonaglott és izzott a test; mert a szellem erősebb volt, s így a garázda lidércet megette a tűz.

Amikor éppen az utolsó pernyéje is lehullt az örök földre, valaki a szomszédból észrevette az égést, és ordítani kezdett. Bent a házban is meggyúlt a lámpa, mint egy kipattant ijedt szem; az asszony sikoltozott, és Elek bácsi is kizajlott boszorkány ábrázatával a házból.

- Ne féljetek, nem lesz itt nagyobb baj! - kiáltottam le a lángok közül, de biztosan nem értették, s ahogy láttam, nem is hallották, mert csebrek után és kártyák után futkostak.

S özönlenni kezdtek más emberek is, akik mind vizet kiabáltak.

De én sem maradtam tétlen, hanem sebesen a tűz testébe bújtam s a szétlengő piros ruhámat, amit az emberek lángnak néztek, hamar összefogtam és magam köré csavartam. Aztán elszakadtam lassan a csűr fedelétől, és repülni kezdtem a levegőben.

Az igaz, hogy egy kicsit üresen és üszkösen maradt a csűr oldala, de egyéb baj nem történt semmi. Ennyit pedig játszva el lehetett viselni, hiszen Mócsi bácsinak is leégette volt a lidérc az egyik fülét, s mégsem mondta semmi nagyobb bűjét. Még mosolyogtam is azon, hogy mily egyforma sorsra jutott az öreg fondorlatos a csűrrel, s ebben a gondolatomban vígan úsztam előre a falu felett. De máskülönben is könnyű volt most vidámnak lennem, mert úgy találtam, hogy a legjobban és a legigazságosabban rendeződött el minden.

Hamarább meg sem állapodtam, csak a Mátyásék háza felett. Itt azonban csillag-formára güzsörödtem, és úgy örködtem. Lehet, hogy nagyon ügyetlen és nevetést fakasztó csillag voltam, de egy ilyen szegény ház fölé s egy ilyen szegény falu fölé az is jó volt. Nem erőltettem senkit, hogy a formámról mintát vegyen, de a magaviseletemről bátran vehetett, mert ahogy mozdult keleten a hajnali fény, én is a dolgom után láttam.

Vagyis nagy gonddal és ügyelettel sorrajártam minden házat a faluban. Előbb az árvákét és az özvegyekét; azután a szegényekét és a módosabbakét s legvégül elmentem a paphoz is. S ahol jártam, mindenütt otthagytam a testemből egy kicsi lángot, más szóval tüzet gyújtottam, hogy senki ne fázzék ezen a hideg téli hajnalon.

Úgy szétosztogattam a testemet, hogy a végén nekem már csak egy mákszem maradt.

Ezt a mákszemet azonban hazafelé indítottam. Ahogy megérkeztem a szobába, nagy meglepődéssel láttam, hogy a kicsi fűtőben lobog immár a tűz, és nagy jókedvében dudorászik. Nem volt időm, hogy a nótáját kihallgassam, mert mindjárt észrevettem, hogy itt történt valami egyéb is, ami a tűzzel bátran vetekszik. Márta ott feküdt az ágyban, de fehér volt erősen, és a fiatalsága rokkant. A szemét behunyva tartotta, és még annyit sem mozdult, mint a cserépben

a virág. S ilyen hajnalosan már Mózsi bácsi is ott volt a szobában, s ott valami idegen asszony is, aki nagyon fontosán viselte magát.

Mátyás pedig, szépen felöltözve, az asztal mellett ült, és nagy odabúvással egy kalendáriumot nézegetett.

Jó darabig csend volt, majd Mátyás felemelte a fejét, és azt mondta az öregnek:

- Pontosan három hét múlva fogjuk keresztvíz alá bocsátani.

- S mért akarsz három hétig várni?

- Azért, mert akkor van Jégtörő Mátyás.

- Hát őt is Mátyásnak keresztelitek?

- Annak s még pedig jégtörőnek.

Mózsi bácsi elgondolkozott, majd lassan így szólt:

- Kemény foglalkozás.

Ahogy ezt kimondta, abban a percben, ott Márta mellett az ágyban, bögni kezdett egy csecsemő, mintha máris törné a jeget. Most már találgatás nélkül és kérdezés nélkül is tudtam, hogy miféle dolog történt ebben a házban.

- No, te édesegy barátom - mondtam magamnak - rajta hamar, mert ettől az egytől nem szabad elkésned! S abban a szent percben az ágy felé villantam, s nagy hozsannával belérepültem a kicsi gyermekbe, ahol úgy jártam rögtön, mint amikor hirtelen rózsává nyílik a jószándékú bimbó.

Vagyis lélekké változtam.

S ettől az időtől kezdve már új életet éltem, de már nem az apám, hanem egy szegény óriás szolgálatában, akinek millió feje volt, s akit én Isten és a világ előtt királlyá akartam tenni. De hogy ki volt ez az óriás és hogy miképpen szolgáltam őt emberi alakban, azt majd egy másik kedvező alkalommal fogom elbeszélni.

.oOo.